

Framtida verksamhetsvolym i brottmålsprocessen

Bedömning avseende perioden 2025–2028

En rapport från:

Brottsförebyggande rådet
Polismyndigheten
Åklagarmyndigheten
Sveriges Domstolar
Kriminalvården

Publicerad: 2025-02-28
ISBN 978-91-89067-25-7
Beställningsnummer: 7139
Kriminalvården

Förord

Sedan 2008 samarbetar Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården, med stöd av Brottsförebyggande rådet, för att på regeringens uppdrag ta fram prognoser över framtida verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen.

Syftet med uppdraget är att ta fram ett myndighetsgemensamt underlag över hur verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessens centrala delar förväntas att utvecklas, vilket också ska bidra till en ökad förståelse för hur myndigheterna i brottmålsprocessen utgör delar av en större helhet.

I den här rapporten redovisar myndigheterna prognoser som omfattar perioden 2025–2028. Prognoserna gäller volymer av ärenden in till och ut från Polismyndigheten, antalet brottsmisstankar vid Åklagarmyndigheten, antalet brottmål vid tingsrätterna samt antalet verkställigheter inom Kriminalvården.

Utöver prognoser beskrivs även ärendeflödet i brottmålsprocessen, hur myndigheterna i brottmålsprocessen samverkar i ärendeprocessen samt förutsättningar för att bedöma och väga in påverkansfaktorer vid bedömningen av framtida verksamhetsvolymerna. En stor fördel med myndighetssamarbetet är att det skapar ett forum för att gemensamt och löpande följa och analysera förändringar som påverkar myndigheternas verksamhet.

Februari 2025

Petra Lundh
Rikspolischef
Polismyndigheten

Katarina Johansson Welin
Riksåklagare
Åklagarmyndigheten

Thomas Rolén
Generaldirektör
Domstolsverket

Martin Holmgren
Generaldirektör
Kriminalvården

Jonas Trolle
T.f. generaldirektör
Brottsförebyggande rådet

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning.....	12
1.1 Uppdraget	12
1.2 Verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen	12
1.3 Ny kategorisering av verksamhetsvolymerna	18
1.4 Metod	21
1.5 Påverkansfaktorer	22
1.6 Kort om aktuella osäkerhetsfaktorer	23
1.7 Disposition	25
2 Särskilt resurskrävande brott.....	27
2.1 Historisk utveckling	27
2.2 Prognos.....	31
3 Ordinärt resurskrävande brott.....	34
3.1 Historisk utveckling	34
3.2 Prognos.....	37
4 Mindre resurskrävande brott.....	40
4.1 Historisk utveckling	40
4.2 Prognos.....	43
5 Totala verksamhetsvolym	46
5.1 Historisk utveckling	46
5.2 Prognos.....	48
6 Avslutande reflektioner	52
6.1 Ny brottskategorisering bidrar till förståelsen för resursbehov och brottmålsprocessen som en helhet	52
6.2 I huvudsak ökande verksamhetsvolym för de tre brottskategorierna.....	52
6.3 Ökningen av särskilt resurskrävande brott påverkar samtliga myndigheters resursbehov	53
6.4 Prognoser behäftade med osäkerhet	53
6.5 Ett ökat myndighetsövergripande perspektiv är eftersträvansvärt.....	54
Källförteckning.....	55
Bilaga 1. Indelning i brottskategorier.....	56
Bilaga 2. Tabellunderlag	60
Bilaga 3. Prognosuppföljning.....	64
Bilaga 4. Metodbilaga	67

Sammanfattning

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården har fått i uppdrag av regeringen att, med stöd av Brottsförebyggande rådet, bedöma framtida verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen. Bedömningar av framtida verksamhetsvolymerna görs för de kommande fyra åren. Bedömningar görs avseende inflöde och utflöde av verksamhetsvolymerna inom brottmålsprocessen hos respektive myndighet, med undantag för Kriminalvården där medelantalet klienter prognostiseras i stället för ett utflöde. För att bidra till en ökad förståelse för hur myndigheterna i brottmålsprocessen utgör delar av en större helhet, används en myndighetsgemensam brottskategorisering som indelningsgrund för verksamhetsvolymerna. Det görs även för att närma sig frågeställningar om förhållandet mellan verksamhetsvolymerna och resursbehov. Inför årets rapport har det genomförts en översyn av den myndighetsgemensamma brottskategoriseringen. Översynen resulterade i en reviderad kategorisering som baseras på en bedömning av hur resurskrävande olika brottstyper är att hantera i hela brottmålsprocessen. Kategorierna som används i arbetet är mindre resurskrävande brott, ordinärt resurskrävande brott och särskilt resurskrävande brott.

Prognostisering av framtida verksamhetsvolymerna

Arbetet med att prognostisera framtida verksamhetsvolymerna görs utifrån flera olika prognosmetoder. En grund är att använda sig av tidseriemodeller, som är en statistisk prognosmodell som uteslutande baseras på tidsserier över hur en verksamhetsvolym historiskt har varierat, exempelvis ARIMA och exponentiella utjämningsmodeller. Men i vissa fall används även beräkningsmodeller och bedömningsprognoser. Valet av metod styrs av vilka förutsättningar som finns för respektive verksamhetsvolym. En avgörande faktor vid valet av prognosmetod är vilka påverkansfaktorer som identifierats under arbetets gång och hur de bedöms påverka den framtida utvecklingen.

Under de senaste åren har det skett reformer och utredningar inom kriminalpolitikens område vilket lett till en mängd både beslutade och kommande förändringar i lagstiftningen. Som exempel på kommande förändringar kan den pågående utredningen En översyn av straffskalorna och ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem (dir 2023:115) samt den lämnade utredningen Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU2024:48) nämnas. Flera av förslagen i nämnda utredningar tar sikte på straffskärpningar av olika slag eller att mer tid ska verkställas i fängelse. Det gör att effekterna på verksamhetsvolymerna kan förväntas bli betydligt större för Kriminalvården än för övriga myndigheter. För Kriminalvården innebär det en mycket stor osäkerhet i prognoserna och därigenom även för det framtida utfallet. I den här rapporten utgår Kriminalvården från ett scenario med hög bedömning av verksamhetsvolymerna¹. I Kriminalvårdens kapacitetsrapport redovisas flera olika tänkbara scenarier för att åskådliggöra olika effekter för bedömning av Kriminalvårdens kapacitetsbehov. Även inom övriga myndigheter kan ovanstående förändringar påverka verksamheten och resursbehovet, trots att det inte ger genomslag på de volymerna som prognostiseras i den här rapporten. Utöver de reformer som främst påverkar Kriminalvårdens verksamheter finns ytterligare förändringar i lagstiftningen som nyligen införts eller potentiellt kommer att införas som kan ha en stor bäring på de övriga myndigheterna. Bland dessa kan nämnas:

¹ I scenariot är utgångspunkten att den villkorliga frivinningen avskaffas och att straffreformsutredningens olika förslag får en mycket stor påverkan på Kriminalvården. Nämnda scenario användes även i föregående års myndighetsgemensamma rapport.

- Rättsakten om digitala tjänster omfattar digitala plattformar i hela EU och kan både leda till att fler brott upptäcks och anmäls, och att fler brott klaras upp.
- Ny förverkandelagstiftning ger ökad möjlighet att återta brottsvinster, vilket kan bidra till minskad lönsamhet i den kriminella ekonomin som på sikt kan ha en brottsförebyggande effekt (Prop. 2023/24:144 och prop. 2024/25:31).
- Lagförslag om ökad informationsdelning mellan myndigheter och andra aktörer kan ge nya förutsättningar att såväl förebygga som utreda brott (Prop. 2024/25:65).
- Lagförslag om utökad och mer enhetlig upptagning och registrering av biometri förväntas öka upptäcktsrisken och möjliggöra att fler brott klaras upp (Prop. 2024/25:37).
- Förslag om ett starkare straffrättsligt skydd mot bland annat sexuella kränkningar och bedrägerier skulle, om de realiserats, kunna bidra till ett ökat inflöde av ärenden till Polismyndigheten (SOU 2023:80).

Framtida verksamhetsvolym

Trenden i de framtida verksamhetsvolymerna ser lite olika ut beroende på vilken brottskategori man tittar på. Övergripande kan dock konstateras att för brottskategorin särskilt resurskrävande brott, där de grövsta brotten ingår, ses historiskt ökande volymer vilka också förväntas fortsätta öka kommande år. Även inom ordinärt resurskrävande brott har volymerna ökat. Prognoserna pekar på fortsatt ökande volymer hos de flesta myndigheter, framför allt inom Kriminalvården, men även inom tingsrätterna. Inom mindre resurskrävande brott är utvecklingen mer spretig vilket även återspeglas i den prognostiserade utvecklingen.

Särskilt resurskrävande brott prognostiseras fortsätta att öka

De särskilt resurskrävande brotten utgör över lag den antalsmässigt minsta kategorin inom verksamhetsvolymerna, men utgör en större andel i slutet av brottmålsprocessen än i början. Under de senaste tio åren har volymerna som gäller särskilt resurskrävande brott i huvudsak ökat genom brottmålsprocessen. Inom kategorin utgör allvarliga narkotikabrott och våldtäkt stora brottsgrupper vilket gör att utvecklingen inom dessa får stor betydelse.

Allvarliga narkotikabrott uppvisar olika utveckling i olika delar av brottmålsprocessen. Inflödet till Polismyndigheten har haft en nedåtgående trend de senaste fyra åren. Under samma period har utflödet från Åklagarmyndigheten legat på en relativt stabil nivå. I slutet av brottmålsprocessen hos tingsrätterna och Kriminalvården har däremot brottsgruppen stigit under de senaste åren.

Vad det gäller våldtäkt råder däremot en relativt samstämmig trendutveckling. Ärendevolymer har en stigande trend, sett ur ett långsiktigt perspektiv. En förklaring till de ökande ärendevolymer i brottmålsprocessen kan vara den förändrade sexualbrottslagstiftning som genomfördes under 2018, som kommit att kallas för ”samtyckeslagen”.

Under perioden 2025–2028 prognostiseras en utveckling av verksamhetsvolymerna som stämmer väl överens med den senaste historiska trenden. Det betyder att försiktiga öknings eller stabil utveckling avseende särskilt resurskrävande brott prognostiseras för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Däremot prognostiseras tydliga öknings av verksamhetsvolymerna vid tingsrätterna och Kriminalvården under den kommande fyraårsperioden. Inom tingsrätterna förväntas avgjorda brottmål

i domstol med brottsmisstanke öka med 15 procent. Antalet påbörjade verkställigheter inom Kriminalvården förväntas öka med 28 procent, där den stora delen utgörs av fängelseverkställigheter.

Tabell 1. Utfall och prognos för särskilt resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024-2028
Ärenden inkomna till polisen	35 896	33 214	33 837	30 940	30 900	31 300	31 800	32 300	+ 4 %
Ärenden redovisade till åklagare	8 484	7 650	7 731	7 987	7 800	7 900	8 000	8 100	+ 1 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	36 085	34 629	36 828	36 077	36 700	37 400	37 900	38 400	+ 6 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	11 388	10 588	11 733	11 885	11 900	11 900	12 100	12 200	+ 3 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke	4 189	4 122	4 346	4 555	4 700	4 800	4 950	5 100	+ 12 %
Avgjorda brottmål i domstol med brottsmisstanke	4 227	4 037	4 374	4 559	4 700	4 900	5 100	5 250	+ 15 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	2 767	2 894	3 289	3 562	3 800	4 150	4 500	4 720	+ 33 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	459	412	408	474	560	530	460	460	- 3 %

Ordinärt resurskrävande brott har haft en svag uppåtgående trend och prognostiseras fortsätta att öka

De ordinärt resurskrävande brotten har under de senaste tio åren generellt haft en svagt uppåtgående trend, se tabell 2. Brottgrupperna bedrägerier och bidragsbrott respektive övriga brott mot frihet och frid är förhållandevis stora inom den här brottskategorin.

När det gäller bedrägerier och bidragsbrott är trenden inom stora delar av brottmålsprocessen ökande. Även för övriga brott mot frihet och frid har utvecklingen varit relativt likartad för myndigheterna där trenden är en ökning av volymerna.

Under perioden 2025–2028 prognostiseras en utveckling av verksamhetsvolymerna som stämmer väl överens med den senaste historiska trenden. Det betyder att samtliga myndigheter i brottmålsprocessen prognostiserar fortsatt ökning av verksamhetsvolymerna för ordinärt resurskrävande brott.

Tabell 2. Utfall och prognos för ordinärt resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024-2028
Ärenden inkomna till polisen	422 621	410 140	46 815	470 960	473 100	480 600	488 100	495 500	+ 5 %
Ärenden redovisade till åklagare	42 652	38 319	39 182	45 990	45 900	46 600	47 300	48 000	+ 4 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	211 430	192 784	198 122	212 451	218 100	219 100	219 100	219 100	+ 3 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	67 205	62 704	66 836	73 662	76 000	76 400	76 400	76 500	+ 4 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke	23 313	22 929	2 423	28 950	29 750	30 500	31 500	32 000	+ 11 %
Avgjorda brottmål i domstol med brottsmisstanke	23 182	23 261	24 035	27 589	29 000	30 200	31 500	32 800	+ 19 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	1 952	2 277	2 246	2 580	2 430	4 070	5 720	5 760	+ 123 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	3 981	3 828	4 131	4 506	4 430	3 750	3 070	3 130	- 31 %

Mindre resurskrävande brott prognostiseras ha varierande utveckling men inom Kriminalvården förväntas ökningen bli stor

De mindre resurskrävande brotten har delvis utvecklats i olika riktningar inom brottmålsprocessen under de senaste tio åren. För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har både in- och utflödet haft en nedåtgående trend sedan 2020. Volymerna vid tingsrätterna ökade fram till 2021, därefter har inflödet legat stabilt medan utflödet fortsatt att öka. Inom Kriminalvården har antalet påbörjade verkställigheter varierat sett över tid men har sedan 2021 ökat.

Inom mindre resurskrävande brott är det framför allt trafikbrott och övriga narkotikabrott som väger tungt. Vissa undantag finns dock, exempelvis tillgreppsbrott, som i inflödet till Polisen utgör den största brottsgruppen men minskar i omfattning senare i brottmålsprocessen.

Verksamhetsvolymerna som avser trafikbrott har delvis utvecklats i olika riktning under de senaste åren. För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har inflödet och utflödet i huvudsak haft en nedåtgående trend. Vid tingsrätterna har utflödet en stigande trend fram till 2021 men har därefter minskat något. Inom Kriminalvården återfinns merparten av verkställigheterna inom frivården, där utvecklingen under de senaste åren varit relativt oförändrad.

Verksamhetsvolymerna som avser övriga narkotikabrott ökade generellt i brottmålsprocessen fram till 2020 och har därefter delvis utvecklats i olika riktning. För Polismyndigheten har inflödet i stort varit oförändrat samtidigt som utflödet haft en svagt nedåtgående trend. Under 2024 skedde dock ett trendbrott när både inflödet och utflödet ökade. Ökningen förklaras till stor del av förändringen i postlagen som trädde i kraft under 2023, vilket innebär att de som bedriver postverksamhet inte längre är bundna av tystnadsplikt för försändelser som misstänks innehålla narkotika. För Åklagarmyndigheten har inflödet minskat efter 2020, och mellan 2023 och 2024 har det inte skett någon större förändring varken i inflödet eller i utflödet. Vid tingsrätterna har utflödet fortsatt att öka

även de senaste åren om än i något avtagande takt. Antalet påbörjade fängelseverkställigheter har ökat stadigt medan volymerna inom frivården ökade fram till 2018 för att därefter stabilisera sig.

Skillnaderna i den historiska utvecklingen återspeglas även i prognosen för de olika volymerna. I inledningen av brottmålsprocessen har den historiska trenden varit nedåtgående men den har avtagit det senaste året. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket prognostiserar en svag minskning avseende mindre resurskrävande brott. Kriminalvården prognostiserar fortsatt ökning av sina volymer.

Tabell 3. Utfall och prognos för mindre resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024-2028
Ärenden inkomna till polisen	779 479	766 599	758 871	730 231	698 700	688 500	678 400	668 500	- 8 %
Ärenden redovisade till åklagare	105 336	95 384	92 364	91 399	89 900	89 700	89 600	89 400	- 2 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	181 156	162 599	153 431	151 966	147 900	147 900	147 900	147 900	- 3 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	101 366	91 401	87 238	85 994	84 900	84 900	84 900	84 900	- 1 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke	57 155	57 498	57 057	58 000	57 400	56 900	56 300	55 700	- 4 %
Avgjorda brottmål i domstol med brottsmisstanke	57 810	59 121	60 048	59 577	59 700	59 000	58 200	57 400	- 4 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	4 762	5 127	5 112	5 632	5 610	7 920	10 230	10 360	+ 84 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	6 669	6 247	6 933	6 985	7 290	6 310	5 290	5 390	- 23 %

De totala prognoserna visar på små förändringar tidigt i brottmålsprocessen och större förändringar i senare delar

Prognoser görs även övergripande för samtliga verksamhetsvolymerna inom myndigheterna i brottmålsprocessen. För Polisen och Åklagarmyndigheten utgörs dessa av en summering av tidigare nämnda brottskategorier. Det samma gäller även för inflödet till Kriminalvården. För tingsrätterna kan brottsmisstankar från olika brottskategorier ingå i samma mål. En summering av de tre brottskategorierna, för att få en total verksamhetsvolym, låter sig därmed inte göras. De totala verksamhetsvolymerna för in- och utflöde vid tingsrätt skapas därför utifrån historik på totalnivå. Inom kriminalvården görs inte någon utflödesprognos utan i stället prognostiseras medelantalet klienter vad det gäller häktade, fängelseklienter och frivårdsklienter. Dessa är inte möjliga att bryta ner på brottskategori utan redovisas enbart på en övergripande nivå.

Utvecklingen av verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen har sett lite olika ut under perioden 2015 till 2024. Totalt sett har inflödet av ärenden och brottsmisstankar varierat över tid för både Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Däremot har tingsrätterna och Kriminalvården sett öknings i sina volymer inom samtliga brottskategorier. In- och utflöde från tingsrätterna har på total nivå ökat med nästan 50 procent. Inflödet till Kriminalvården har ökat stadigt sedan 2021. Uppgången

drivs främst av en större tillväxt av påbörjade fängelseverkställigheter även om verkställigheter inom frivården också ökar. Medelantalet klienter inom Kriminalvården har också ökat stadigt sedan 2018. Häktade och fängelseklienter har ökat med omkring 80 procent sedan 2018 vilket är en effekt av både längre frihetsberövandetider och ett större inflöde. Framför allt för häktade har de genomsnittliga häktningstiderna ökat kraftigt, från 60 till 98 dagar, vilket har en stor påverkan på medelantalet häktade. Inom frivården har medelantalet klienter ökat kraftigt sedan 2018 (60 procent).

Den historiska utvecklingen återspeglas även i prognoserna där Polisen och Åklagarmyndigheten, på total nivå, prognostiserar små förändringar under kommande fyraårsperiod. Tingsrätterna prognostiserar öka sina verksamhetsvolymerna med närmare 15 procent, och inflödet till Kriminalvården prognostiserar öka med nästan 30 procent. Betydligt större ökning prognostiseras dock vad det gäller medelantal klienter där häktade förväntas öka med cirka 50 procent, fängelseklienter med över 130 procent och frivårdsklienter med drygt 20 procent. Den prognostiserade ökningen har en stark koppling till pågående reformarbete inom området. Särskilt till översynen av straffskalorna och ett reformerat straffsystem, som står för en betydande del av framtida volymökningar.

Tabell 4. Utfall och prognos för totalen, perioden 2021–2028.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024-2028
Ärenden inkomna till polisen	1 237 996	1 209 953	1 254 523	1 232 131	1 202 700	1 200 400	1 198 300	1 196 400	- 3 %
Ärenden redovisade till åklagare	156 472	141 353	139 277	145 376	143 600	144 200	144 800	145 500	+ 0 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	428 671	390 012	388 381	400 494	402 700	404 300	404 800	405 300	+ 1 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	179 959	164 693	165 807	171 541	172 700	173 300	173 400	173 600	+ 1 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke	75 666	76 365	77 668	84 650	87 500	90 500	93 500	96 500	+ 14 %
Avgjorda brottmål i domstol med brottsmisstanke	74 999	77 514	80 061	83 768	86 500	89 000	92 500	95 500	+ 14 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	9 481	10 298	10 647	11 774	11 830	16 140	20 460	20 840	+ 77 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	11 109	10 487	11 472	11 965	12 290	10 600	8 820	8 990	- 25 %

Ökningen av särskilt resurskrävande brott påverkar samtliga myndigheters resursbehov

Såsom framkommer ovan kan resultaten från prognoserna sammanfattas med att ökningarna är att vänta i brottmålsprocessen. Förändringar i de olika brottskategoriseringarnas volymer får dock olika betydelse för myndigheternas resursbehov. Förändringar som gäller de mindre resurskrävande brotten får inte så stor betydelse eftersom resursåtgången för hanteringen av dessa är låg, medan förändringar som gäller särskilt resurskrävande brott får större påverkan just på grund av att de är resurskrävande för myndigheterna. De prognostiserade ökningarna av de särskilt resurskrävande brotten kommer att ha en stor effekt på myndigheternas arbetsbelastning och resursbehov. Sammantaget beräknas därför

samtliga myndigheter i brottmålsprocessen att det totala resursbehovet kommer att öka. För att de insatser som görs i de olika myndigheterna ska ge maximal effekt behöver den samlade resursfördelningen till myndigheterna vara väl avvägd. Att brottskategoriseringen i årets rapport bygger på hur resurskrävande brotten är, förväntas bidra till en ökad förståelse för myndigheternas resursbehov men även för brottmålsprocessen som en helhet. Det är dock svårt att göra kopplingar mellan en myndighets utflöde och en annan myndighets inflöde på grund av att de mått som myndigheterna använder för att beskriva verksamhetsvolymerna inte direkt är jämförbara. Ett ytterligare ökat myndighetsövergripande perspektiv är därför eftersträvansvärt. Att utreda alternativa mått för att beskriva verksamhetsvolymerna bör vara ett nästa steg för att förbättra förmågan att analysera sambandet mellan olika myndigheters verksamhetsvolym och därmed ytterligare öka förståelsen för hur myndigheterna utgör en del av en större helhet.

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården har i sina respektive regleringsbrev fått i uppdrag av regeringen att, med stöd av Brottsförebyggande rådet, bedöma framtida verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen. Uppdraget har varit årligen återkommande sedan 2008.

Syftet med uppdraget är att myndigheterna ska ta fram ett så välgrundat underlag som möjligt för hur verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessens centrala delar förväntas att utvecklas och vad det kan innebära för myndigheternas resursbehov. Uppdraget ska också bidra till en ökad förståelse för hur myndigheterna i rättsväsendet utgör delar av en större helhet.

1.2 Verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen

De volymer som prognostiseras är olika för de olika myndigheterna. Vilka mått som används beror på vad som finns tillgängligt hos myndigheterna och vad som används i resultatredovisningar, verksamhetsstyrning och uppföljning. Polismyndigheten redovisar ärenden, Åklagarmyndigheten brottsmisstankar och Sveriges Domstolar brottmål. Kriminalvården använder mått för påbörjade verkställigheter och medelantal av klienter. De mått som myndigheterna använder för att beskriva verksamhetsvolymerna är därmed inte direkt jämförbara med varandra. Därtill är det ofta flera myndigheter involverade samtidigt i en brottmålsprocess, varför det inte går att fullt ut göra kopplingar mellan en myndighets utflöde och en annan myndighets inflöde. Det gör det svårare att analysera kopplingar och flöden mellan myndigheterna i brottmålsprocessen.

Verksamhetsvolymerna varierar i storlek mellan myndigheterna och de största volymerna finns i början av brottmålsprocessen för att sedan avta. Det beror huvudsakligen på att alla myndigheter inte är inblandade i alla delar av brottmålsprocessen. En stor mängd ärenden hanteras av en eller två myndigheter i början av brottmålsprocessen för att sedan inte gå vidare. I nästa avsnitt ges en beskrivning av de olika volymerna som prognostiseras och deras hantering.

Polismyndigheten

Polismyndighetens verksamhetsvolym i brottmålsprocessen utgår från anmälda brott. Anmälningar som inte avser brott och de fall där ordningsböter utfärdas direkt på plats av polisen ingår inte. Den huvudsakliga måttenheten för verksamhetsvolymerna är antalet ärenden. Ett ärende kan innehålla ett eller flera brott som i sin tur kan omfatta ingen, en eller flera brottsmisstankar. En stor majoritet av de inkomna ärendena innehåller endast ett brott. Polismyndighetens inflöde kan delas in i två huvudsakliga kategorier: *offerbrott* och *ingripandebrott*. Offerbrott är fall där en fysisk eller juridisk person har utsatts för brott (till exempel misshandel, stöld eller bedrägeri), medan ingripandebrott avser fall som polisen eller annan rättsvårdande myndighet upptäcker och anmäler på egen hand (till exempel narkotikabrott och många trafikbrott). Det finns även en mindre mängd ärenden som inte passar in i dessa kategorier, till exempel penningtvätt, miljöbrott och förfalskningsbrott. Nivån på inflödet av offerbrott styrs i huvudsak av förekomst och anmälningsbenägenhet, medan nivån på inflödet av ingripandebrott delvis styrs av förekomst, men i ännu högre grad av Polismyndighetens arbete och prioriteringar.

När ett brott anmäls till Polismyndigheten fattas beslut om att inleda eller inte inleda en förundersökning. Huvudregeln är att förundersökning ska inledas om det finns anledning att anta att

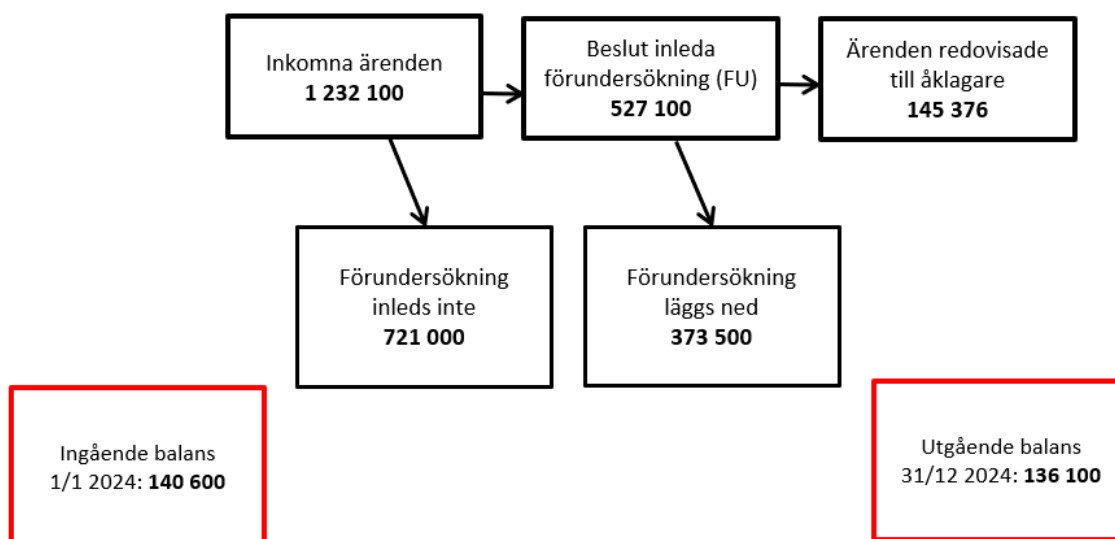
ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. Det finns dock flera undantag, exempelvis om det är uppenbart att brottet inte går att utreda eller om en utredning av brottet skulle kräva resurser som inte står i rimligt förhållande till brottets allvarlighetsgrad. Majoriteten av de ärenden som kommer in till Polismyndigheten läggs ner utan att en förundersökning inleds, men andelen varierar stort mellan olika kategorier av brott.

En inledd förundersökning kan läggas ner om utredningen visar att det inte finns anledning att fullfölja den. Det kan exempelvis handla om rent legala hinder, att det saknas tillräcklig bevisning eller att fortsatt utredning skulle kräva orimligt stora resurser. Men en förundersökning kan även läggas ner om det finns flera olika misstankar mot samma individ, och utredning av tillkommande misstankar inte bedöms ha någon väsentlig betydelse för påföljden, så kallad förundersökningsbegränsning. Beslut om förundersökningsbegränsning kan även fattas innan förundersökning har inletts. Det förekommer också att framför allt trafikbrottsärenden läggs ner när en misstänkt i efterhand godkänner en tidigare bestriden ordningsbot, ett så kallat kontorsföreläggande. En nedlagd förundersökning kan återupptas om det till exempel inkommer ny bevisning.

Efter genomförd förundersökning redovisas ärendet till åklagare.² Andelen ärenden och hur många ärenden som redovisas till åklagare styrs främst av förutsättningarna för att uppnå lagföring i det enskilda fallet, men påverkas även av andra faktorer som nivån på inflödet, andel ärenden där förundersökning inleds och mängden öppna ärenden.

I figur 1 illustreras översiktligt Polismyndighetens ärendeflöde. Ingående och utgående balans avser ärenden som var öppna vid årets början respektive årets slut. Övriga numeriska uppgifter i figur 1 avser beslutade ärenden under 2024, oberoende av vilket år dessa ärenden inkom till myndigheten.

Figur 1. En översiktlig bild av flödet av ärenden inom Polismyndigheten 2024.

² I ärenden redovisade till åklagare ingår också ärenden som redovisats med ett förenklat förfarande (RB 23:22).

Åklagarmyndigheten

De ärenden som kommer in till polisen hanteras antingen av polisen eller både av polis och av åklagare. Det sistnämnda sker antingen tillsammans och samtidigt i åklagarledda förundersökningar eller genom att slutförda polisleda förundersökningar redovisas till åklagare. Det medför att Polismyndighetens utflöde inte motsvarar Åklagarmyndighetens inflöde.

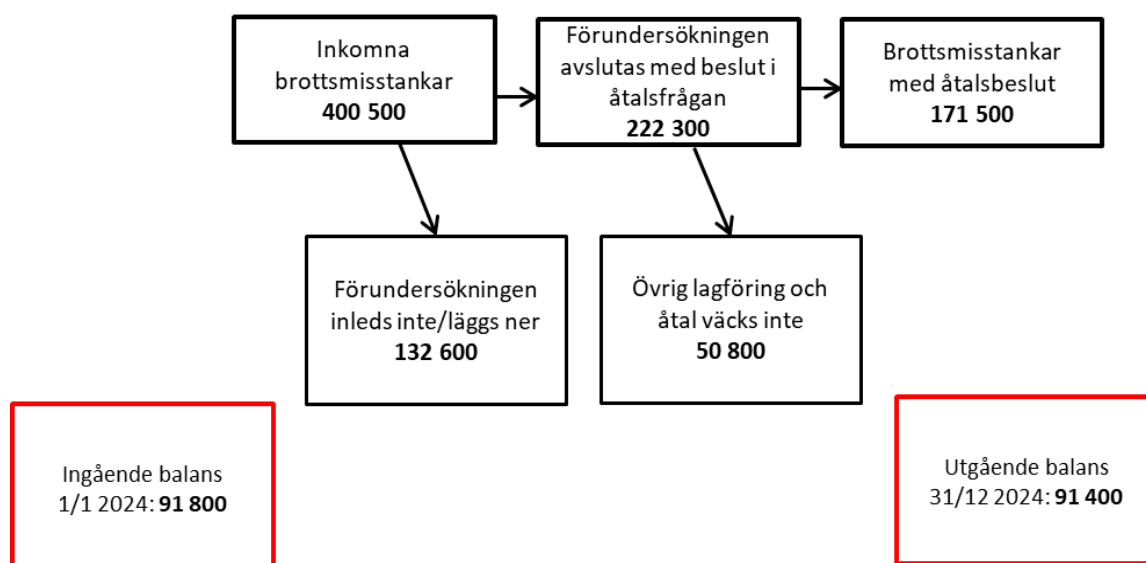
Åklagarens huvuduppgifter är att leda brottsutredningar, besluta i åtalsfrågan och föra talan i domstol. En brottsutredning äger rum inom ramen för en förundersökning. När förundersökningen är klar ska åklagaren ta ställning till om åtal ska väckas. Om åklagaren bedömer att det finns tillräckliga bevis för att den misstänkta personen har begått brottet är huvudregeln att åklagaren är skyldig att väcka åtal. Om åklagaren beslutar att väcka åtal lämnas en stämningsansökan till tingsrätten. För Åklagarmyndigheten prognostiseras inflödet i form av inkomna brottsmisstankar, och utflödet i form av brottsmisstankar med åtalsbeslut som levereras till nästa länk i brottmålsprocessen, Sveriges Domstolar.

Inflödet av brottsmisstankar som Åklagarmyndigheten har till uppgift att handlägga kommer till övervägande del från Polismyndigheten, medan en marginell del kommer från Tullverket och andra myndigheter, till exempel Försäkringskassan och Kustbevakningen. Åklagarmyndighetens volymer påverkas därför främst av Polismyndighetens produktivitet eftersom cirka 98 procent av Åklagarmyndighetens inflöde av brottsmisstankar kommer från Polismyndigheten. Åklagare kan inte i någon större utsträckning påverka omfattningen av inflödet, utan det beror på samhällsutvecklingen och de utredande myndigheternas arbete.

I figur 2 beskrivs översiktligt Åklagarmyndighetens verksamhetsvolymer. Ingående och utgående balans avser brottsmisstankar som var öppna vid årets början respektive årets slut. Övriga numeriska uppgifter i figur 2 avser beslutade brottsmisstankar under 2024, oberoende av vilket år dessa brottsmisstankar inkom till myndigheten.³ Övrig lagföring avser besluten åtalsunderlåtelse, strafföreläggande och företagsbot. Åtalsunderlåtelse innebär att brottet visserligen utreds, men att det varken blir åtal eller rättegång. En förutsättning för att ge åtalsunderlåtelse är att det står klart att ett brott har begåtts, oftast därför att den misstänkta personen har erkänt. Ett vanligt skäl för åtalsunderlåtelse är att personen nyligen har dömts för annan brottslighet och att det nya brottet inte skulle innebära att straffet skärps. Strafföreläggande har samma verkan som en dom och är en alternativ möjlighet att lagföra personer för brott utan rättegång. Strafförelägganden utfärdas i regel när gärningspersoner erkänner, och kan användas endast vid brott där påföljden är begränsad till böter eller villkorlig dom. För brott som begåtts i näringsverksamhet kan åklagaren yrka på företagsbot.

³ I den här översiktsskildern ingår inte brottsmisstankar med beslut av administrativ karaktär, till exempel beslut om att förundersökningsledning ska lämnas till utredande myndighet.

Figur 2. En översiktlig bild av flödet av brottsmisstankar inom Åklagarmyndigheten 2024.

Sveriges Domstolar

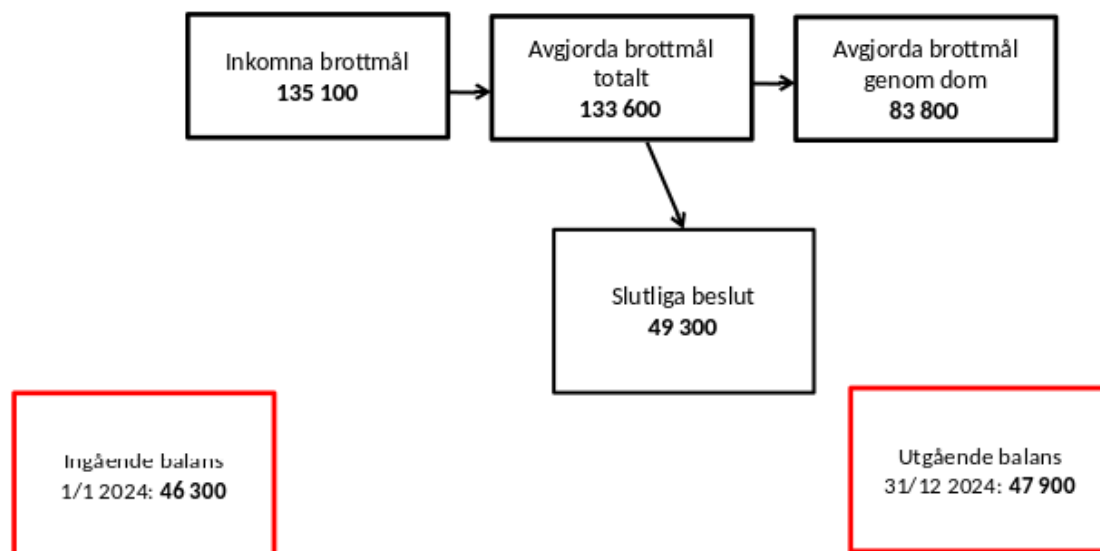
Hos Sveriges Domstolar handläggs inflödet (inkomna brottmål) för att resultera i ett utflöde (avgjorda brottmål) varav en viss mängd levereras till Kriminalvården. Inflödet till tingsrätterna, som avser verksamhet med anledning av brott, är inkomna brottmål. Dessa inleds i huvudsak genom att åtal väcks, och därutöver genom inkomna häktningsframställningar och ansökningar om förordnande av offentlig försvarare eller målsägandebiträde. Stämningsansökningar och häktningsframställningar kommer nästan uteslutande från Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. Ansökan om offentlig försvarare och målsägandebiträde görs av den misstänkta respektive den målsägande, men förmedlas i de flesta fall via de två nämnda myndigheterna eller via Polismyndigheten. Det kan ske samtidigt med ingivandet av en stämningsansökan, men även innan eller efter att åtal väckts. En ansökan om offentlig försvarare eller målsägandebiträde kan bifallas eller avslås, och i båda fallen registreras ett brottmål när ansökan kommer in. En häktningsframställan innehåller i princip alltid en ansökan om offentlig försvarare, om inte försvarare förordnats tidigare. Ett brottmål kan därmed innehålla allt från ingen till flera stämningsansökningar som rör olika typer av brott och avse en eller flera personer. När ett brottmål registrerats hamnar det i balans i väntan på avgörande.

Tingsrätternas utflöde utgörs i huvudsak av domar och slutliga beslut. Det mått som används för att mäta utflödet är antalet avgjorda brottmål.⁴ Ett inkommet brottmål avgörs därför alltid på ett eller annat sätt, vilket gör att inkomna och avgjorda brottmål följs åt väldigt tätt antalsmässigt. Hur brottmålen avgörs och vilket utfallet blir styrs av vilken typ av mål det rör sig om, av hur tidigare led i brottmålsprocessen hanterat ärendet (exempelvis om åtal väckts) och av rådande lagstiftning. Ett brottmål kan antingen avslutas genom dom eller genom slutligt beslut. Efter att ha ökat i andel under de senaste åren sjönk andelen brottmål som avgjordes genom dom 2024 till knappa 63 procent. Resterande brottmål avgörs i allt väsentligt genom slutligt beslut, oftast avskrivningar, och målet registreras då som avgjort. Målen har ofta registrerats utifrån en ansökan om offentlig försvarare eller

⁴ Ett avgjort brottmål kan innehålla inget, ett eller flera domslut. I begreppet avgjorda brottmål ingår även ogillade åtal. Med domslut avses i lagföringsstatistiken en fällande dom mot en tilltalad i tingsrätten. Till det kommer ogillade åtal.

målsägandebitråde som bifalls eller avslås, men inte följs av en stämningsansökan. Ett slutligt beslut kan också handla om avvisade mål och undanröjande av ordningsbot eller strafföreläggande. Dessa mål leder därför aldrig till någon kriminalvårdspåföljd.⁵

Figur 3. En översiktlig bild av flödet av brottmål vid tingsrätterna 2024.

Kriminalvården

Kriminalvårdens huvuduppgift är att verkställa de av domstolarna utdömda påföljderna inom myndighetens anstalts- och frivårdsverksamhet. Utöver det finns Kriminalvården med i tidigare delar av brottmålsprocessen genom till exempel häktesverksamhet, klienttransporter och frivårdens arbete med personutredningar. Personutredningens huvudsakliga syfte är att tjäna som underlag för domstolens påföljdsval.

Inflödet till Kriminalvården utgörs av personer som påbörjat sin verkställighet i kriminalvårdspåföljd. Till dessa hör påbörjade fängelseverkställigheter och personer med påbörjad intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV)⁶, påbörjad skyddstillsyn⁷, påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst och påbörjad ungdomsövervakning.⁸ Inflödet styrs till stor del av vilka straff som domstolarna utdömer.

Ett domslut med fängelsepåföljd innebär oftast att straffet avtjänas på anstalt. En person som döms till fängelse i högst sex månader kan dock få avtjäna straffet under IÖV. IÖV innebär kortfattat att klienten får en fotboja och ska avtjäna sin fängelsedom i hemmet, och endast får lämna sitt hem för

⁵ I den här rapporten är fokus i huvudsak på de volymer som kan mätas i antal brottmål. Det bör i sammanhanget framhållas att arbetsbelastning och resursbehov inte enbart avgörs av antalet brottmål. Av betydelse är också komplexiteten i och omfattningen av de inkomna brottmålen, liksom naturligtvis utvecklingen av övrig verksamhet vid tingsrätterna, till exempel tvistemål och ärenden.

⁶ IÖV står för intensivövervakning med elektronisk kontroll, så kallad fotboja, och är ett sätt att verkställa ett kortare fängelsestraff på och inte en påföljd som döms ut.

⁷ Skyddstillsyn kan kombineras med föreskrift om särskild behandlingsplan (så kallad kontraktsvård), föreskrift om samhällstjänst, fängelse (så kallad 28:3) eller olika särskilda föreskrifter.

⁸ Övriga påföljder inom frivårdsområdet gäller klienter som redan finns i Kriminalvården, exempelvis villkorligt frigivna med övervakning, klienter i utökad frigång och klienter i halvvägshus. De räknas därför inte som ett inflöde.

syssetsättning eller annan godkänd aktivitet. Det är frivården som utreder förutsättningarna för att bevilja IÖV.

I domslut med påföljden villkorlig dom är det enbart villkorlig dom med samhällstjänst som administreras av Kriminalvården. Kriminalvården ansvarar för att klienten får en plats för sin samhällstjänst och för att en arbetsplan upprättas, men klienten står inte under övervakning av Kriminalvården.

Personer som får påföljden skyddstillsyn får en prøvotid på tre år och står under övervakning under den tiden. Kriminalvården kan efter ett år besluta att övervakningen ska upphöra. Övervakningen innebär att regelbundna kontakter ska upprätthållas mellan klienten och frivården. Skyddstillsyn kan förenas med föreskrift om samhällstjänst eller särskild behandlingsplan, så kallad kontraktsvård.

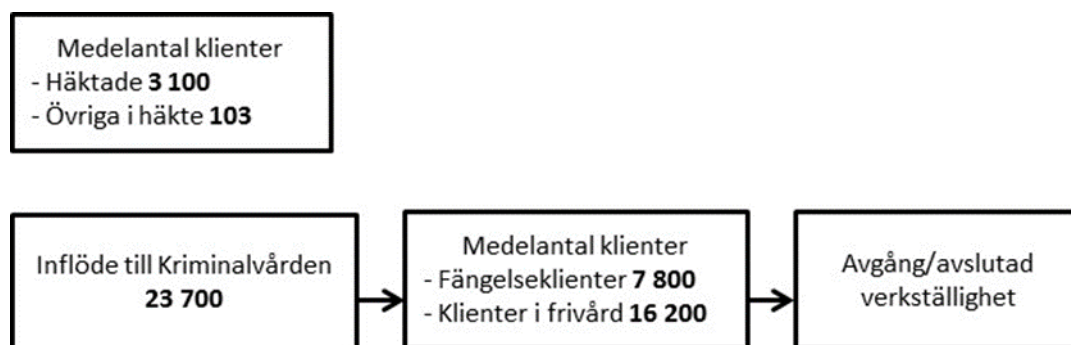
Ungdomsövervakning är en påföljd för unga lagöverträdare, i huvudsak 15–17 års ålder. Ungdomsövervakning kan utdömas i lägst sex månader och högst ett år.

Till skillnad från övriga myndigheter redovisar inte Kriminalvården något utflöde som avgångar eller avslutade verkställigheter. I stället för ett utflödesmått redovisar Kriminalvården i den här rapporten medelantalet klienter. Medelantalet används för att bedöma klientvolymernas resursbehov i Kriminalvården eftersom medelantalet visar antalet klienter som Kriminalvården har att hantera i den dagliga driften, vilket ett flödesmått inte gör. Medelantalet klienter i prognoserna kategoriseras som häktade, övriga i häkte, fängelseklienter och klienter i frivård. Medelantalet häktade är det genomsnittliga antalet häktade personer som är skäligen eller på sannolika skäl misstänkta för brott. Övriga i häkte avser bland annat gripna, anhållna och förvarstagna enligt utlänningslagen. De klienter som verkställer fängelsestraff i häkte, så kallade verkställighetsfall, utgör tillsammans med klienter som är inskrivna på anstalt gruppen fängelseklienter i prognoserna.

Medelantalet klienter i frivård utgörs av klienter som är dömda till skyddstillsyn, villkorlig dom med samhällstjänst eller ungdomsövervakning men även klienter som avtjänar fängelsestraff med IÖV, är villkorligt frigivna med övervakning, eller har någon av utslusningsåtgärderna utökad frigång eller halvvägshus.

Kriminalvården omfattade 2024 i genomsnitt 3 100 häktade personer, 7 800 fängelseklienter och 16 200 klienter inom frivården.

Figur 4. En översiktlig bild av inflödet av klienter och medelantal klienter 2024.

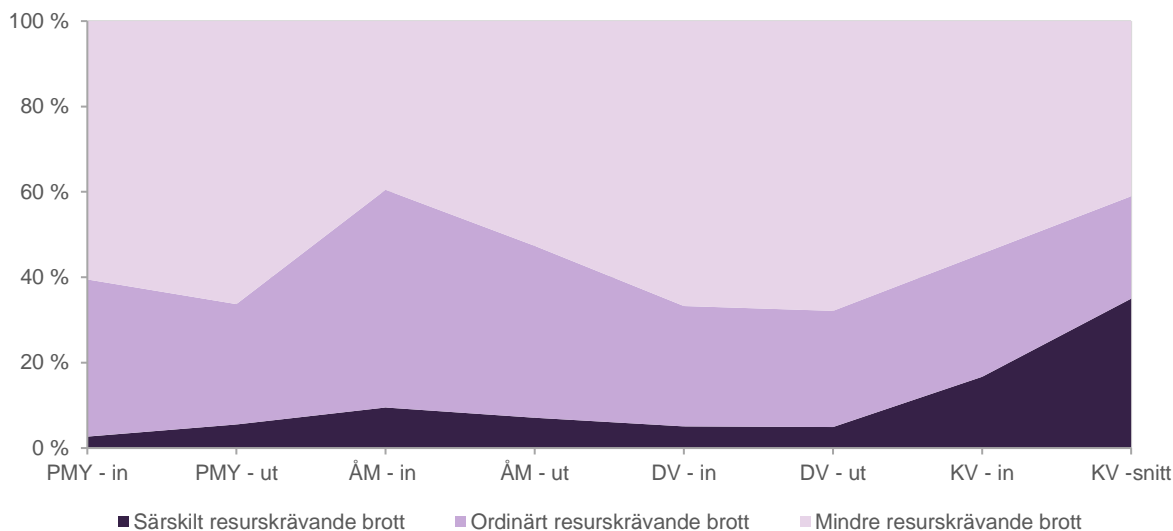
1.3 Ny kategorisering av verksamhetsvolymerna

För att bidra till en ökad förståelse för hur myndigheterna i brottmålsprocessen utgör delar av en större helhet, används sedan 2021 en myndighetsgemensam brottskategorisering som indelningsgrund för verksamhetsvolymerna. Inför årets rapport har det genomförts en översyn av den myndighetsgemensamma brottskategoriseringen. Översynen resulterade i en reviderad kategorisering som baseras på hur resurskrävande ett brott är att hantera i hela brottmålsprocessen. I framtagandet har respektive myndighet delat upp sina verksamhetsvolymerna utifrån hur resurskrävande de är. Därefter genomfördes en jämförelseanalys som visade att skillnaderna mellan myndigheterna var relativt små, det vill säga att de brott som var mindre resurskrävande att hantera för en myndighet i de flesta fall också var mindre resurskrävande för andra myndigheter i brottmålsprocessen och vice versa. Arbetet begränsades dock av att myndigheterna har olika förutsättningar att dela in sina verksamhetsvolymerna vilket ledde till att vissa brottsgrupper fortsatt har ett spretigt innehåll. Det främsta exemplet är bedrägerier och bidragsbrott där spridningen är stor i resursåtgång beroende på vilket slags bedrägeri det rör sig om. Trots det resulterade översynen i en relevant indelning baserat på resursåtgång i *hela* brottmålsprocessen. De tre nya brottskategorierna är följande:

- **Särskilt resurskrävande brott:** har relativt små volymer jämfört med de andra kategorierna men den genomsnittliga resursåtgången per brott är mycket högre än för de andra kategorierna. I kategorin ingår brottsgrupperna *Allmänfarliga brott*, *Allvarliga brott mot frihet och frid*, *Allvarliga narkotikabrott*, *Grov misshandel*, *Grovt vapenbrott*, *Mord, dråp m.m.*, *Rån* och *Våldtäkt*.
- **Ordinärt resurskrävande brott:** har en resursåtgång som i genomsnitt är högre än *Mindre resurskrävande brott* men lägre än *Särskilt resurskrävande brott*. I kategorin ingår brottsgrupperna *Bedrägerier och bidragsbrott*, *Misshandel annan än grov*, *Sexualbrott, ej våldtäkt*, *Vapenbrott, ej grovt*, *Övriga brott mot frihet och frid*, *Övriga ekonomiska brott* och *Övriga brott*.
- **Mindre resurskrävande brott:** har i genomsnitt per brott en mycket lägre resursåtgång än brott i de andra kategorierna. I kategorin ingår brottsgrupperna *Brott mot knivlagen*, *Skadegörelsebrott*, *Tillgreppsbrott*, *Trafikbrott* och *Övriga narkotikabrott*.

Av figur 5 framgår hur stor andel varje kategori har i de olika delarna av brottmålsprocessen. De särskilt resurskrävande brotten har relativt små volymer ända fram till slutet av brottmålsprocessen. De mindre resurskrävande brotten har omvänt stora volymer i de inledande delarna av brottmålsprocessen för att minska i slutet. De ordinärt resurskrävande brotten har däremot en relativt jämnt fördelad volymandel genom hela processen.

Figur 5. Respektive brottskategoris andel av den totala verksamhetsvolymen genom brottmålsprocessen, baserat på utfall 2023.

Hur indelningen tagits fram

Myndigheterna i brottmålsprocessen använde olika mått för att bedöma resursåtgången.

Polismyndigheten använde ett komplexitetsmått⁹ som ger en indikation på hur resurskrävande ett ärende är. Avslutade ärenden under 2024 med högst komplexitetsmått sorterades som särskilt resurskrävande brott. De med lägst komplexitetsmått sorterades som mindre resurskrävande brott och brotten däremellan sorterades som ordinärt resurskrävande. Polismyndighetens indelning var i huvudsak densamma som för övriga myndigheter, och stämmer väl överens med den myndighetsgemensamma brottskategoriseringen. För Polismyndigheten utgör de särskilt resurskrävande brotten några enstaka procent av myndighetens volymer, men hanteringen av dem kräver ungefär en tredjedel av myndighetens utredningsresurser. De mindre resurskrävande brotten utgör över hälften av myndighetens volymer, men tar i anspråk knappt en tredjedel av utredningsresurserna. För de ordinärt resurskrävande brotten är fördelningen mer genomsnittlig, volymerna utgör ungefär en tredjedel av myndighetens samlade volymer och tar i anspråk drygt en tredjedel av utredningsresurserna.

För Åklagarmyndigheten har brottskategoriseringen utgått från parametrar som bland annat avser åklagarnas förhandlingstid i domstol, förundersökningsledarskap, antal misstänkta personer och steg i åklagarnas handlägningsprocess, för att uppskatta resursåtgång för olika brottstyper. För brottsmisstankar med åtalsbeslut har ett sammanvägt mått beräknats per ärende och brottstyp. Därefter har brottsgrupperna sorterats efter det summerade måttet. Brottsgrupper med hög uppskattad resursåtgång har grupperats i kategorin särskilt resurskrävande brott, och brottsgrupper med låg uppskattad resursåtgång har grupperats i kategorin mindre resurskrävande brott. Övriga brott har

⁹ Komplexitetsmättet baseras bland annat på hur mycket arbete som lagts ned i ärendet, till exempel genom att titta på hur antal förhör, aktörer, frihetsberövanden, beslag, forensiska undersökningar med mera. Ärendet viktas också utefter vad brotten kan leda till för påföljd, ju högre upp i straffskalan, desto mer komplext.

grupperats i kategorin ordinärt resurskrävande brott. Åklagarmyndighetens gruppering av brott i dessa tre brottskategorier stämmer väl överens med den myndighetsgemensamma brottskategoriseringen.

Vid tingsrätterna bedöms huvudförhandlingstiden i brottmål¹⁰ vara det mätinstrument som tydligast visar vilka brottsgrupper som är resurskrävande. Huvudförhandlingstiden återspeglar samlat ett antal indikatorer som påverkar arbetsbelastningen och komplexiteten i brottmålen såsom antal parter och ombud, bevisningens omfattning och tolkanvändning. Totalt uppgick andelen brottmål som avgjordes med dom och huvudförhandling 2024 till 69 procent. För de särskilt resurskrävande brotten var andelen hela 98 procent medan den för mindre resurskrävande brott uppgick till 61 procent. Även antal huvudförhandlingstimmar (i förhållande till antal avgjorda mål) och mediantiden för huvudförhandling för de tre olika brottskategorierna skiljer sig åt. Särskilt resurskrävande mål utmärker sig med många timmar och hög mediantid, och det omvända gäller för mål inom kategorin mindre resurskrävande brott. Det visar att huvudförhandling är en lämplig parameter att utgå ifrån vid indelningen av mål i tingsrätt i de tre framtagna brottskategorierna. Utöver huvudförhandling förekommer även häktningförhandling i vissa typer av brottmål. Även det här är en parameter som visar hur resurskrävande ett brottmål är. Förekomsten av häktningförhandling uppvisar samma mönster som huvudförhandling, det vill säga förekommer i störst utsträckning i mål inom brottskategorin särskilt resurskrävande brott. Det beror på att det är typiska brott en tilltalad kan bli häktad för.

Kriminalvården har utgått från strafftider och fördelningen mellan olika verkställighetsformer för att uppskatta resursåtgång för olika brottstyper. I och med att fängelseverkställigheternas dygnskostnader är högre än frivårdsverkställigheternas, tillsammans med att antalet vård dygn och andelen som blir häktade ökar med strafftiden, har uppdelningen av brottskategorier gjorts enligt följande. De brott med kortast genomsnittliga strafftider inom fängelse tillsammans med en stor andel frivårdsverkställigheter sorterades som mindre resurskrävande brott, medan brott med långa genomsnittliga strafftider inom fängelse och låg andel frivårdsverkställigheter sorterades som särskilt resurskrävande. Brotten däremellan sorterades som ordinärt resurskrävande.

Bakgrunden till översynen av brottskategorier

Bakgrunden till att den tidigare indelningen reviderats är att den inte varit helt ändamålsenlig för regeringsuppdraget. Fram till förra årets rapport delades volymerna in i de tre övergripande brottskategorierna *initialt volymstarka brott*, *särskilt resurskrävande brott* och *övriga brott*. Indelningen gjordes utifrån två olika principer. Brott med stora volymer hos Polismyndigheten sorterades som initialt volymstarka brott, och brott som genererar störst straffmassa sorterades som särskilt resurskrävande brott. Resterande brott sorterades in under övriga brott.

Innan 2021 fanns ingen myndighetsgemensam indelning utan varje myndighet hade sin egen indelning. Den myndighetsgemensamma indelningen som använts i de tre senaste rapporterna har bland annat bidragit till en ökad förståelse för hur myndigheterna utgör delar av en större helhet. Indelningen har dock haft vissa brister, bland annat begränsades analysarbetet av att de övergripande

¹⁰ Huvudförhandlingstiden mäts på målet, ej för enskilda brottsmisstankar. Det gör att ett mål innehållande exempelvis en särskilt resurskrävande brottsmisstanke och en mindre resurskrävande brottsmisstanke kan ha en lång huvudförhandlingstid vilket då inkluderas i brottskategorin mindre resurskrävande trots att den brottsmisstanken ensam inte skulle medfört en lång förhandlingstid/förhandling alls. Därmed har mål med mindre resurskrävande brott en övervärderad förhandlingstid. Det medför i praktiken att skillnaden i förhandlingstid mellan mer och mindre resurskrävande mål är än större.

kategorierna inte hade en indelningsprincip som tog hänsyn till hela brottmålsprocessen utan enbart vissa delar. Initialt volymstarka brott hade fokus på Polismyndighetens volymer, medan särskilt resurskrävande brott lade tyngdvikten vid straffmassa hos Kriminalvården. Kategorierna gav därför ett spretigt innehåll som försvårade arbetet med att ta fram träffsäkra prognoser och dra slutsatser om utvecklingen. Dessutom har vissa underliggande brottsgrupper inte fungerat så bra i strukturen eftersom även deras innehåll har spretat. Till exempel innehöll brottsgruppen vapenbrott både vapenbrott av normalgraden och grova vapenbrott som inte sällan är kopplade till organiserad brottslighet. Eftersom den nya indelningen tar hänsyn till helheten bedöms den ge bättre förutsättningar att belysa en enhetlig brottmålsprocess, och i högre grad lyfta de olika volymernas resursåtgång beroende på vilken brottskategori de tillhör.

1.4 Metod

I det här avsnittet ges en kortfattad beskrivning av metoderna som använts för att prognostisera verksamhetsvolymerna. En mer detaljerad redovisning för respektive myndighet finns i bilaga 4. Valet av prognosmetod bygger främst på dataförutsättningarna för respektive volym som prognostiseras, och eftersom dessa skiljer sig åt används olika tillvägagångssätt vid framtagningen av prognoserna i rapporten. Prognostyperna som används i rapporten kan grovt delas in i tre grupper: tidsseriemodeller, beräkningsmodeller och bedömningsprognoser.

En tidsseriemodell är en statistisk prognosmodell som uteslutande baseras på tidsserier över hur en verksamhetsvolym historiskt har varierat. Tidsseriemodeller av olika slag, exempelvis ARIMA och exponentiella utjämningsmodeller, används av samtliga myndigheter och är den vanligast förekommande metoden i rapporten. De statistiska prognoserna bygger på historiskt utfall och tar därför inte hänsyn till eventuella framtida händelser som inte ligger i linje med det historiska utfallet.

En beräkningsmodell är ett sätt att prognostisera en framtida verksamhetsvolym med utgångspunkt från en prognostiserad volym i tidigare led (i föreliggande fall oftast framtagen med tidsseriemodell) och en koefficient som beskriver relationen mellan den första volymen och den volym som prognostiseras. Det här är lämpligt när relationen mellan de två volymerna är känd.

Med bedömningsprognos avses här att en manuell bedömning görs av ett rimligt framtida värde utifrån kända omständigheter. Det kan vara nödvändigt om det för en verksamhetsvolym saknas historiska data eller om det är fråga om en väldigt liten volym som varierar kraftigt mellan olika år och statistiska prognoser därför inte är meningsfulla att göra. Tidsseriemodeller och bedömningsjusteringar kan också kombineras. Det är aktuellt i de få fall där det finns kända omständigheter eller påverkansfaktorer som bedöms leda till trendbrott eller betydande förändringar av den prognostiserade volymen, och som därmed inte ligger i den statistiska prognosen.

Vid prognosarbete är det eftersträvansvärt att ha så långa tidsserier som möjligt, förutsatt att de håller tillräckligt god kvalitet. Därför används vanligtvis de längsta tidsserier som finns tillgängliga för de valda verksamhetsvolymerna. I vissa fall kan det dock vara lämpligt att använda kortare tidsserier, till exempel när något speciellt har inträffat, såsom en lagändring. För att ytterligare öka den statistiska kvaliteten görs också majoriteten av prognoserna på månadsdata.

I bilaga 4 sammanfattas prognosmodell, startår, datanivå med mera för respektive prognosvolym i rapporten.

I tabell 5 visas prognosvolymerna som redovisas i rapporten. För Polis- och Åklagarmyndigheten görs prognos på brottsgrupp som därefter aggregeras upp på brottskategori och respektive totalnivå. För

Domstolsverkets in- och utflöde och för Kriminalvårdens inflöde görs prognoser på brottskategori som därefter aggregeras upp till totalnivå. Inom Kriminalvården görs inga utflödesprognoser, i stället prognostiseras medelantal klienter och då enbart på totalnivå.

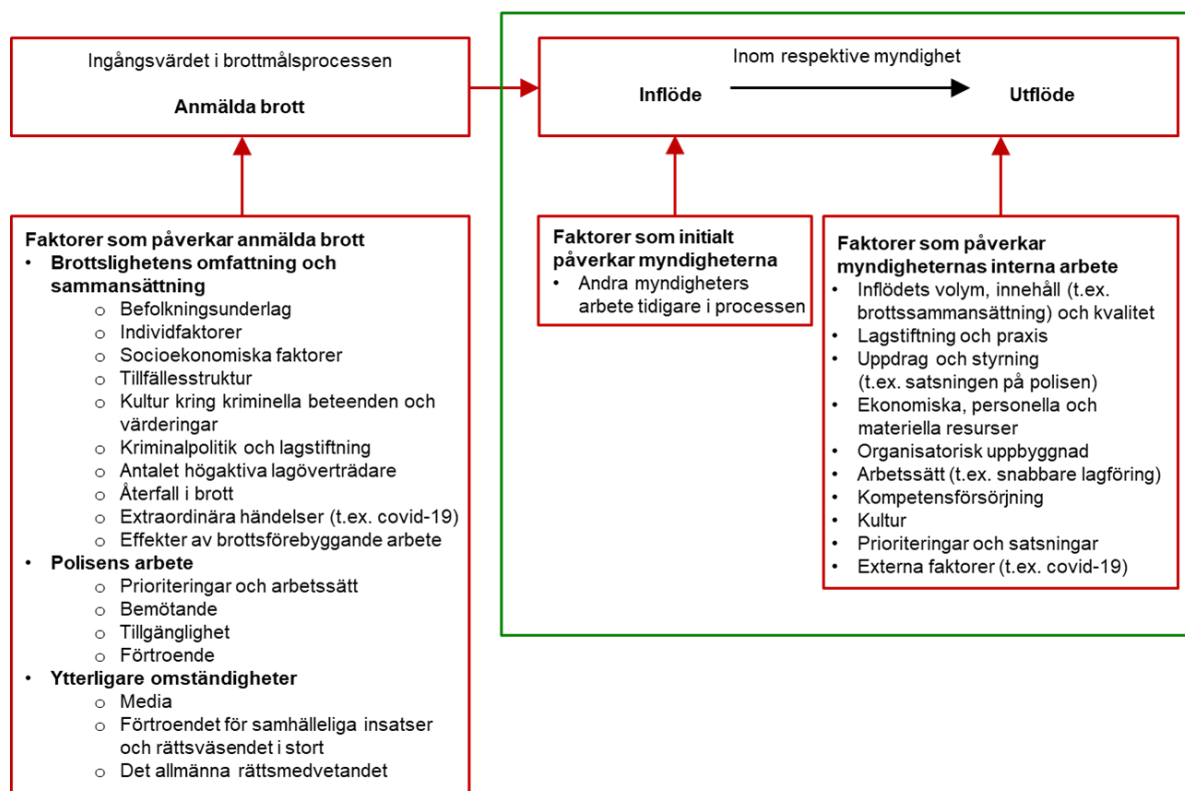
Tabell 5. Prognosvolym som redovisas i rapporten.

Myndighet	Prognosvolym	Brottsgrupp	Brottskategori	Totalt
Polismyndigheten	Inflöde	Ja	Ja	Ja
	Utflöde	Ja	Ja	Ja
Åklagarmyndigheten	Inflöde	Ja	Ja	Ja
	Utflöde	Ja	Ja	Ja
Domstolsverket	Inflöde	Nej	Ja	Ja
	Utflöde	Nej	Ja	Ja
Kriminalvården	Inflöde	Nej	Ja	Ja
	Medelantal	Nej	Nej	Ja

1.5 Påverkansfaktorer

I tidigare prognosrapporter har det beskrivits hur de verksamhetsvolym som hanteras inom brottmålsprocessen påverkas av en stor mängd olika faktorer. Resultaten kan sammanfattas i nedanstående figur där faktorerna övergripande grupperas i tre områden: faktorer som påverkar vilka och hur många brott som anmäls (brottslighetens omfattning och sammansättning men även Polismyndighetens arbete och andra omständigheter), arbetet som gjorts av de föregående myndigheterna i processen och omständigheter som påverkar myndigheternas interna arbete.

Figur 6. En schematisk översikt över olika typer av påverkansfaktorer i brottmålsprocessen.

Det finns två huvudsakliga värden med att analysera påverkansfaktorer. Det första är möjligheten att öka förståelsen för vad som påverkar volymerna i stort och ge en ökad kännedom om vad som påverkar brottmålsprocessens arbete. Det andra är de statistiska prognosernas oförmåga att förutse trendbrott, vilket motiverar en analys av omvärldsfaktorer för att bedöma om det finns påverkansfaktorer, eller kanske snarare osäkerhetsfaktorer, som kan orsaka ett trendbrott.

Att ta fram en lista på teoretiska påverkansfaktorer är dock betydligt lättare än att identifiera vilka faktorer som i praktiken har betydelse från ett år till ett annat. Svårigheter i att identifiera vilka faktorer som kommer att ha betydelse (svårt), och svårigheter i att därefter förutse i vilken riktning (svårare) och hur mycket dessa faktorer kommer att påverka (svårast), gör att vi sällan kommer närmare än initierade gissningar. Svårigheterna består bland annat i att isolera betydelsen av en påverkansfaktor eftersom en enskild faktor sällan är den enda förklaringen till en förändring av en verksamhetsvolym, och den kan dessutom ofta ge förändringar på flera håll. Vissa faktorer kan myndigheterna själva påverka, medan andra ligger utanför deras kontroll. Det kan konstateras att en hel del av de mindre betydelsefulla påverkansfaktorerna ”tar ut” varandra och att alla påverkansfaktorer som leder till mer successiva förändringar redan finns med i de statistiska framskrivningarna som utgör själva prognoserna. Vidare kan påverkansfaktorer förstärka varandra, ibland på oförutsebara sätt. Att bedöma varje påverkansfaktor utifrån om, hur och hur mycket den kan förväntas påverka volymerna konstateras därför i de flesta fall vara en närapå omöjlig uppgift. Med det konstaterat, diskuteras nedan två aktuella osäkerhetsfaktorer: författningsreformer och resursförstärkning till myndigheterna.

1.6 Kort om aktuella osäkerhetsfaktorer

Författningsreformer

Under de senaste åren har det skett reformer och utredningar inom kriminalpolitikens område vilket lett till en mängd beslutade och kommande förändringar i lagstiftningen. Därtill pågår ett antal utredningar som även de kan komma att påverka volymerna i brottmålsprocessen. Några av de mer betydande är:

- Skärpta straff i kriminella nätverk (prop. 2022/23:53), där författningsändringarna trädde i kraft den 1 juli 2023
- Skjutvapen och explosiva varor – skärpta straff för de allvarligare brotten, (prop. 2023:24:33), där författningsändringarna trädde i kraft den 1 januari 2024
- Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48)
- Frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)
- Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)
- En översyn av straffskalorna samt ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem (dir 2023:115).

De reformer som potentiellt kan ge störst effekt, framför allt på Kriminalvårdens volymer, är översynen av straffskalorna och ett reformerat straffsystem med syfte att den övre delen av straffskalan ska användas oftare och normalstraffen ska hamna närmare mitten av straffskalan. Vidare finns reformer om att avskaffa dagens form av straffrabatt vid flerfaldig brottslighet (så kallad mängdrabatt), förändrad villkorlig frigivning samt avskaffande av den nuvarande tillämpningen av brottslighetens straffvärde som skäl för fängelse. Det här kan ge stora effekter på Kriminalvårdens volymer. Andra reformer som översynen av straff för unga lagöverträdare förväntas inte ge lika stora

effekter volymmässigt, men kan få stor påverkan på Kriminalvårdens resursbehov eftersom det handlar om en ny målgrupp.

Flera av de ovan nämnda förslagen ingår i Tidöavtalet och är mycket svårbedömda i fråga om, när och hur lagstiftningsprocessen genererar nya lagar och vilka effekter dessa lagar kommer att medföra på framtida verksamhetsvolymerna. Ett antal av förslagen har potentiellt överlappande effekter, vilket gör att den totala påverkan av dem på de volymer som prognostiseras är mycket svåröverskådlig. Dessutom kan vissa reformer potentiellt medföra både ökning och minskningar av verksamhetsvolymerna.

Flera av reformerna tar sikte på straffskärpningar av olika slag eller att mer tid ska verkställas i fängelse – fler personer kommer att dömas till fängelse och fängelsestraffen kommer att bli längre. Det gör att effekterna på verksamhetsvolymerna kan förväntas bli betydligt större för Kriminalvården än för övriga myndigheter. Det kan dock fortfarande påverka resursbehovet för övriga myndigheter, även om det inte ger genomslag på de volymer som prognostiseras i den här rapporten.

För Kriminalvården innebär det en stor osäkerhet i prognoserna och därigenom det framtida utfallet. I den här rapporten redovisar Kriminalvården bedömningen av verksamhetsvolymerna utifrån ett högt antagande om effekter från straffreformsutredningen, med ikraftträdande 1 juli 2026 och en slopad villkorlig frigivning¹¹ från 2030. I andra publikationer från Kriminalvården, exempelvis Kriminalvårdens kapacitetsrapport¹², redovisas även andra tänkbara scenarier¹³.

Utöver de ovan nämnda förändringar som främst påverkar Kriminalvårdens verksamhetsvolymerna finns förändringar i lagstiftningen som nyligen införts eller kommer införas samt pågående eller avslutade utredningar om regeländringar som potentiellt har en större bäring på de övriga myndigheterna, till exempel:

- Rättsakten om digitala tjänster¹⁴ omfattar digitala plattformar i hela EU och kan både leda till att fler brott upptäcks och anmäls, och att fler brott klaras upp.
- Ny förverkandelagstiftning ger ökad möjlighet att återta brottsvinster, vilket kan bidra till minskad lönsamhet i den kriminella ekonomin som på sikt kan ha en brottsförebyggande effekt (Prop. 2023/24:144 och prop. 2024/25:31).
- Lagförslag om ökad informationsdelning mellan myndigheter och andra aktörer kan ge nya förutsättningar att såväl förebygga som utreda brott (Prop. 2024/25:65).
- Lagförslag om utökad och mer enhetlig upptagning och registrering av biometri förväntas öka upptäcktsrisken och möjliggöra att fler brott klaras upp (Prop. 2024/25:37).
- Förslag om ett starkare straffrättsligt skydd mot bland annat sexuella kränkningar och bedrägerier skulle, om de realiserats, kunna bidra till ett ökat inflöde av ärenden till Polismyndigheten (SOU 2023:80).
- Förbättrade möjligheter för polisen att använda kamerabevakning vilket kan leda till ökad upplösning av vissa brott (Ds 2024:11).

¹¹ Utifrån utredningen Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48).

¹² Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034 (2025:3916).

¹³ Ett av scenarierna har utgångspunkt i skrivningen i regleringsbrevet där Kriminalvården får i uppdrag att bedöma kapacitetsbehov med utgångspunkt att samtliga straffskärpningsförslag i regeringens reformagenda träder i kraft under mandatperioden.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster).

- Påbörjad utredning om skärpt regelverk om utvisning på grund av brott som kan leda till att fler kan utvisas på grund av brott vilket kan ha en brottsförebyggande effekt (Dir. 2024:42).

Den pågående inriktningen i författningsarbetet inom kriminalpolitikens område kommer att ha olika effekt på verksamhetsvolymerna; vissa författningsändringar kan öka antalet brott som upptäcks och anmäls, medan andra kan förväntas ha en dämpande effekt på inflödet. Förslagen kommer att ge nya möjligheter att utreda och lagföra brott, men effekterna är osäkra eftersom brottsligheten kontinuerligt anpassar sig efter brottsbekämpningen. Därför är det mycket svårt att bedöma även dessa förändringars sammantagna effekt på verksamhetsvolymerna.

Resursförstärkningar och behoven av tillväxt hos myndigheterna

Ökningen av tilldelade medel till rättsväsendet medför en utökning av antalet anställda i de olika myndigheterna. Det finns dock flera skäl till att dessa förstärkningar troligen inte leder till motsvarande volymökningar i prognoserna. Prognoserna pekar snarare mot att det främst är de mer komplexa och resurskrävande brotten som förväntas öka (se vidare i de kommande kapitlen).

I ett kortare perspektiv medför personaltillväxten också att befintlig personal behöver överföra kompetens till nyanställda. Dessutom tar det ofta lång tid att erhålla yrkeserfarenhet, särskilt för hantering av ärenden av komplicerad karaktär, som också är de brott som prognostiseras öka. Det medför sammantaget att det kan ta tid innan tillskotten ger full effekt i verksamheterna.

Vidare ställer den intensiva reformtakten, som till exempel avspeglas i Tidöavtalet, krav på förändringsarbete inom myndigheterna. Ny lagstiftning som bland annat ger nya verktyg i brottsbekämpningen genererar därmed ett behov av interna utbildningsinsatser, framtagande av metodstöd, nya och uppdaterade arbetsformer samt it-utveckling. Domstolarna har dessutom utmaningar med domarbrist och svårigheter att tillsätta tjänster.

Det ömsesidiga beroendet mellan myndigheterna i rättsväsendet gör att den samlade resursfördelningen till myndigheterna måste vara i balans. Det är för att de insatser som görs ska ge maximal positiv effekt.

Något som också påverkar volymerna är förändrade prioriteringar i brottmålsprocessen. Till exempel kommer Polismyndigheten framöver i än högre utsträckning prioritera tillväxt av uniformerad polis i yttre tjänst vilket kan påverka inflödet av så kallade egeninitierade ärenden där en polis i tjänst upprättar anmälan. Innehav och bruk av narkotika är exempel på sådana brott. Vidare pågår det myndighetsövergripande satsningar inom arbetslivskriminalitet och gränspolisarbetet som kan påverka verksamhetsvolymerna.

1.7 Disposition

Rapporten är till stora delar disponerad utifrån de brottskategorier som merparten av rapporteringen bygger på, vilket tydliggör verksamhetsvolymernas flöde över myndighetsgränserna. Dessutom bidrar den nya dispositionen till att framhäva likheter och skillnader i hanteringen av de olika brottskategorierna i brottmålsprocessen. Av den anledningen är prognoserna uppdelade i fyra resultatkapitel, med ett kapitel för varje brottskategori (särskilt resurskrävande brott i kapitel 2, ordinärt resurskrävande brott i kapitel 3 och mindre resurskrävande brott i kapitel 4) samt ett kapitel som redovisar totalprognoserna (kapitel 5). För Kriminalvården omfattar kapitlet om de olika brottskategorierna enbart påbörjade verkställigheter, medan samtliga av Kriminalvårdens prognosvolym presenteras i kapitlet över totalprognoser. Varje resultatkapitel inleds med den

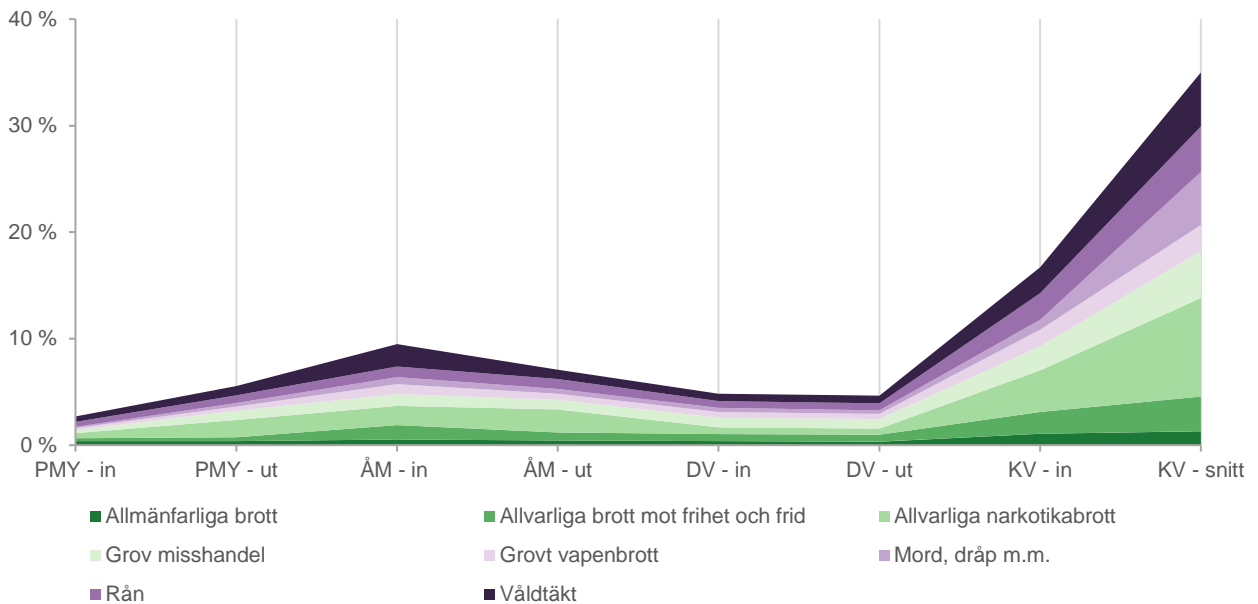
historiska utvecklingen för den aktuella brottskategorin, som därefter följs upp med prognoserna för den kommande fyraårsperioden. I rapportens sista kapitel redovisas avslutande reflektioner (kapitel 6).

I bilagor återfinns en detaljerad redogörelse för vilka brott som ingår i de olika brottskategorierna och brottsgrupperna (bilaga 1), tabeller över den historiska utvecklingen och prognos för samtliga studerade verksamhetsvolymerna fördelat efter brottsgrupper (bilaga 2) liksom en mer detaljerad metodgenomgång för respektive myndighet (bilaga 4). Från och med den här rapporten används en ny brottskategorisering vilket medför att prognosuppföljning saknas för de nya brottskategorierna. Uppföljningen görs i stället på de brottskategorier som användes i förra årets rapport vilket redogörs för i bilaga 3.

2 Särskilt resurskrävande brott

I det här kapitlet görs en genomgång av den historiska utvecklingen för särskilt resurskrävande brott samt prognoser för den här brottskategorin för perioden 2025–2028. De mått som redovisas i det här kapitlet beskrivs i avsnitt 1.2. Såsom beskrivs i kapitel 1 omfattar särskilt resurskrävande brott sådana brott som har en resursåtgång som i genomsnitt per brott är högre än de andra brottskategorierna. I figur 7 illustreras ärendevolymer avseende särskilt resurskrävande brott som en andel av totalvolymer för de måtten som ingår i den här rapporten. Som framgår av det diagrammet utgör särskilt resurskrävande brott en relativt liten andel av de totalt hanterade volymerna, med undantag för slutet av brottmålsprocessen. Trots att den här brottskategorin för flera av de studerade måtten har relativt små verksamhetsvolym, är kategorin särskilt intressant eftersom resursåtgången är omfattande.

Figur 7. Andel särskilt resurskrävande brott av totalvolymen brott genom brottmålsprocessen, uppdelat per brottsgrupp och baserat på utfall 2023.¹⁵

2.1 Historisk utveckling

Verksamhetsvolymerna avseende särskilt resurskrävande brott har generellt ökat inom brottmålsprocessen under de senaste tio åren. Omkring åren 2021–2022 minskade dock flera av de studerade volymerna, för att därefter återigen öka. Antalet inkomna ärenden vid Polismyndigheten avviker i det här avseendet genom att ha fortsatt minska sedan 2020. Domar inom kategorin särskilt resurskrävande brott leder främst till en fängelsepåföljd och i mindre utsträckning till en frivårdspåföljd. Även påbörjade fängelseverkställigheter har en historisk utveckling som avviker genom att antalet årligen har ökat sedan 2015, och med nästan 25 procents ökning under de två senaste åren.

¹⁵ Andelsberäkningarna utgår från följande definitioner: *PMY – in*: Inkomna ärenden till Polismyndigheten, *PMY – ut*: Redovisade ärenden till åklagare, *ÅM – in*: Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten, *ÅM – ut*: Brottsmisstankar med åtalsbeslut, *DV – in*: Brottsmisstankar i inkomna mål vid tingsrätterna, *DV – ut*: Brottsmisstankar i avgjorda mål vid tingsrätterna, *KV – in*: Påbörjade verkställigheter och *KV – snitt*: Medelantal klienter

Inom flera av myndigheterna är allvarliga narkotikabrott och våldtäkt volymmässigt stora brottsgrupper inom den här kategorin. Utvecklingen av verksamhetsvolymerna inom dessa brottsgrupper får därmed en relativt stor betydelse för hela brottskategorin särskilt resurskrävande brott.

Verksamhetsvolymerna för de brottsgrupper som ingår i särskilt resurskrävande brott har utvecklats i olika riktning under den senaste tioårsperioden, vilket beskrivs i kapitlet. För brottsgrupperna mord, dråp m.m., våldtäkt, grovt vapenbrott och allmänfarliga brott finns en ökande trend för flera av verksamhetsvolymerna. Däremot har volymerna som avser allvarliga brott mot frihet och frid minskat för flera av de studerade måtten. I bilaga 2 redovisas detaljerad statistik som belyser den historiska utvecklingen för särskilt resurskrävande brott fördelat efter brottsgrupper.

Mord, dråp m.m.

I brottsgruppen mord, dråp m.m. ingår förutom fullbordat mord eller dråp även brottsformerna förberedelse till mord, försök till mord och anstiftan till mord. Mord, dråp m.m. tillhör inte någon av de volymmässigt större brottsgrupperna inom brottmålsprocessen. Däremot kräver den här brottsgruppen ofta omfattande resurser av de brottsutredande och lagförande myndigheterna. För de ärenden som medför fängelsepåföljd är också de genomsnittliga strafftiderna långa, i förhållande till andra brottsgrupper. Det medför att brottsgruppen kräver omfattande resurser även inom Kriminalvården.

Under de senaste tio åren har ärendevolymerna som avser mord, dråp m.m. ökat inom brottmålsprocessen. Kring åren 2021–2022 minskade dock flera av de studerade verksamhetsvolymerna, för att därefter åter öka. Här utgör påbörjade fängelseverkställigheter ett undantag där antalet har ökat kontinuerligt under de senaste fem åren och mer än fördubblats under de senaste tio åren. Det finns tecken på att ärendesammansättningen inom den här brottsgruppen har blivit mer omfattande under de senaste åren. Exempelvis innehåller ärenden med åtalsbeslut som avser mord, dråp m.m. fler misstänkta personer och fler brottsmisstankar under de senaste åren i förhållande till 2015–2016.

Allvarliga narkotikabrott

Allvarliga narkotikabrott är en brottsgrupp som uppvisar olika utveckling i olika delar av brottmålsprocessen. Inflödet till Polismyndigheten när det gäller allvarliga narkotikabrott, som är en av de volymmässigt större brottsgrupperna i den här kategorin vid myndigheten, har haft en nedåtgående trend de senaste fyra åren. Under samma period har utflödet vid Åklagarmyndigheten legat på en relativt stabil nivå. Vid tingsrätterna är utflödet av brottmål som avser allvarliga narkotikabrott en brottsgrupp som stigit stadigt, och kraftigt, de senaste åren, och vid Kriminalvården ökade antalet påbörjade fängelseverkställigheter konstant mellan 2015 och 2023 för att plana ut under 2024.

Inom kategorin särskilt resurskrävande brott är allvarliga narkotikabrott den brottsgrupp som haft kraftigast ökning vid tingsrätterna, där antalet mål har tredubblats under perioden 2015–2024, liksom den brottsgrupp med flest påbörjade fängelseverkställigheter.

För flera av myndigheterna i brottmålsprocessen är överlåtelse av narkotika det vanligaste brottet inom den här brottsgruppen.

Våldtäkt

Våldtäkt är en av de volymmässigt större brottsgrupperna i kategorin särskilt resurskrävande brott. En relativt samstämmig trendutveckling återfinns när brottsgruppen våldtäkt studeras inom de rättsvårdande myndigheterna. Ärendevolymer i brottmålsprocessen har en stigande trend sett ur ett långsiktigt perspektiv, även om antalet hanterade ärenden avtog omkring 2022–2023. En förklaring till de ökande ärendevolymer i brottmålsprocessen kan vara den förändrade sexualbrottslagstiftning som genomfördes under 2018, som kommit att kallas för ”samtyckeslagen”. Under det senaste året har ärendevolymer återigen ökat, och är under 2024 för ett flertal mått högre än under något år under den senaste tioårsperioden. Exempelvis är antalet påbörjade fängelseverkställigheter under år 2024 dubbelt så många som under år 2015.

Våldtäktsärenden kan ofta vara svårutredda eftersom det kan förekomma bevisproblem. I förhållande till andra brottsgrupper i den här kategorin är det relativt få av de anmälda brotten som leder fram till påföljd inom Kriminalvården.

Grov misshandel

I den här brottsgruppen ingår grov misshandel liksom synnerligen grov misshandel. Cirka en tredjedel av de ärenden som avser grov misshandel och som inkommit till Polismyndigheten redovisas senare till åklagare. Av den ärendevolymer som inkommer till Åklagarmyndigheten avslutas omkring en tredjedel med beslut om åtal. Årligen påbörjas omkring 400–500 fängelseverkställigheter med anledning av brott som avser grov misshandel.

För de flesta av de studerade måtten har ärendevolymer som avser grov misshandel legat relativt stabilt under de senaste tio åren. Inflödet till Polismyndigheten har dock haft en svagt nedåtgående trend de senaste fem åren. Trots det ökar antalet påbörjade fängelseverkställigheter, och är under 2024 fler än något år under den senaste tioårsperioden.

Rån

Utvecklingen av verksamhetsvolymerna för rån har varit likartad för myndigheterna. Volymerna ökade generellt fram till 2020, för att därefter återgå till tidigare nivåer. Undantaget är inkomna ärenden till polisen som har fortsatt minska till ännu lägre nivåer, med en särskilt kraftig minskning 2024. Till och med 2020 var rån den volymmässigt största brottsgruppen i den här kategorin hos Polismyndigheten. Sedan dess har både allvarliga narkotikabrott och våldtäkt gått om. En ökad redovisningsandel hos Polismyndigheten och en högre andel som går till åtal vid Åklagarmyndigheten under det senaste året bidrar till att antal avgjorda brottmål innehållande brottsmisstankar som rör rån har ökat något mellan 2023 och 2024.

Grovt vapenbrott

Brottskoder som avser grovt vapenbrott infördes vid årsskiftet 2017/2018. Det innebär att det inte är möjligt att särredovisa grova respektive ej grova vapenbrott innan 2018 för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Genom lagändringen som trädde i kraft den 1 januari 2018 höjdes minimistraffet för grovt vapenbrott till två års fängelse. Avsikten med lagändringen var att en skärpt syn på vapenbrott ska få genomslag i rättstillämpningen. Härefter har, i december 2020, en justering skett av de omständigheter som särskilt ska tas hänsyn till vid bedömningen av om ett vapenbrott ska kvalificeras som grovt eller synnerligen grovt (så kallade kvalifikationsgrunder) så att fler vapenbrott numera omfattas av straffbestämmelserna om grovt eller synnerligen grovt brott.

Grovt vapenbrott är en brottsgrupp som visar på en tydligt stigande trend för alla myndigheter. Den här utvecklingen beror sannolikt både på en ökad förekomst av skjutningar i kriminella miljöer de senaste åren och bedömningen av vilka brott som betraktas som grova respektive ej grova. Antalet brottsmisstankar som avser grovt vapenbrott har ökat under perioden 2020–2024 medan antalet brottsmisstankar som avser vapenbrott, ej grovt har minskat under motsvarande period.

Majoriteten av dessa brott upptäckts av polisen. Sedan Polismyndigheten börjat följa den här brottsgruppen har såväl inflödet som utflödet ökat kraftigt. Utöver det som nämns ovan kan ökningen förklaras av den kraftsamling som polisen gör i förebyggande syfte för att förhindra grova våldsbrott kopplat till den organiserade brottsligheten. Motsvarande utveckling återfinns hos Åklagarmyndigheten, och vid tingsrätterna har antalet avgjorda brottmål mer än fördubblats jämfört med åren 2015–2016. Påbörjade fängelseverkställigheter har också ökat stadigt för varje år.

Allmänfarliga brott

Antalsmässigt är allmänfarliga brott en av de mindre brottsgrupperna i särskilt resurskrävande brott. Allmänfarliga brott är den, i genomsnitt, näst mest resurskrävande brottsgruppen att utreda vid Polismyndigheten. Flera av brotten som ingår i allmänfarliga brott har livstid i straffskalan, till exempel grov mordbrand, grov allmänfarlig ödeläggelse och grovt sabotage mot blåljusverksamhet. Brottet sabotage mot blåljusverksamhet infördes 2020.

Utvecklingen var förhållandevis stabil mellan 2015–2019. Sedan 2020 har det varit en tydligt stigande trend för alla verksamhetsvolymerna, med undantag för antalet inkomna ärenden hos polisen och antal inkomna brottsmisstankar vid Åklagarmyndigheten, där det även skett en tydlig minskning under 2024. Dock är det andelsmässigt fler ärenden där förundersökning inletts som också redovisas till åklagare, och det är främst allmänfarliga brott genom sprängning som ökat sin redovisningsandel och därmed bidragit starkt till trenden. Andelen brottsmisstankar som leder till åtal har också en ökande trend, och antal avgjorda brottmål har fördubblats jämfört med början av mätperioden. Mellan 2022 och 2023 skedde en fördubbling av antalet påbörjade fängelseverkställigheter från 83 till 175.

Allvarliga brott mot frihet och frid

För allvarliga brott mot frihet och frid är utvecklingen av volymerna inte entydig för de olika myndigheterna. Inkomna ärenden till polisen har under en längre tid haft en stadigt nedåtgående trend. Det är grov friidskränkning som främst bidrar till den här trenden där inflödet nästan halverats på fem år. Vid Åklagarmyndigheten har inflödet av allvarliga brott mot frihet och frid minskat påtagligt mellan 2020 och 2022 för att därefter ligga på en relativt stabil nivå. Andelen av inkomna brottsmisstankar som går till åtalsbeslut är förhållandevis låg, men har däremot ökat under de senaste åren.

För inkomna och avgjorda brottmål dominerar brottsgruppen i antal av grov kvinnofridskränkning, grov friidskränkning samt olaga frihetsberövande och tvång. Inflödet har haft en svagt vikande trend de senaste åren, och vad det gäller utflödet är brottsgruppen den enda av de olika brottsgrupperna inom särskilt resurskrävande brott som inte ökat jämfört med början av mätperioden. Förändringarna har dock varit mycket små mellan åren. För påbörjade fängelseverkställigheter har allvarliga brott mot frihet och frid legat relativt stabilt mellan åren 2015–2018. De senaste två–tre åren har det dock skett en tydlig ökning av antalet påbörjade fängelseverkställigheter.

2.2 Prognos

Verksamhetsvolymerna som avser särskilt resurskrävande brott har generellt ökat inom brottmålsprocessen under de senaste två åren, vilket beskrivs i avsnitt 2.1. I början av brottmålsprocessen, vid Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten, har volymerna ökat försiktigt. Däremot har efterföljande led, tingsrätterna och Kriminalvården, en mer påtaglig ökning av verksamhetsvolymerna sedan 2022. I bilaga 2 redovisas detaljerad statistik som belyser den historiska utvecklingen för särskilt resurskrävande brott fördelat efter brottsgrupper.

Under perioden 2025–2028 prognostiseras en utveckling av verksamhetsvolymerna som stämmer väl överens med den senaste historiska trenden. Det betyder att försiktiga ökning eller stabil utveckling avseende särskilt resurskrävande brott prognostiseras för Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Däremot prognostiseras tydliga ökning av verksamhetsvolymerna vid tingsrätterna och Kriminalvården under den kommande fyraårsperioden. Nedan följer en mer detaljerad redogörelse för de olika verksamhetsvolymernas prognoser.

Inflödet av särskilt resurskrävande brottsärenden till Polismyndigheten beräknas ha en svagt uppåtgående trend under 2025–2028, och prognostiseras öka med 5 procent när 2024 jämförs med 2028, se tabell 6. Det är främst grovt vapenbrott, våldtäkt och mord, dråp m.m. som beräknas bidra till den uppåtgående trenden men även allvarliga brott om frihet och frid samt allmänfarliga brott beräknas öka. Rån och grov misshandel minskar medan allvarliga narkotikabrott prognostiseras ha ett oförändrat inflöde. Vad det gäller den prognostiserade ökningen av grova vapenbrott förklaras den av den historiska trenden som varit uppåtgående, men även av att den kraftsamling som Polismyndigheten gör i förebyggande syfte att förhindra grova våldsbrott kopplat till den organiserade brottsligheten kommer att fortsätta.

Prognosen för Polismyndighetens utflöde för särskilt resurskrävande brott prognostiseras öka något under prognosperioden, och utflödet 2028 prognostiseras vara 2 procent högre än 2024. Polismyndighetens utflöde har i huvudsak samma utveckling som inflödet där grovt vapenbrott, mord, dråp m.m. samt våldtäkt beräknas öka mest medan grov misshandel och rån prognostiseras minska under prognosperioden. Vad det gäller våldtäkt kan kommande regeländringar som utvidgar definitionen om våldtäkt mot barn bidra ytterligare till den uppåtgående trenden för inflödet av våldtäktsärenden, utöver det som redan prognostiserats.¹⁶

Inflödet av brottsmisstankar som avser särskilt resurskrävande brott till Åklagarmyndigheten beräknas ha en svagt uppåtgående trend och prognostiseras öka med 6 procent mellan 2024 och 2028. Det är främst grovt vapenbrott, mord, dråp m.m. och allvarliga narkotikabrott som beräknas bidra till den uppåtgående trenden, men även grov misshandel beräknas öka. Dessa prognostiserade volymökningar överensstämmer med prognostiserad utveckling av Polismyndighetens volymer. Det förklaras främst av att ärendena i huvudsak är åklagarledda och därför överlappar inflödet vid Åklagarmyndigheten till stor del med inflödet vid Polismyndigheten. Inflödet av brottsmisstankar vid Åklagarmyndigheten minskar enligt den här prognosen för brottsgrupperna allmänfarliga brott och rån.

Utflödet vid Åklagarmyndigheten beräknas öka med 3 procent under prognosperioden. För allmänfarliga brott prognostiseras dock en minskad volym, medan ökade verksamhetsvolymer prognostiseras för främst grovt vapenbrott och mord, dråp m.m.

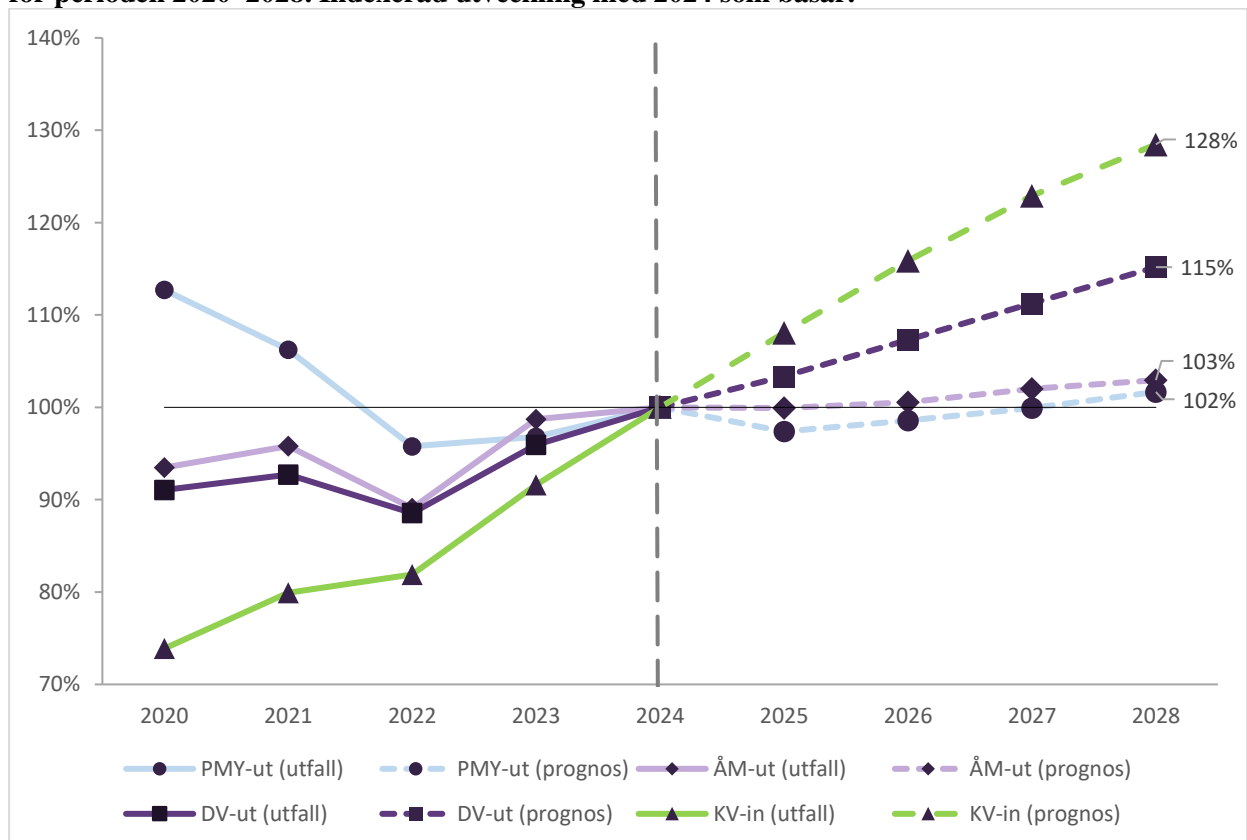
¹⁶ Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80).

Under perioden 2025–2028 prognostiseras en ökning av antalet inkomna brottmål vid tingsrätterna som innehåller brottsmisstankar som avser särskilt resurskrävande brott. Ökningstakten bedöms hamna kring 3 procent per år, det vill säga något lägre ökning än 2023–2024.

Antal avgjorda brottmål som innehåller brottsmisstanke vad avser särskilt resurskrävande brott ökade 2023 och fortsatte att öka ytterligare 2024, det både på totalen för brottskategorin samt för merparten av brottsgrupperna. Utvecklingen prognostiseras fortsätta och ökningstakten bedöms hamna kring knappa 4 procent per år, det vill säga något under de två senaste årens ökningstakt. Antalsmässigt är ökningstakten modest, men eftersom dessa mål är arbetskrävande, bland annat sett till huvudförhandlingstid, andel mål med häktade och förekomst av hemliga tvångsmedel, motsvarar prognosen en tydligt ökad arbetsbörda för tingsrätterna.

Kriminalvården prognostiserar en ökning av särskilt resurskrävande brott. Kriminalvården gör ingen uppdelning på brott i sina prognoser. För påbörjade fängelseverkställigheter har andelen särskilt resurskrävande brott ökat de senaste åren och förväntas fortsätta att öka. Påbörjade frivårdsverkställigheter är en liten grupp inom brottskategorin och det är främst verkställigheterna ungdomsövervakning och utökad ungdomsövervakning som är aktuella inom brottskategorin och som förväntas öka.

Figur 8. Utfall och prognos för respektive myndighets utflöde av särskilt resurskrävande brott, för perioden 2020–2028. Indexerad utveckling med 2024 som basår.

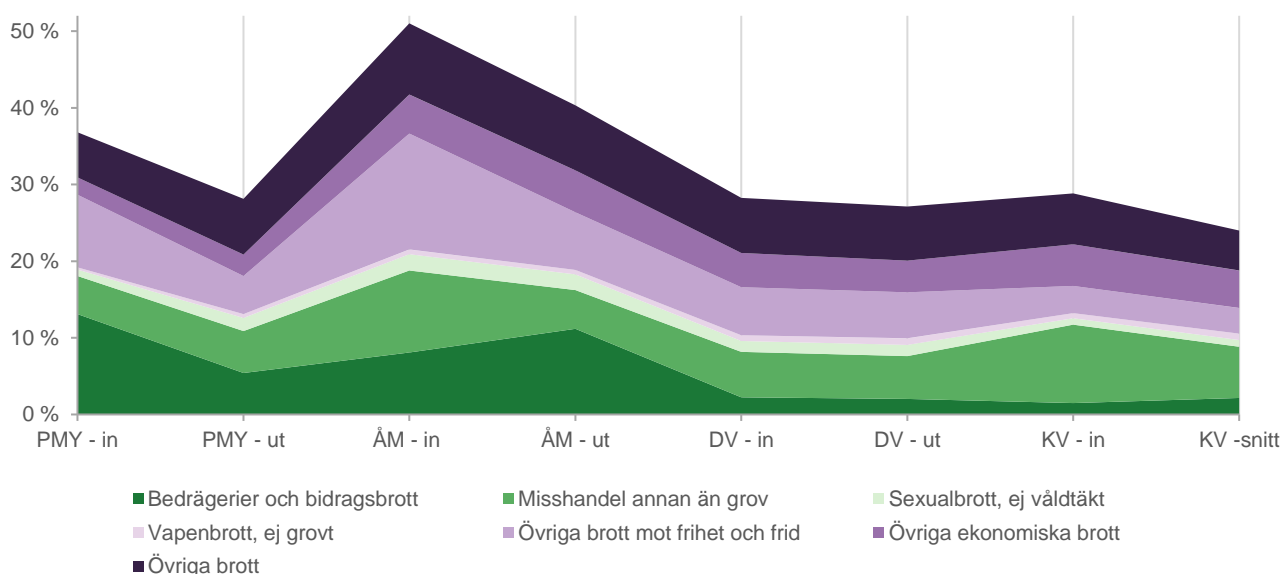
Tabell 6. Utfall och prognos för särskilt resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

Särskilt resurskrävande brott	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024–2025	Utveckling 2024–2028
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	35 896	33 214	33 837	30 940	30 900	31 300	31 800	32 300		
Förändring i antal	-2 320	-2 682	623	-2 897	-40	400	500	500	-40	1 360
Förändring i procent	-6,1 %	-7,5 %	1,9 %	-8,6 %	-0,2 %	1,3 %	1,5 %	1,8 %	-0,2 %	4,4 %
Ärenden redovisade till åklagare	8 484	7 650	7 731	7 987	7 800	7 900	8 000	8 100		
Förändring i antal	-519	-834	81	256	-187	100	100	100	-187	113
Förändring i procent	-5,8 %	-9,8 %	1,1 %	3,3 %	-2,6 %	1,2 %	1,4 %	1,7 %	-2,6 %	1,4 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	36 085	34 629	36 828	36 077	36 700	37 400	37 900	38 400		
Förändring i antal	-2 015	-1 456	2 199	-751	615	665	535	492	615	2 323
Förändring i procent	-5,3 %	-4,0 %	6,4 %	-2,0 %	1,7 %	1,8 %	1,4 %	1,3 %	1,7 %	6,4 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	11 388	10 588	11 733	11 885	11 900	11 900	12 100	12 200		
Förändring i antal	279	-800	1 145	152	-9	73	176	110	-9	315
Förändring i procent	2,5 %	-7,0 %	10,8 %	1,3 %	-0,1 %	0,6 %	1,5 %	0,9 %	-0,1 %	2,7 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	4 189	4 122	4 346	4 555	4 700	4 800	5 000	5 100		
Förändring i antal	-345	-67	224	209	145	100	150	150	145	545
Förändring i procent	-7,6 %	-1,6 %	5,4 %	4,8 %	3,2 %	2,1 %	3,1 %	3,0 %	3,2 %	12,0 %
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	4 227	4 037	4 374	4 559	4 700	4 900	5 100	5 300		
Förändring i antal	76	-190	337	185	141	200	200	200	141	741
Förändring i procent	1,8 %	-4,5 %	8,3 %	4,2 %	3,4 %	3,8 %	3,7 %	3,5 %	3,4 %	16,3 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	2 767	2 894	3 289	3 562	3 800	4 150	4 500	4 720		
Förändring i antal	189	127	395	273	238	350	350	220	238	1 158
Förändring i procent	7,3 %	4,6 %	13,6 %	8,3 %	6,7 %	9,2 %	8,4 %	4,9 %	6,7 %	32,5 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	459	412	408	474	560	530	460	460		
Förändring i antal	55	-47	-4	66	86	-30	-70	0	86	-14
Förändring i procent	13,6 %	-10,2 %	-1,0 %	16,2 %	18,6 %	-6,4 %	-12,5 %	0,7 %	18,6 %	-3,0 %

3 Ordinärt resurskrävande brott

I det här kapitlet görs en genomgång av den historiska utvecklingen vad det gäller ordinärt resurskrävande brott samt prognoser för perioden 2025–2028. De mått som redovisas i det här kapitlet beskrivs i avsnitt 1.2. Såsom beskrivs i kapitel 1 omfattar ordinärt resurskrävande brott sådana brott som har en resursåtgång som i genomsnitt är högre än mindre resurskrävande brott men lägre än särskilt resurskrävande brott. I figur 9 illustreras verksamhetsvolymerna avseende ordinärt resurskrävande brott som en andel av totalvolymerna för de måtten som ingår i den här rapporten. Som framgår av det här diagrammet utgör ordinärt resurskrävande brott, med viss variation, omkring en tredjedel av de totalt hanterade volymerna i brottmålsprocessen.

Figur 9. Andel ordinärt resurskrävande brott av totalvolymen brott genom brottmålsprocessen, uppdelat per brottsgrupp och baserat på utfall 2023.

3.1 Historisk utveckling

Trenden är att verksamhetsvolymerna av ordinärt resurskrävande brott i brottmålsprocessen generellt har ökat svagt under perioden 2015–2024. Brottsgrupperna bedrägerier och bidragsbrott respektive övriga brott mot frihet och frid är förhållandevis stora inom den här brottskategorin. I bilaga 2 redovisas detaljerad statistik som belyser den historiska utvecklingen för ordinärt resurskrävande brott fördelat efter brottsgrupper.

Inflödet av de ordinärt resurskrävande brotten har vid Polismyndigheten under en längre tid haft en uppåtgående trend med en särskilt brant uppgång under 2023. Ökningen under 2023 förklaras främst av en kraftig ökning av bedrägerier och barnpornografibrott. Med undantag för 2021 och 2022 har antalet redovisade ärenden till Åklagarmyndigheten ökat sedan 2017. Ökningen var särskilt tydlig under 2024. Samtliga brottsgrupper bidrar till ökningen, men starkast effekt har bedrägerier och bidragsbrott haft. Vid Åklagarmyndigheten svarar brottskategorin ordinärt resurskrävande brott för drygt hälften av det totala inflödet. I likhet med Polismyndigheten, ökade såväl inflödet som utflödet av ärendevolymer hos Åklagarmyndigheten under de två senaste åren. Inflödet av mål vid tingsrätterna med förekomst av brottsmisstanke som rör ordinärt resurskrävande brott ökade mellan åren 2016 och 2020. Därefter låg inflödet stabilt för att öka kraftigt 2024. Vid tingsrätterna innehåller

brottskategorin inga dominerande brottsgrupper antalsmässigt utan den utgörs av ett flertal jämnstora brottsgrupper. Utflödet av ordinärt resurskrävande brott låg relativt stabilt under åren 2015–2020. En ökning skedde 2021 och en ytterligare ökning 2024 till det högsta antalet för mätperioden. Brottskategorin ordinärt resurskrävande brott svarar vid Kriminalvården för omkring en tredjedel av påbörjade verkställigheter. Omkring två tredjedelar av verkställigheterna är inom frivården och en tredjedel inom fängelse. Under perioden 2015–2024 har brottskategorin ökat. År 2024 utgjorde misshandel annan än grov, övriga ekonomiska brott och övriga brott de dominerande brottsgrupperna inom kategorin ordinärt resurskrävande brott.

Misshandel annan än grov

Utvecklingen vad det gäller brottsgruppen misshandel annan än grov har varit förhållandevis samstämmig vid Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten respektive tingsrätterna. Såväl inflödet som utflödet vid myndigheterna har legat relativt stabilt under ett antal år. Vid Kriminalvården har dock brottsgruppen ökat i fråga om påbörjade fängelseverkställigheter. Inom frivården syns däremot en minskning inom huvudbrottet misshandel annan än grov som dock har ökat under de senaste två åren.

Bedrägerier och bidragsbrott

När det gäller brottsgruppen bedrägerier och bidragsbrott är trenden inom stora delar av brottmålsprocessen ökande. Vid Polismyndigheten har brottsgruppen haft det största inflödet inom brottskategorin ordinärt resurskrävande brott, och under 2024 är också utflödet störst – det högsta på nio år. Utvecklingen förklaras bland annat av det brottsförebyggande arbete som polisen och banker gjort samt den massmediala uppmärksamheten i frågan. Den tidigare nedåtgående trenden i inflödet till Åklagarmyndigheten bröts under 2023, och under 2024 är inflödet på nivå med det föregående året. Utflödet följer väl den utveckling som finns för Åklagarmyndighetens inflöde. För brottsgruppen bedrägerier och bidragsbrott förekommer det att enstaka ärenden kan innehålla ett stort antal brottsmisstankar. Det här påverkar verksamhetsvolymerna vid Åklagarmyndigheten, som utgår från brottsmisstankar.

In- och utflödet av bedrägerier och bidragsbrott vid tingsrätterna uppvisade en ökning mellan åren 2015 och 2021 när antalet närmast fördubblades. Efter en viss nedgång 2023 var utflödet 2024 det högsta för mätperioden. Antalet brottmål som rör bidragsbrott är något fler än bedrägerier, och är den brottstyp som svarat för den kraftigare ökningen vid tingsrätterna. Vid Kriminalvården utgör bedrägerier och bidragsbrott en relativt liten brottsgrupp. Utvecklingen sedan 2015 har varierat mellan åren men trenden är plan.

Sexualbrott, ej våldtäkt

Utvecklingen av brottsgruppen sexualbrott, ej våldtäkt är inte helt entydig i brottmålsprocessen. Inflödet och utflödet vid Polismyndigheten har i stort följt samma utveckling under de senaste tio åren med en ökning fram till och med 2021 för att därefter minska. Under 2024 ökade såväl in- som utflödet. Ökningen var särskilt kraftig i utflödet vilket förklaras av en ökad redovisningsandel. Vid Åklagarmyndigheten har inflödet haft en ökande trend från 2015 till 2021. Därefter har inflödet minskat och är 2024 på samma nivå som 2020.

Brottsgruppen sexualbrott, ej våldtäkt uppvisar en stigande trend vid tingsrätterna. Utflödet har mer än fördubblats sedan 2015. Brottsgruppen tillhör dock fortsatt de mindre grupperna inom kategorin ordinärt resurskrävande brott vid tingsrätterna. Sexualbrott, ej våldtäkt har vid Kriminalvården under mätperioden en svagt uppåtående trend vad det gäller påbörjade fängelseverkställigheter. Antalet

påbörjade frivårdsverkställigheter har inte förändrats i större utsträckning även om volymerna har varierat mellan åren.

Vapenbrott, ej grovt

Utvecklingen i brottmålsprocessen har varit varierande när det gäller vapenbrott, ej grovt. Vid Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är brottsgruppen den minsta i brottskategorin ordinärt resurskrävande brott. Inflödet och utflödet har vid de båda myndigheterna under åren 2020–2023 legat still eller minskat, men har under 2024 ökat. Den tidigare minskningen av utflödet vid Polismyndigheten berodde på att en ökad andel ärenden där förundersökning inletts lagts ned utan att ärendet redovisats till åklagare.

Även vid tingsrätterna är brottsgruppen den minsta inom kategorin ordinärt resurskrävande brott och trenden är minskande såväl för inflöde som utflöde. Vid Kriminalvården har påbörjade verkställigheter för brottsgruppen ökat tydligt mellan åren 2018 och 2019, för att därefter sjunka tillbaka till en lägre nivå.

Övriga brott mot frihet och frid

Utvecklingen av brottsgruppen övriga brott mot frihet och frid har varit relativt likartad för myndigheterna. Trenden är en ökning av volymerna under mätperioden.

Vid Polismyndigheten har inflödet ökat varje år under den senaste tioårsperioden. Ökningen var särskilt kraftig 2024. Utflödet ökade också kraftigt under 2024 efter att det minskat mellan 2021 och 2023. Inflödet till Åklagarmyndigheten av övriga brott mot frihet och frid är den volymmässigt största brottsgruppen inom brottskategorin. Inflödet har en ökande trend sedan 2020. En förklaring till det här är att barnfridsbrott infördes under 2021. Även utflödet har ökat under de senaste åren.

Vid tingsrätterna har inflödet och utflödet för övriga brott mot frihet och frid legat relativt stabilt. Dock kan en viss nivåökning iaktas under senaste åren, och 2024 var utflödet det högsta under mätperioden. Inom brottsgruppen dominerar olaga hot, men även ofredande och barnfridsbrott utgör stora delar varav den sistnämnda ökade kraftigt 2024. Vid Kriminalvården syns när det gäller övriga brott mot frihet och frid ett trendbrott omkring 2022 när volymerna började öka tydligt, främst inom anstalt men även inom frivården.

Övriga ekonomiska brott¹⁷

Vad det gäller övriga ekonomiska brott syns en ökning av volymerna genom hela brottmålsprocessen. Främst är det penningtvättsbrott som påverkat utvecklingen. Vid Polismyndigheten ökade inflödet under 2023 och 2024. Utflödet var däremot mer oförändrat mellan 2020 och 2023 men ökade kraftigt 2024. Vid Åklagarmyndigheten har såväl inflödet som utflödet ökat under 2024. En stigande trend kan även iaktas vid tingsrätterna, och ökningen var mycket kraftig 2024, bland annat av mål innehållande penningtvättsbrott. Antalet verkställigheter inom Kriminalvården har, med undantag för 2015, ökat stadigt och från 2021 har uppgången varit kraftigare, framför allt inom frivården.

¹⁷ Den här brottsgruppen innehåller exempelvis penningtvättsbrott, skattebrott, häleriförseelse och utpressning.

Övriga brott

Volymerna av brottsgruppen övriga brott har i huvudsak ökat i brottmålsprocessen under senare år. Vid Polismyndigheten har både inflödet och utflödet haft en ökande trend under en längre period. Under 2023 ökade inflödet särskilt kraftigt. Bakom ökningen låg barnpornografibrott som förklaras av en nationell insats under 2023 i syfte att omhänderta stora mängder tips som ackumulerats under några år. Ökningen var därför inget tecken på faktiskt ökad förekomst av barnpornografibrott. För inflödet till Åklagarmyndigheten utgör övergrepp i rättssak, våldsamt motstånd, hot och våld mot tjänsteman vanligt förekommande brott inom brottsgruppen. Inflödet har ökat under de senaste två åren medan utflödet avseende övriga brott endast marginellt har varierat under de senaste tre åren.

Inflödet och utflödet vid tingsrätterna har ökat under mätperioden. Ökningen är ändå relativt modest jämfört med flertalet av de övriga brottsgrupperna inom kategorin ordinärt resurskrävande brott. År 2024 syns de högsta nivåerna hittills av övriga brott. Inom brottsgruppen dominerar våldsamt motstånd samt olika typer av brott mot tjänsteman. Vid Kriminalvården har antalet påbörjade fängelseverkställigheter för brottsgruppen ökat de senaste fyra åren från att tidigare ha varit i en nedåtgående trend. Det här trendbrottet återspeglas även inom frivården men uppstod något senare, år 2023.

3.2 Prognos

Verksamhetsvolymerna som avser ordinärt resurskrävande brott minskade något vid flertalet av myndigheterna 2022, men har de två senaste åren åter generellt ökat inom brottmålsprocessen vilket beskrivs i avsnitt 3.1. Utflödet vid både Polismyndigheten och tingsrätterna samt påbörjade verkställigheter vid Kriminalvården uppvisar historiskt höga nivåer 2024, och även Åklagarmyndighetens utfall slutade på höga nivåer. Under perioden 2025–2028 prognostiseras en utveckling av verksamhetsvolymerna som stämmer väl överens med den senaste historiska trenden. Det betyder att fortsatta ökning avseende ordinärt resurskrävande brott prognostiseras för samtliga myndigheter, där särskilt tydliga volymökningar prognostiseras vid Kriminalvården. Nedan följer en mer detaljerad redogörelse för de olika verksamhetsvolymernas prognoser.

Inflödet av ordinärt resurskrävande brottsärenden till Polismyndigheten prognostiseras öka de kommande åren, och öka med 5 procent 2028 jämfört med 2024, se tabell 7. Samtliga brottsgrupper beräknas ha ett ökande eller oförändrat inflöde. Bedrägerier och bidragsbrott står för den antalsmässigt största ökningen. Det förklaras främst av den historiska trenden som varit uppgående men mycket annat talar också för en ökning, till exempel den nystartade Utbetalningsmyndighetens arbete som bedöms leda till ökat inflöde av bidragsbrott. Även övriga brott mot frihet och frid ökar tydligt under prognosperioden. I den senare brottsgruppen ingår ofredanden som ökat kraftigt under 2024. När det gäller sexualbrott, ej våldtäkt kan kommande regeländringar som bland annat utvidgar det straffbara området för sexuell tjänst och koppleri, bidra ytterligare till den uppåtgående trenden för inflödet av sexualbrott utöver det som prognostiserats.

Vad det gäller antalet redovisade ärenden prognostiseras de också ha en uppåtgående trend de kommande åren. I likhet med inflödet är det främst bedrägerier och bidragsbrott samt övriga brott mot frihet och frid som bidrar till ökningen.

Inflödet av brottsmisstankar som avser ordinärt resurskrävande brott till Åklagarmyndigheten prognostiseras öka med 3 procent mellan 2024 och 2028. Den största ökningen prognostiseras för bedrägerier och bidragsbrott. Mindre ökning beräknas för brottsgrupperna vapenbrott, ej grovt,

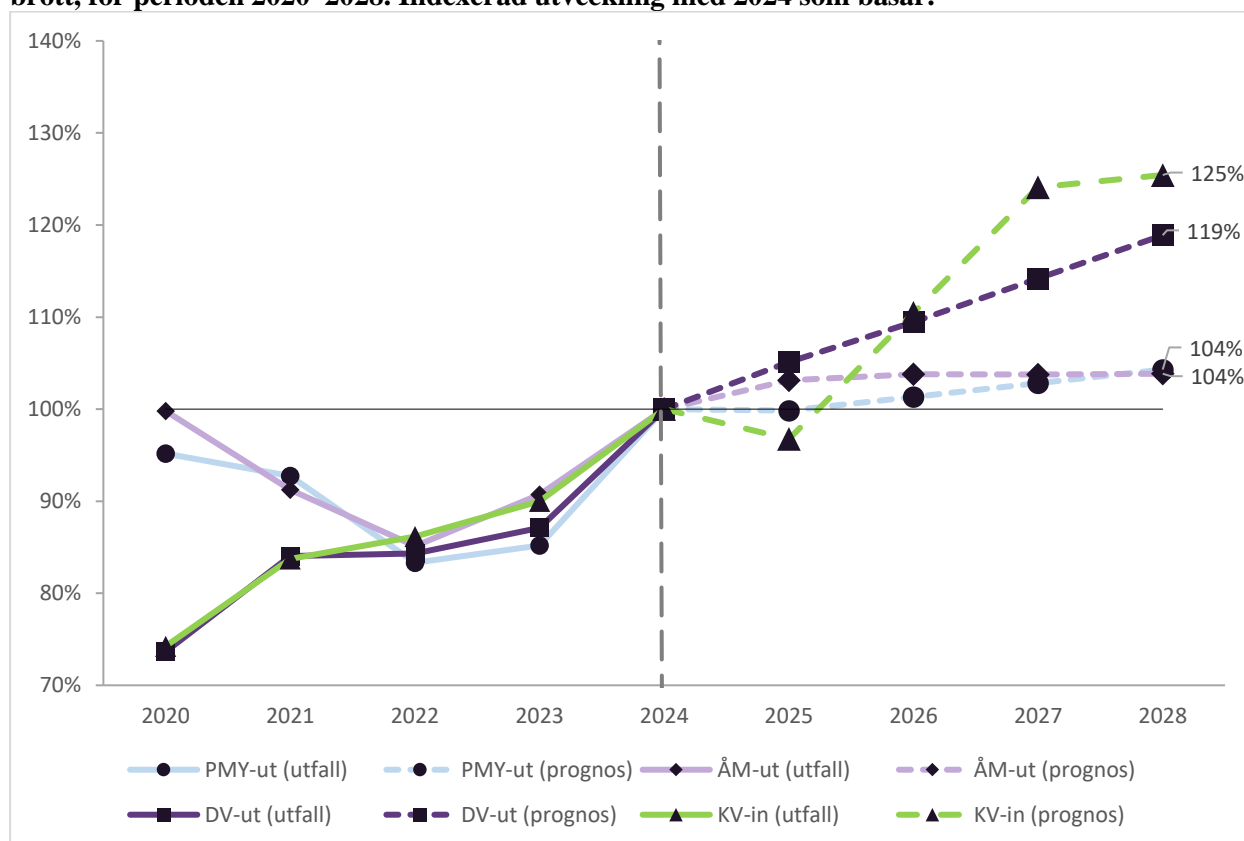
övriga ekonomiska brott, misshandel annan än grov och sexualbrott, ej våldtäkt under prognosperioden.

Utflödet, i form av brottsmisstankar med åtalsbeslut, vid Åklagarmyndigheten beräknas öka med knappt 4 procent mellan 2024 och 2028. De brottsgrupper som beräknas öka i den här prognosen är förutom bedrägerier och bidragsbrott även vapenbrott, ej grovt samt övriga ekonomiska brott.

Antal inkomna brottmål med brottsmisstanke som avser ordinärt resurskrävande brott vid tingsrätterna prognostiseras fortsätta att öka de kommande åren, med en ökningstakt om cirka 3 procent per år. Även antalet avgjorda brottmål som innehåller brottsmisstanke avseende ordinärt resurskrävande brott prognostiseras fortsätta öka de kommande åren, det med en ökningstakt om cirka 4 procent per år. Förändringarna mellan åren har varierat mycket, och 2024 var åter ett år med en kraftig ökning och med en ökning för merparten av brottsgrupperna. Det talar möjligen för en långsammare ökning de närmsta åren.

Kriminalvården prognostiserar en ökning av ordinärt resurskrävande brott. Ökningen förväntas inom fängelseverkställigheter medan frivårdsverkställigheterna prognostiseras minska. Förskjutningen mot fängelse är en effekt av föreslagna förändringar i lagstiftningen gällande brottslighetens straffvärde som skäl för fängelse (se avsnitt 1.6).

Figur 10. Utfall och prognos för respektive myndighets utflöde av ordinärt resurskrävande brott, för perioden 2020–2028. Indexerad utveckling med 2024 som basår.

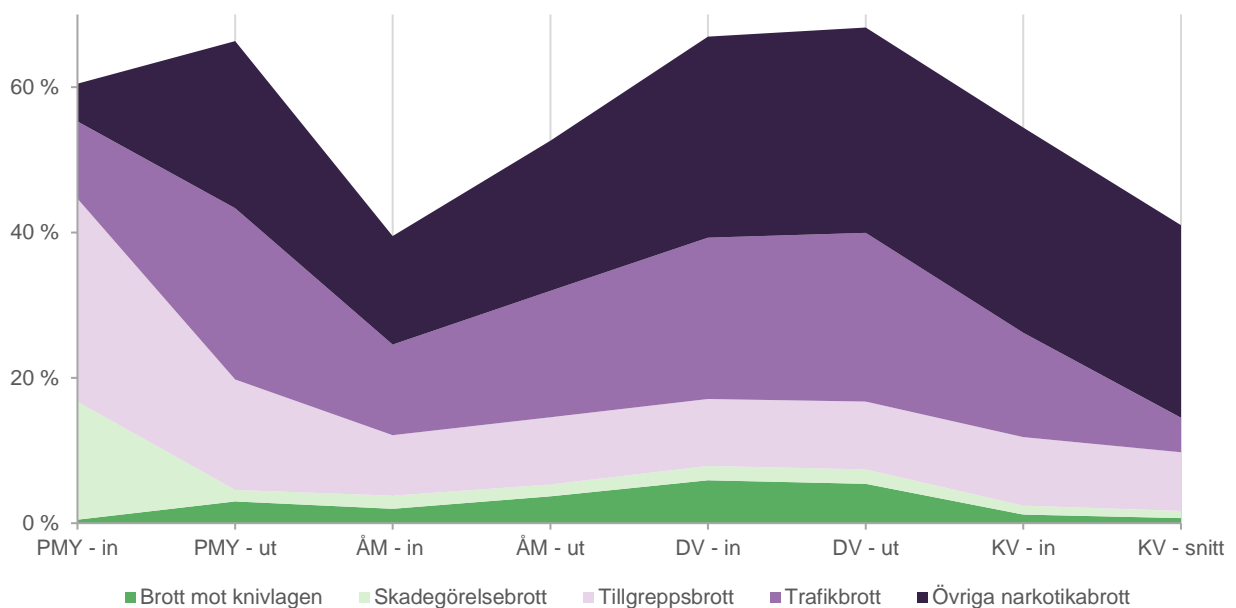
Tabell 7. Utfall och prognos för ordinärt resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

Ordinärt resurskrävande brott	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024–2025	Utveckling 2024–2028
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	422 621	410 140	461 815	470 960	473 100	480 600	488 100	495 500		
Förändring i antal	7 162	-12 481	51 675	9 145	2 140	7 500	7 500	7 400	2 140	24 540
Förändring i procent	1,7 %	-3,0 %	12,6 %	2,0 %	0,5 %	1,6 %	1,6 %	1,5 %	0,5 %	5,2 %
Ärenden redovisade till åklagare	42 652	38 319	39 182	45 990	45 900	46 600	47 300	48 000		
Förändring i antal	-1 120	-4 333	863	6 808	-90	700	700	700	-90	2 010
Förändring i procent	-2,6 %	-10,2 %	2,3 %	17,4 %	-0,2 %	1,5 %	1,5 %	1,4 %	-0,2 %	4,4 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	211 430	192 784	198 122	212 451	218 100	219 100	219 100	219 100		
Förändring i antal	-8 094	-18 646	5 338	14 329	5 649	1 000	0	0	5 649	6 649
Förändring i procent	-3,7 %	-8,8 %	2,8 %	7,2 %	2,7 %	0,4 %	0,0 %	0,0 %	2,7 %	3,1 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	67 205	62 704	66 836	73 662	76 000	76 400	76 400	76 500		
Förändring i antal	-6 312	-4 501	4 132	6 826	2 313	473	-6	54	2 313	2 838
Förändring i procent	-8,6 %	-6,7 %	6,6 %	10,2 %	3,1 %	0,6 %	0,0 %	0,1 %	3,1 %	3,9 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	23 331	22 929	24 123	28 950	29 800	30 500	31 500	32 500		
Förändring i antal	-517	-402	1 194	4 827	850	700	1 000	1 000	850	3 550
Förändring i procent	-2,2 %	-1,7 %	5,2 %	20,0 %	2,8 %	2,5 %	3,3 %	3,2 %	2,8 %	12,3 %
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	23 182	23 261	24 035	27 589	29 000	30 200	31 500	32 800		
Förändring i antal	2 861	79	774	3 554	1 411	1 200	1 300	1 300	1 411	5 211
Förändring i procent	14,1 %	0,3 %	3,3 %	14,8 %	5,1 %	4,1 %	4,3 %	4,1 %	5,1 %	18,9 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	1 952	2 277	2 246	2 580	2 430	4 070	5 720	5 760		
Förändring i antal	140	325	-31	334	-150	1 640	1 650	40	-150	3 180
Förändring i procent	7,7 %	16,6 %	-1,4 %	14,9 %	-6,0 %	68,0 %	40,5 %	0,6 %	-6,0 %	123,3 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	3 981	3 828	4 131	4 506	4 430	3 750	3 070	3 130		
Förändring i antal	532	-153	303	375	-76	-680	-680	60	-76	-1 376
Förändring i procent	15,4 %	-3,8 %	7,9 %	9,1 %	-1,7 %	-15,3 %	-18,2 %	2,0 %	-1,7 %	-30,5 %

4 Mindre resurskrävande brott

I det här kapitlet görs en genomgång av den historiska utvecklingen för mindre resurskrävande brott samt prognoser för den här brottskategorin för perioden 2025–2028. De mått som redovisas i det här kapitlet beskrivs i avsnitt 1.2. Mindre resurskrävande brott är sådana vars hantering i brottmålsprocessen i genomsnitt per brott har en resursåtgång som är lägre än de andra brottskategorierna. I figur 11 illustreras verksamhetsvolymerna avseende mindre resurskrävande brott som en andel av totalvolymerna för de måtten som ingår i den här rapporten. Till skillnad från särskilt resurskrävande brott utgör mindre resurskrävande brott en relativt stor andel av de totalt hanterade volymerna. Trots att den här brottskategorin står för de stora volymerna genom nästan hela brottmålsprocessen är resursåtgången relativt låg.

Figur 11. Andel mindre resurskrävande brott av totalvolymen brott genom brottmålsprocessen, uppdelat per brottsgrupp och baserat på utfall 2023.

4.1 Historisk utveckling

Verksamhetsvolymerna avseende mindre resurskrävande brott har delvis utvecklats i olika riktningar inom brottmålsprocessen under de senaste tio åren, vilket bland annat framgår av tabell 12 i bilaga 2.

För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har både in- och utflödet haft en nedåtgående trend sedan 2020. Under 2024 har dock utflödet planat ut något för båda myndigheterna. Volymerna vid tingsrätterna ökade stadigt fram till 2020, därefter har inflödet legat stabilt medan utflödet fortsatt att öka, dock i något lägre takt än åren innan. Inom Kriminalvården har antalet påbörjade verkställigheter varierat sett över tid, men har sedan 2021 ökat med 18 procent för fängelseverkställigheter och 8 procent för verkställigheter inom frivården.

Även verksamhetsvolymerna för de brottsgrupper som ingår i mindre resurskrävande brott har utvecklats i olika riktning under de senaste åren, vilket beskrivs nedan. Inom alla myndigheterna är övriga narkotikabrott och trafikbrott volymmässigt stora brottsgrupper inom den här brottskategorin. Utvecklingen inom dessa brottsgrupper får därmed en relativt stor betydelse för hela brottskategorin

mindre resurskrävande brott. I bilaga 2 redovisas historisk utveckling för samtliga studerade verksamhetsvolymerna fördelat efter brottsgrupper.

Brott mot knivlagen

Brott mot knivlagen är en av de volymmässigt mindre brottsgrupperna inom brottskategorin. Polisen upptäcker många av dessa brott, vilket ger ett gott bevisläge och de kan i hög grad hanteras inom snabbare lagföring. Dessa brott hanteras därför i regel skyndsamt i brottmålsprocessen¹⁸.

Bortsett från Kriminalvården har samtliga myndigheter haft liknande trend med stigande volymer fram till 2020–2021 för att därefter plana ut eller minska. Antalet fängelsepåföljder har ökat kraftigt under 2023–2024, bland annat till följd av att straffen för brott mot knivlagen skärptes den 1 juli 2022. Även påföljder kopplat till frivården har ökat kraftigt de senaste två åren.

Skadegörelsebrott

Skadegörelsebrott är den brottsgrupp som har det näst högsta inflödet¹⁹ (efter tillgreppsbrott) hos Polismyndigheten, men endast drygt 1 procent av dessa ärenden redovisas till åklagare. Den låga redovisningsandelen förklaras i hög grad av det svaga bevisläget och att ärendena inte går att utreda eller skulle kräva utredningsresurser som inte står i proportion till brottens allvarlighetsgrad.

Eftersom Polismyndighetens utflöde av dessa brott är relativt liten är skadegörelsebrott bland de volymmässigt mindre brottsgrupperna i brottmålsprocessen. Polismyndighetens utflöde nådde en topp 2020 och har sedan dess minskat något, även om en viss ökning har skett 2024 jämfört med året innan. För Åklagarmyndigheten och tingsrätterna har verksamhetsvolymerna legat förhållandevis stabilt under de senaste åren. Antalet verkställigheter inom Kriminalvården har sedan 2015 varierat men har ökat under de senaste två åren, och utfallet 2024 är det högsta under perioden 2015–2024.

Tillgreppsbrott

Brottsgruppen tillgreppsbrott består till stor del av brottstyperna inbrott, stöld, tillgrepp av forskaffningsmedel och tillgrepp i butik.

Tillgreppsbrott har det högsta inflödet av alla brottsgrupper hos Polismyndigheten, men andelen ärenden som redovisas till åklagare är låg, om än något högre än för skadegörelsebrott. Många ärenden läggs ner på grund av svårigheter att utreda dem eller skulle kräva utredningsresurser som inte står i proportion till brottens allvarlighetsgrad. Polismyndighetens volymer av tillgreppsbrott har minskat under en längre tid. Trenden blir ännu tydligare när tillgreppsbrott i butik²⁰ exkluderas. Inflödet av tillgreppsbrott i butik har varit oförändrat mellan 2018 och 2022, men ökade 2023 och ligger kvar på en hög nivå 2024.

Den nedåtgående trenden hos Polismyndigheten bidrar även till utvecklingen senare i brottmålsprocessen. I ett längre tidsperspektiv har samtliga myndigheter en vikande trend av sina volymer av tillgreppsbrott. I de senare delarna av brottmålsprocessen är tillgrepp i butik eller ringa

¹⁸ Till exempel redovisades drygt två tredjedelar av ärendena till åklagare, och hos Åklagarmyndigheten är andelen som går till åtal hög och trenden är uppåtgående.

¹⁹ Majoriteten av inflödet består av skadegörelse genom klotter och skadegörelse mot offentlig verksamhet (stat, kommun, region).

²⁰ Stöld utan inbrott från butik, även i anslutning till bensinstation, varuhus, kommersiell utställningslokal.

stöld det vanligaste brottet i den här brottsgruppen, och dessa handläggs ofta inom snabbare lagföring. Antalet påbörjade verkställigheter i Kriminalvården har fram till 2021 minskat i antal. Därefter ökar volymerna något även om utfallet 2024 ligger lägre än nivåerna var under perioden 2015–2018.

Trafikbrott²¹

Trafikbrott är volymmässigt en av de större brottsgrupperna i brottmålsprocessen. En stor andel av dessa brott hanteras inom snabbare lagföring.

För ett flertal av trafikbrotten görs vanligtvis en brottsanmälan i samband med att polisen gör ett ingripande. Då finns oftast en misstänkt person som kan knytas till brottet, och bevisläget för dessa brott är därav vanligen mycket bra. Det handlar framför allt om rattfylleri, olovlig körning, vårdslöshet i trafik, hastighetsöverträdelser och brott mot trafikförordningen. Mer än hälften av de inkomna ärendena till Polisen inom brottsgruppen är smitningsbrott, det vill säga smitning vid trafikolycka och smitning vid parkeringsskada. För dessa brott är bevisläget sämre än för övriga trafikbrott varför andelen ärenden som redovisas till åklagare är mycket lägre än för trafikbrotten som Polisen upptäcker.

Verksamhetsvolymerna som avser trafikbrott har delvis utvecklats i olika riktning under de senaste åren. För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har inflödet och utflödet i huvudsak haft en nedåtgående trend. För Polismyndigheten har inflödet dock ökat 2024 jämfört med året innan samtidigt som den nedåtgående trenden i utflödet har planat ut något 2024. Vid tingsrätterna hade utflödet en viss stigande trend fram till 2021 men har därefter minskat något. Inom Kriminalvården återfinns merparten av verkställigheterna inom frivården där utvecklingen under de senaste åren varit relativt oförändrad.

Övriga narkotikabrott

Övriga narkotikabrott är volymmässigt en av de större brottsgrupperna i brottmålsprocessen. För Åklagarmyndigheten och vid tingsrätterna är det den största brottsgruppen sett till utflödet²² och för Kriminalvården den brottsgruppen med flest påbörjade verkställigheter.

Brottsgruppen består volymmässigt till stor del av brotten innehav av narkotika och eget bruk av narkotika. I likhet med trafikbrott och brott mot knivlagen upptäcks dessa brott till stor del av polisen vilket bidrar till att bevisläget oftast är mycket bra. En stor andel av dessa brott hanteras inom snabbare lagföring.

Verksamhetsvolymerna avseende övriga narkotikabrott ökade generellt i brottmålsprocessen fram till 2020 och har därefter delvis utvecklats i olika riktning. För Polismyndigheten har inflödet i stort varit oförändrat samtidigt som utflödet haft en svagt nedåtgående trend. Under 2024 skedde dock ett trendbrott när både inflödet och utflödet ökade. Ökningen förklaras till stor del av förändringen i postlagen som trädde i kraft under 2023 och innebär att de som bedriver postverksamhet inte längre är bundna av tystnadsplikt för försändelser som misstänks innehålla narkotika.²³ För

²¹ Trafikbrott avslutas i ungefär 85 procent av fallen genom att Polismyndigheten utfärdar en ordningsbot direkt på plats. Övriga trafikbrott registreras som ett inkommet ärende och hanteras i den brottmålsprocess som är föremål för den här rapporten.

²² För Domstolsverket är det så trots att många brottsmisstankar inom övriga narkotikabrott stannar hos Åklagarmyndigheten i form av ett utfärdat strafföreläggande.

²³ 5 kap. 6 § postlagen (2010:1045).

Åklagarmyndigheten har inflödet minskat efter 2020, och mellan 2023 och 2024 har det inte skett någon större förändring varken i inflödet eller utflödet. Vid tingsrätterna har utflödet fortsatt att öka även de senaste åren om än i något avtagande takt. Antalet påbörjade fängelseverkställigheter har ökat stadigt medan volymerna inom frivården ökade fram till 2018 för att därefter stabilisera sig.

4.2 Prognos

De olika myndigheternas verksamhetsvolymerna för mindre resurskrävande brott har under de senaste fem åren haft en utveckling som skiljer sig åt. Dessa skillnader går även att se i prognosen för de olika volymerna. Kriminalvården prognostiserar fortsatt ökning av sina volymerna. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten som haft en historiskt nedåtgående trend som avtagit det senaste året prognostiserar fortsatta minskningar under prognosperioden. I avsnittet följer en mer detaljerad redogörelse för de olika verksamhetsvolymernas prognoser.

Inflödet av de mindre resurskrävande brottsärendena till Polismyndigheten prognostiseras minska de kommande åren, med 8 procent 2028 jämfört med 2024, se tabell 8. Sammantaget är det den nedåtgående trenden inom tillgreppsbrott som får det starkaste genomslaget för prognosen och resulterar i att kategorin prognostiseras ha en nedåtgående trend under prognosperioden. Även brott mot knivlagen beräknas minska medan trafikbrott och skadegörelsebrott prognostiseras ha oförändrad trend. Övriga narkotikabrott prognostiseras ha ett tydligt ökat inflöde. Ökningen för övriga narkotikabrott är i linje med den senaste trenden som kopplas till ändringar i postlagen men också att Polismyndigheten framöver kommer att prioritera i än högre utsträckning tillväxt av uniformerade poliser i yttre tjänst vilket bedöms bidra till fler upptäckta narkotikabrott.

Prognosen för Polismyndighetens utflöde liknar den för inflödet, det vill säga ett minskat utflöde under prognosperioden, vilket främst förklaras av en förväntad minskning av tillgreppsbrott men även av brott mot knivlagen. Trafikbrott och skadegörelsebrott bedöms ha en oförändrad trend, medan antalet redovisade ärenden om övriga narkotikabrott beräknas öka.

Inflödet avseende mindre resurskrävande brott till Åklagarmyndigheten beräknas minska med 3 procent mellan 2024 och 2028. I likhet med Polismyndighetens prognos förklaras det främst av prognostiserade minskningar av brott mot knivlagen och tillgreppsbrott. För övriga brottsgrupper beräknas en svag minskning eller en oförändrad trend.

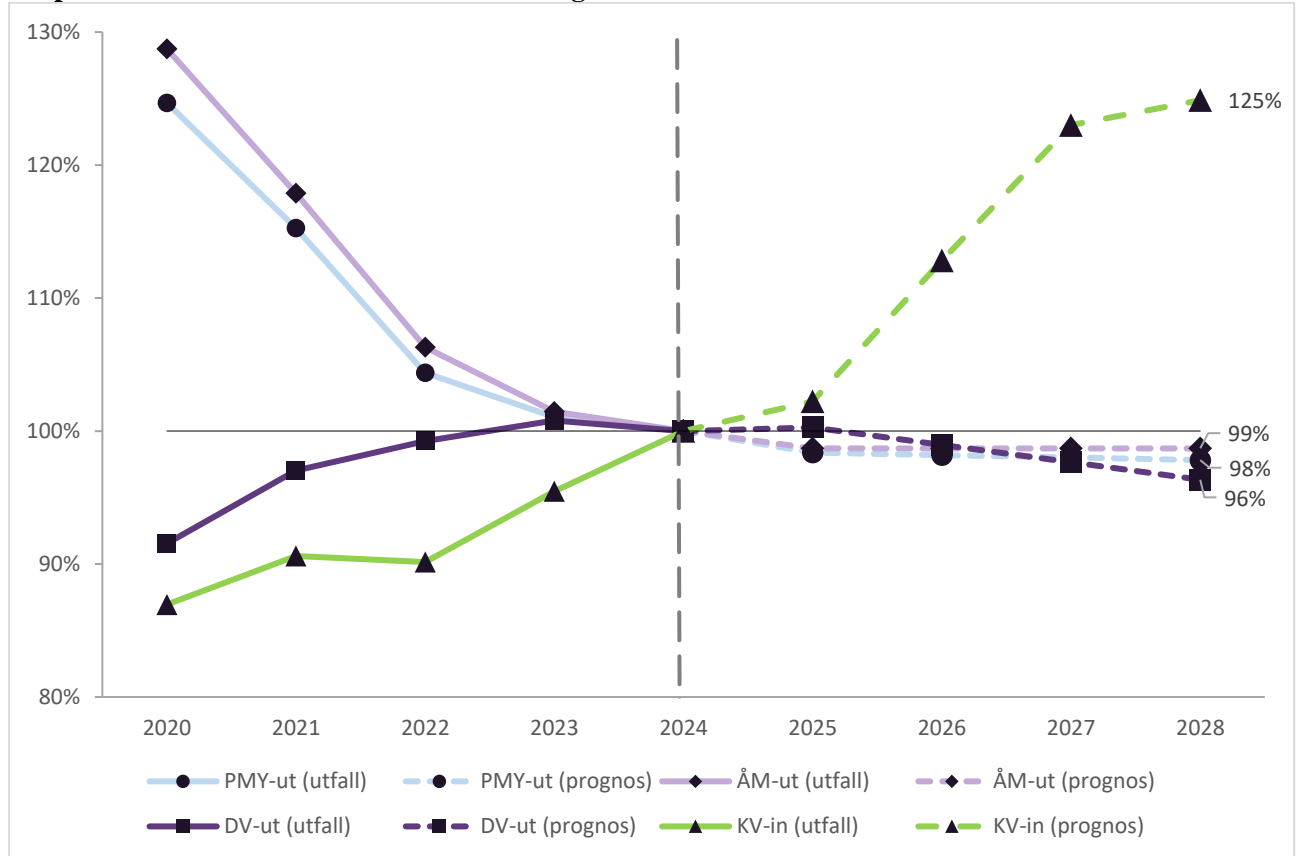
Prognosen för Åklagarmyndighetens utflöde avseende mindre resurskrävande brott liknar den för inflödet, och utflödet beräknas minska något under prognosperioden. Störst minskning prognostiseras för brott mot knivlagen.

Antal inkomna brottmål som innehåller brottsmisstanke vad avser mindre resurskrävande brott har legat antalsmässigt stabilt sedan 2020 vid tingsrätterna. Prognosen indikerar att det kommer fortsätta. Eftersom många av målen inom brottskategorin hanteras inom snabbare lagföring, och samtliga tingsrätter numera är verksamma inom snabbare lagföring sedan 2023, antas en ytterligare effekt i form av ökat målinflöde utifrån det utebli. Prognosens utveckling för mål som innehåller brottsmisstankar beror i hög grad på utvecklingen inom trafikbrott och övriga narkotikabrott, som är dominerande inom brottskategorin. Antalet inkomna mål till tingsrätterna för dessa brott styrs mycket av myndigheterna tidigare i brottmålsprocessen, inte minst Polismyndigheten.

Antal avgjorda brottmål med brottsmisstanke som avser mindre resurskrävande brott vid tingsrätterna har ökat för varje år sedan 2017, en utveckling som snabbare lagföring bidragit till. Under 2024 skedde en minskning, om än modest, och prognosen pekar mot små förändringar de närmsta åren precis som för inflödet inom brottskategorin.

Kriminalvården prognostiserar en ökning av både fängelse och IÖV vad det gäller mindre resurskrävande brott, medan skyddstillsyn och villkorlig dom med samhällstjänst beräknas att minska. Kriminalvården gör ingen uppdelning på brott i sina prognoser.

Figur 12. Utfall och prognos för respektive myndighets utflöde av mindre resurskrävande brott, för perioden 2020–2028. Indexerad utveckling med 2024 som basår.

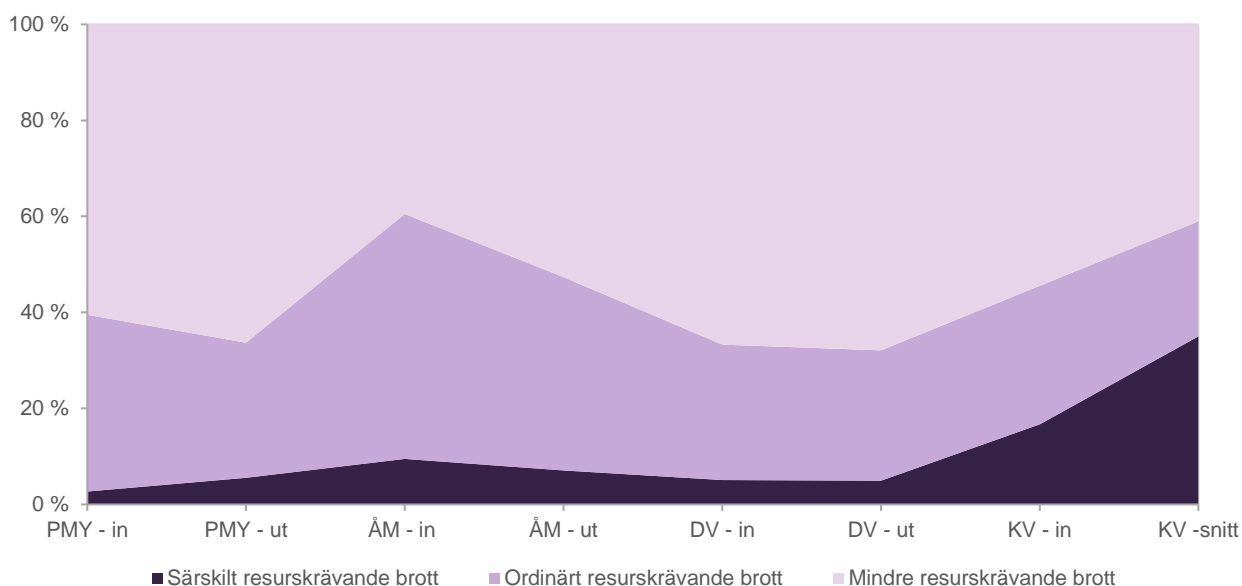
Tabell 8. Utfall och prognos för mindre resurskrävande brott, perioden 2021–2028.

Mindre resurskrävande brott	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024–2025	Utveckling 2024–2028
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	779 479	766 599	758 871	730 231	698 700	688 500	678 400	668 500		
Förändring i antal	-45 270	-12 880	-7 728	-28 640	-31 531	-10 200	-10 100	-9 900	-31 531	-61 731
Förändring i procent	-5,5 %	-1,7 %	-1,0 %	-3,8 %	-4,3 %	-1,5 %	-1,5 %	-1,5 %	-4,3 %	-8,5 %
Ärenden redovisade till åklagare	105 336	95 384	92 364	91 399	89 900	89 800	89 600	89 400		
Förändring i antal	-8 613	-9 952	-3 020	-965	-1 483	-100	-200	-200	-1 483	-1 999
Förändring i procent	-7,6 %	-9,4 %	-3,2 %	-1,0 %	-1,6 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-1,6 %	-2,2 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	181 156	162 599	153 431	151 966	147 900	147 900	147 900	147 900		
Förändring i antal	-18 464	-18 557	-9 168	-1 465	-4 091	0	0	0	-4 091	-4 066
Förändring i procent	-9,2 %	-10,2 %	-5,6 %	-1,0 %	-2,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	-2,7 %	-2,7 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	101 366	91 401	87 238	85 994	84 900	84 900	84 900	84 900		
Förändring i antal	-9 338	-9 965	-4 163	-1 244	-1 121	0	0	0	-1 121	-1 094
Förändring i procent	-8,4 %	-9,8 %	-4,6 %	-1,4 %	-1,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	-1,3 %	-1,3 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	57 155	57 498	57 057	58 000	57 400	56 900	56 300	55 700		
Förändring i antal	789	343	-441	943	-600	-600	-600	-600	-600	-2 300
Förändring i procent	1,4 %	0,6 %	-0,8 %	1,7 %	-1,0 %	-1,0 %	-1,0 %	-1,0 %	-1,0 %	-4,0 %
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	57 810	59 121	60 048	59 577	59 700	59 000	58 200	57 400		
Förändring i antal	3 269	1 311	927	-471	159	-700	-800	-800	159	-2 177
Förändring i procent	6,0 %	2,3 %	1,6 %	-0,8 %	0,3 %	-1,3 %	-1,3 %	-1,3 %	0,3 %	-3,7 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	4 762	5 127	5 112	5 632	5 610	7 920	10 230	10 360		
Förändring i antal	188	365	-15	520	-25	2 310	2 310	130	-25	4 728
Förändring i procent	4,1 %	7,7 %	-0,3 %	10,2 %	-0,4 %	41,2 %	29,2 %	1,2 %	-0,4 %	83,9 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	6 669	6 247	6 933	6 985	7 290	6 310	5 290	5 390		
Förändring i antal	272	-422	686	52	305	-980	-1 020	100	305	-1 595
Förändring i procent	4,3 %	-6,3 %	11,0 %	0,8 %	4,4 %	-13,4 %	-16,3 %	2,1 %	4,4 %	-22,8 %

5 Totala verksamhetsvolym

Totala verksamhetsvolym består inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten av en summering av verksamhetsvolym för de tre brottskategorierna både för historisk utveckling och prognoser. För tingsrätterna kan brottsmisstankar från olika brottskategorier ingå i samma mål. En summering av de tre brottskategorierna, för att få en total verksamhetsvolym, låter sig därmed inte göras. De totala verksamhetsvolymerna för in- och utflöde vid tingsrätterna skapas därför utifrån historik på totalnivå. För Kriminalvården utgörs total verksamhetsvolym av dels påbörjade verkställigheter som är en summering av de tre brottskategorierna vad det gäller fängelse och frivård, dels medelantalet klienter. Medelantalet klienter utgörs av häktade, fängelseklienter och frivårdsklienter. Verksamhetsvolymerna över medelantal klienter har inte varit möjliga att bryta ner på brottskategori varför de enbart redovisas i det här avsnittet.

Figur 13. Respektive brottskategoris andel av den totala verksamhetsvolymen genom brottmålsprocessen, baserat på utfall 2023.

5.1 Historisk utveckling

Utvecklingen av verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen har sett lite olika ut under perioden 2015 till 2024. Totalt sett har inflödet av ärenden och brottsmisstankar varierat över tid för både Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Däremot har tingsrätterna och Kriminalvården sett öknings i sina volymer inom samtliga brottskategorier.

Det totala inflödet av verksamhetsvolymerna hos Polisen, som är en summering av tidigare redovisade brottskategorier, har under de senaste 10 åren minskat något. Nedgången har främst drivits på av minskade volymer inom mindre resurskrävande brott som också är den volymmässigt största brottskategorin. Nedgången totalt har dock motverkats av en uppgång inom ordinärt resurskrävande brott, särskilt under de senaste två åren. Liknande tendenser kan ses i utflödet från Polisen. Nedgången är tydligare än för inflödet och framför allt under perioden 2021–2024. Även här drivs nedgången främst av mindre resurskrävande brott medan både särskilt resurskrävande brott och ordinärt resurskrävande brott verkar i motsatt riktning.

Likt Polisen summeras brottskategorierna till en total verksamhetsvolym för Åklagarmyndigheten. Utvecklingen där har varit varierande under den senaste tioårsperioden, men med en tydlig nedgång i volymerna under 2021 och 2022 i både in- och utflöde. Nedgången under 2021 och 2022 syns inom samtliga brottskategorier men för särskilt resurskrävande brott och ordinärt resurskrävande brott har volymerna ökat under efterföljande år. För mindre resurskrävande brott tycks dock den nedåtgående trenden fortsätta om än i minskad omfattning.

Inom tingsrätterna är det inte möjligt att aggregera volymerna inom respektive brottskategori. Totalen utgörs av inkomna brottmål med brottsmisstanke och avgjorda brottmål med dom i domstol. Både inflöde och utflöde från tingsrätterna har ökat kraftigt sedan 2015 med nästan 50-procentig tillväxt. Även om brottskategorierna inte kan summeras till en total kan det konstateras att volymerna inom samtliga brottskategorier även de har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden, vilket indikerar på att det inte är någon enskild brottskategori som drivit upp totalvolymerna inom tingsrätterna.

Inflödet till Kriminalvården, även det en summering av inflödet av brottskategorier, har ökat stadigt sedan 2021. Uppgången drivs främst av en större tillväxt av påbörjade fängelseverkställigheter, även om verkställigheter inom frivården också ökar. Tillväxten drivs starkt av ett betydligt större inflöde av särskilt resurskrävande brott, något som till allra största del resulterar i en fängelsepåföljd. Mindre resurskrävande brott har även de en tydlig uppåtgående trend även om den inte är lika kraftig som för särskilt resurskrävande brott. Uppgången ses både inom fängelse och frivården. För ordinärt resurskrävande brott är trenden olika vad det gäller fängelse och frivården, där inflödet ökat inom fängelse och minskat inom frivården.

Volym inom Kriminalvården som rör medelantal klienter

Utöver de mått som presenteras i kapitel 2–4 finns ytterligare mått som inte har varit möjliga att bryta ner på brottskategori. Det är volym inom Kriminalvården som rör medelantalet klienter, både frihetsberövade (häktade och fängelse) och frivårdsklienter. Medelantalet visar antalet klienter som Kriminalvården hanterar i den dagliga driften. En redogörelse för dessa görs nedan i avsnittet.

Medelantalet frihetsberövade klienter (häktade och fängelseklienter) inom Kriminalvården har ökat kraftigt sedan 2018. Medelantalet häktade har ökat med ungefär 1 400 klienter motsvarande 81 procent, sedan 2018. Utvecklingen av antalet häktade drivs av antalet påbörjade häktningar och häktningstider. Sedan 2018 är det främst den genomsnittliga häktningstiden som ökat kraftigt, från 60 dagar till 98 dagar år 2024. Den här uppgången motsvarar en 60-procentig ökning av häktningstiderna. Under de senaste två åren har även antalet påbörjade häktningar ökat vilket bidragit till en kraftigare tillväxt.

Medelantalet fängelseklienter har sedan 2018 ökat med 3 500 klienter vilket motsvarar 80 procent. Likt häktade drivs den här utvecklingen av antalet påbörjade fängelseverkställigheter och strafftiderna. Antalet påbörjade fängelseverkställigheter har ökat med 3 200 verkställigheter sedan 2015. Även för fängelseverkställigheter har den genomsnittliga strafftiden ökat, från 350 dagar år 2018 till 508 dagar år 2024. Den här uppgången motsvarar en ökning på 45 procent.

Även inom frivård har medelantalet klienter ökat kraftigt. Antalet frivårdsklienter är 61 procent fler 2024 jämfört med 2018. Frivårdens verkställighetsformer varierar både i innehåll och omfattning, och det är därför intressant att fördjupa sig i de olika verkställighetsformerna. Samtliga verkställighetsformer har ökat, med undantag för skyddstillsyn med kontraktsvård som minskat med 12 procent under perioden 2018 till 2024. De övriga två skyddstillsynsverkställigheterna, den exklusive kontraktsvård och samhällstjänst samt den med samhällstjänst, har dock ökat med

40 respektive 50 procent. Förändringen i skyddstillsyn kan delvis förklaras av ny lagstiftning²⁴ vilket har lett till längre övervakningstider.

Den största verkställighetsformen inom frivården är villkorligt frigivna med övervakning. Där har volymerna mer än fördubblats under perioden 2018–2024, vilket förklaras dels av att antalet fängelseklienter blivit fler, dels av att övervakningstiderna har blivit längre. Även när det gäller villkorligt frigivna med övervakning har ny lagstiftning²⁵ lett till längre övervakningstider vilket har bidragit till ökade volymer.

Medelantalet ungdomar som döms till ungdomsövervakning har stadigt ökat sedan införandet av verkställighetsformen 2021 från 11 till 121, år 2024. Längden för ungdomsövervakningen är som lägst 6 månader och som högst 12 månader. Den genomsnittliga övervakningstiden under 2024 var 239 dagar.

5.2 Prognos

Totalt antal inkomna brottsärenden till Polismyndigheten prognostiseras minska något under prognosperioden men som går att läsa i tidigare kapitel skiljer sig trenden åt beroende på brottkategori och brottsgrupp. Bland mindre resurskrävande brott prognostiseras en minskning som främst drivs av den nedåtgående trenden inom tillgreppsbrott medan de andra brottkategorierna beräknas öka. På totalen är den nedåtgående trenden inom mindre resurskrävande brott starkare än de andra kategoriernas uppgång vilket resulterar i en minskad prognos.

Antalet ärenden som Polismyndigheten redovisar till åklagare prognostiseras vara i stort oförändrad. Det finns även här stora skillnader mellan kategorierna. Det är de mindre resurskrävande brotten som bidrar starkast till minskningen på totalen och det är främst tillgreppsbrotten som står för minskningen. För särskilt resurskrävande brott och ordinärt resurskrävande brott prognostiseras en ökning av volymerna under prognosperioden. Eftersom den här ökningen är något större än minskningen av mindre resurskrävande brott resulterar det i en prognos om ökat utflöde från Polisen.

Prognoserna för Åklagarmyndigheten visar på en svag uppgång i volymerna både vad det gäller inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut. Som tidigare redovisats avviker prognoserna för inkomna brottsmisstankar och brottsmisstankar med åtalsbeslut som rör mindre resurskrävande brott från den övergripande trenden, med svagt minskande volymer under prognosperioden.

För åren 2025–2028 prognostiseras ett fortsatt ökat antal inkomna brottmål hos tingsrätterna. Sedan 2016 har antalet brottmål endast minskat ett år vid tingsrätterna, och ökningstakten de närmsta åren prognostiseras till cirka 3 procent, det vill säga något under de senaste årens kraftiga ökning som delvis kan förklaras av effekter från snabbare lagföring. I den här prognosen ingår samtliga brottmål, det vill säga även så kallade förordnandemål, mål som saknar stämning och därmed brottsmisstanke. Vad avser inkomna brottmål med brottsmisstanke prognostiseras även de öka och det i ungefär samma takt som inkomna brottmål totalt, det vill säga dryga 3 procent per år. Värt att betona är att de mindre resurskrävande brotten bedöms öka minst av de tre brottkategorierna fram till 2028. Antal avgjorda brottmål med dom har ökat vartdera år sedan 2017, något som prognostiseras fortsätta. Antalet balanserade brottmål med brottsmisstankar bedöms minska något med den här prognosen. För att

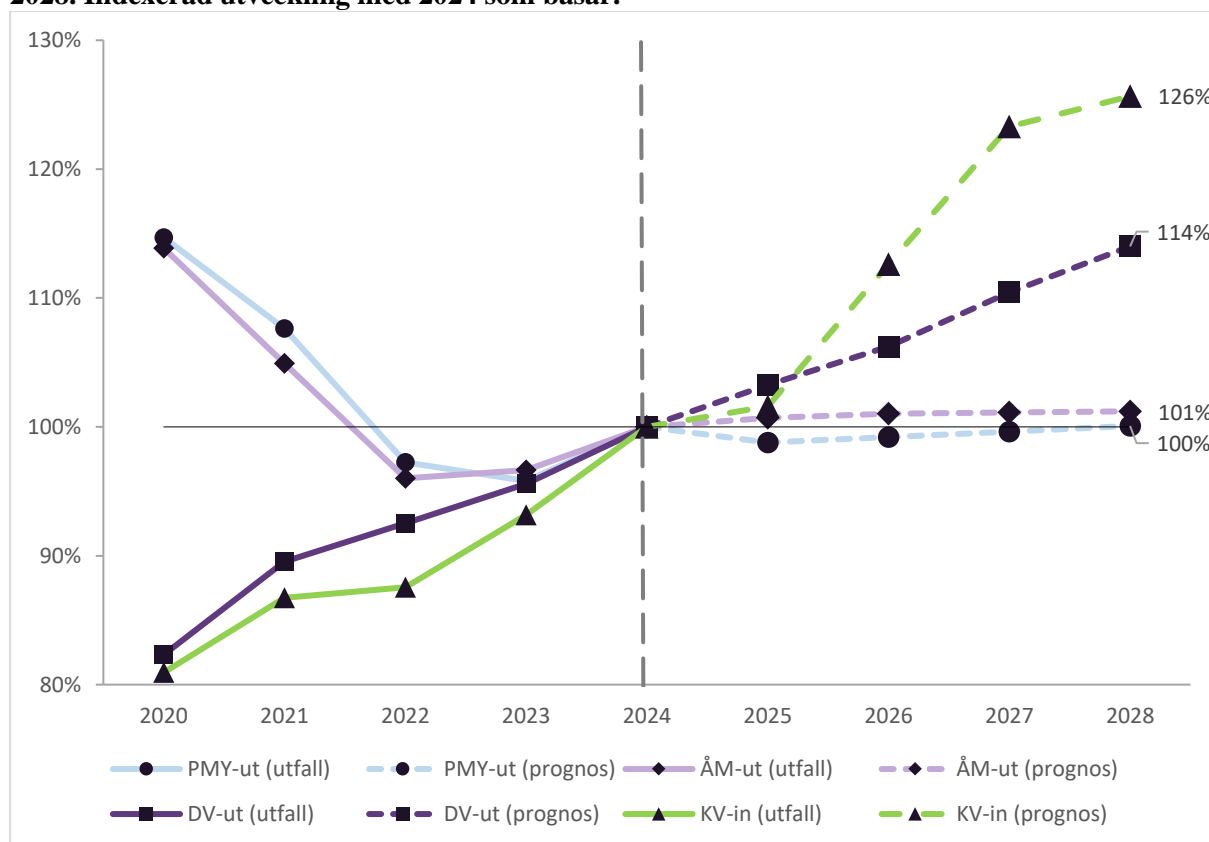
²⁴ Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda (2020/21: JuU22).

²⁵ Förstärkta återfallsförebyggande åtgärder vid villkorlig frigivning (2018/19: JuU25).

prognosen ska bli realitet krävs resurser, något som nu också skjuts till vid de allmänna domstolarna, för att klara av den här ökningen, eftersom det är de brottmål som avgörs genom dom som är de mest arbetskrävande.

Prognoserna över antalet påbörjade verkställigheter inom Kriminalvården visar på olika utveckling. För fängelseverkställigheter prognostiseras en ökning på cirka 80 procent de kommande fyra åren medan prognosen för frivårdsverkställigheter visar på en nedgång med 25 procent. Totalt ökar antalet påbörjade verkställigheter hos Kriminalvården med 26 procent (se figur 14). En stor del i förskjutningen från frivård till fängelse ligger i effekt av föreslagna förändringar i lagstiftningen om brottslighetens straffvärde som skäl för fängelse (se avsnitt 1.6).

Figur 14. Utfall och prognos för respektive myndighets utflöde av totalen, för perioden 2020–2028. Indexerad utveckling med 2024 som basår.

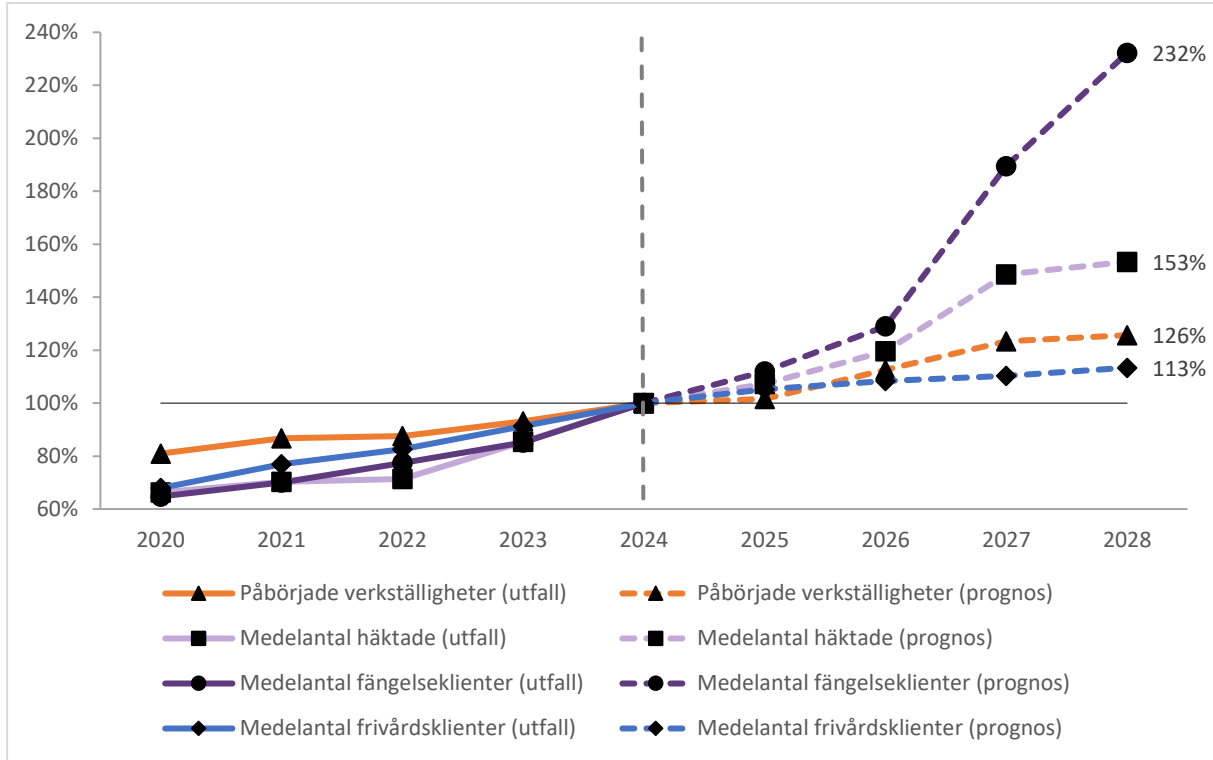
Prognos för Kriminalvården över medelantal klienter

Förutom kombinationen av historiska data och statistiska modeller har Kriminalvården valt att ta med externa faktorer som olika reformeffekter. Kriminalvården har i sina prognoser justerat utifrån flera reformer och reformförslag. Däribland kan särskilt nämnas Straffreformutredningen (dir 2023:115) och Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48).

Medelantalet häktade prognostiseras öka med drygt 50 procent under de kommande fyra åren. Den kraftigaste tillväxten förväntas ske under åren 2026 och 2027 med en tillväxt på 12 respektive 24 procent. Medelantal fängelseklienter prognostiseras öka ännu kraftigare än häktade och mer än fördubblas fram till år 2028. Här förväntas den kraftigaste tillväxten ske i slutet av prognosperioden, år 2027 och 2028 med en tillväxt på 47 respektive 23 procent.

Medelantalet frivårdsklienter prognostiseras också öka under de kommande fyra åren och där prognostiseras ökningen att vara 23 procent. Tillväxten prognostiseras vara mellan fem och sju procent per år. Det är IÖV, villkorlig frigivning, ungdomsövervakning och utökad frigång som prognostiseras öka medan villkorlig dom med samhällstjänst och skyddstillsyn prognostiseras minska.

Figur 15. Utfall och prognos för påbörjade verkställigheter och medelantal klienter per verkställighetsform, för perioden 2020–2028. Indexerad utveckling med 2024 som basår.

Tabell 9. Utfall och prognos för totalen och övriga verksamhetsvolymen, perioden 2021–2028.

Totaler	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Utveckling 2024–2025	Utveckling 2024–2028
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	1 237 996	1 209 953	1 254 523	1 232 131	1 202 700	1 200 400	1 198 300	1 196 400		
Förändring i antal	-40 428	-28 043	44 570	-22 392	-29 431	-2 300	-2 100	-1 900	-29 431	-35 731
Förändring i procent	-3,2 %	-2,3 %	3,7 %	-1,8 %	-2,4 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-2,4 %	-2,9 %
Ärenden redovisade till åklagare	156 472	141 353	139 277	145 376	143 600	144 200	144 800	145 500		
Förändring i antal	-10 252	-15 119	-2 076	6 099	-1 776	600	600	700	-1 776	124
Förändring i procent	-6,1 %	-9,7 %	-1,5 %	4,4 %	-1,2 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	-1,2 %	0,1 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten	428 671	390 012	388 381	400 494	402 700	404 300	404 800	405 300		
Förändring i antal	-28 573	-38 659	-1 631	12 113	2 206	1 600	500	500	2 206	4 806
Förändring i procent	-6,2 %	-9,0 %	-0,4 %	3,1 %	0,5 %	0,4 %	0,1 %	0,1 %	0,5 %	1,2 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	179 959	164 693	165 807	171 541	172 700	173 300	173 400	173 600		
Förändring i antal	-15 371	-15 266	1 114	5 734	1 159	600	100	200	1 159	2 059
Förändring i procent	-7,9 %	-8,5 %	0,7 %	3,5 %	0,7 %	0,3 %	0,1 %	0,1 %	0,7 %	1,2 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	75 666	76 365	77 668	84 650	87 500	90 500	93 500	96 500		
Förändring i antal	1 333	699	1 303	6 982	2 850	3 000	3 000	3 000	2 850	11 850
Förändring i procent	1,8 %	0,9 %	1,7 %	9,0 %	3,4 %	3,4 %	3,3 %	3,2 %	3,4 %	14,0 %
Avgjorda brottmål med dom tingsrätt	74 999	77 514	80 061	83 768	86 500	89 000	92 500	95 500		
Förändring i antal	6 038	2 515	2 547	3 707	2 732	2 500	3 500	3 000	2 732	11 732
Förändring i procent	8,8 %	3,4 %	3,3 %	4,6 %	3,3 %	2,9 %	3,9 %	3,2 %	3,3 %	14,0 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	9 481	10 298	10 647	11 774	11 830	16 140	20 460	20 840		
Förändring i antal	517	817	349	1 127	56	4 310	4 320	380	56	9 066
Förändring i procent	5,8 %	8,6 %	3,4 %	10,6 %	0,5 %	36,4 %	26,7 %	1,9 %	0,5 %	77,0 %
Påbörjade frivårdsverkställigheter i Kriminalvården	11 109	10 487	11 472	11 965	12 290	10 600	8 820	8 990		
Förändring i antal	859	-622	985	493	325	-1 690	-1 780	170	325	-2 975
Förändring i procent	8,4 %	-5,6 %	9,4 %	4,3 %	2,7 %	-13,8 %	-16,8 %	2,0 %	2,7 %	-24,9 %
Påbörjad intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV)	1 778	1 614	1 820	1 830	1 930	2 640	3 500	3 570		
Förändring i antal	156	-164	206	10	100	710	860	70	100	1 740
Förändring i procent	9,6 %	-9,2 %	12,8 %	0,6 %	5,5 %	36,6 %	32,9 %	1,7 %	5,5 %	95,1 %
Påbörjad skyddstillsyn	6 285	5 960	6 307	6 690	6 730	5 040	3 080	3 140		
Förändring i antal	302	-325	347	383	40	-1 690	-1 960	60	40	-3 550
Förändring i procent	5,1 %	-5,2 %	5,8 %	6,1 %	0,5 %	-25,1 %	-38,8 %	1,9 %	0,5 %	-53,1 %
Påbörjad villkorlig dom med sambälstjänst	3 008	2 841	3 200	3 232	3 290	2 130	1 000	1 060		
Förändring i antal	363	-167	359	32	58	-1 160	-1 130	60	58	-2 172
Förändring i procent	13,7 %	-5,6 %	12,6 %	1,0 %	1,9 %	-35,5 %	-52,9 %	5,5 %	1,9 %	-67,2 %
Påbörjad ungdomsövervakning		72	145	213	340	720	1 090	1 090		
Förändring i antal		34	73	68	120	390	360	0	120	877
Förändring i procent		89,5 %	101,4 %	46,9 %	57,3 %	115,8 %	50,1 %	0,0 %	57,3 %	409,4 %
Påbörjad utvidgad ungdomsövervakning						70	140	140		
Förändring i antal						70	70	0	0	140
Förändring i procent							100,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Medelantal klienter i Kriminalvård, totalt	20 183	21 711	24 133	27 240	29 150	31 660	38 450	42 900		
Förändring i antal	1 987	1 528	2 422	3 107	1 910	2 510	6 790	4 450	1 910	15 660
Förändring i procent	10,9 %	7,6 %	11,2 %	12,9 %	7,0 %	8,6 %	21,5 %	11,6 %	7,0 %	57,5 %
Medelantal häktade	2 174	2 209	2 643	3 057	3 320	3 700	4 600	4 750		
Förändring i antal	121	35	434	414	263	380	900	150	263	1 693
Förändring i procent	5,9 %	1,6 %	19,7 %	15,7 %	8,6 %	11,5 %	24,2 %	3,2 %	8,6 %	55,4 %
Medelantal övriga i häkte	112	120	95	103	100	100	100	100		
Förändring i antal	-1	8	-25	8	-3	0	0	0	-3	-3
Förändring i procent	-0,9 %	7,1 %	-20,8 %	8,4 %	-2,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	-2,9 %	-2,9 %
Medelantal fängelseklienter	5 463	6 039	6 643	7 839	8 740	10 070	14 790	18 130		
Förändring i antal	408	576	604	1 196	901	1 330	4 720	3 340	901	10 291
Förändring i procent	8,1 %	10,5 %	10,0 %	18,0 %	11,5 %	15,3 %	46,8 %	22,6 %	11,5 %	131,3 %
Medelantal frivårds klienter	12 434	13 343	14 752	16 241	16 990	17 780	18 960	19 920		
Förändring i antal	1 459	909	1 409	1 489	749	790	1 180	960	749	3 679
Förändring i procent	13,3 %	7,3 %	10,6 %	10,1 %	4,6 %	4,7 %	6,6 %	5,0 %	4,6 %	22,7 %

6 Avslutande reflektioner

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Kriminalvården har haft i uppdrag av regeringen att, med stöd av Brottsförebyggande rådet, bedöma framtida verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessen. I uppdraget ingår att prognostisera hur verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessens centrala delar förväntas utvecklas, och vad det betyder för myndigheternas resursbehov. Samtidigt ska uppdraget även bidra till en ökad förståelse för hur myndigheterna i rättsväsendet utgör delar av en större helhet.

6.1 Ny brottskategorisering bidrar till förståelsen för resursbehov och brottmålsprocessen som en helhet

Sett till det totala in- och utflödet hos respektive myndighet prognostiseras att Polismyndighetens inflöde minskar något medan utflödet i stort är oförändrat. Hos Åklagarmyndigheten prognostiseras en svag ökning av både inflöde och utflöde, medan tingsrätterna prognostiserar större ökningarna både i inflöde och utflöde. Hos Kriminalvården förväntas medelantalet häktade liksom medelantalet fängelseklienter öka kraftigt.

Totalprognoserna över in- och utflöde till de olika myndigheterna kan dock inte svara på frågan om vilket resursbehov prognoserna medför för myndigheterna, eftersom de inte återger hur resurskrävande brotten är. I ett led att i större utsträckning kunna uttala sig om resursbehoven i brottmålsprocessen presenteras i årets rapport därför tre nya myndighetsgemensamma brottskategorier: särskilt resurskrävande brott, ordinärt resurskrävande brott respektive mindre resurskrävande brott. Indelningen bedöms bidra till en ökad förståelse för myndigheternas resursbehov, men även för brottmålsprocessen som en helhet.

Mindre resurskrävande brott är antalsmässigt den största brottskategorin för de flesta av de studerade måtten, medan motsatsen gäller för brottskategorin särskilt resurskrävande brott. Andelsmässigt har de särskilt resurskrävande brotten relativt små volymer ända fram till slutet av brottmålsprocessen, medan det omvända gäller för de mindre resurskrävande brotten. Ordinärt resurskrävande brott är volymmässigt den näst största brottskategorin och utgör omkring en tredjedel av volymerna hos de olika myndigheterna, förutom hos Åklagarmyndigheten där den utgör en något större andel.

6.2 I huvudsak ökande verksamhetsvolymerna för de tre brottskategorierna

Sett till de senaste två åren har verksamhetsvolymerna avseende särskilt resurskrävande brott ökat inom brottmålsprocessen. Ökningen har varit mer försiktig i början av brottmålsprocessen, och mer påtaglig hos tingsrätterna och Kriminalvården. Den här trenden prognostiseras utvecklas på samma sätt de kommande åren, som en följd främst av fler allvarliga narkotikabrott, grova vapenbrott, våldtäkter och mord, dråp m.m.

Den generella trenden för ordinärt resurskrävande brott är att det skett en ökning över tid. Prognoserna gör gällande att en ökning även är att vänta över hela brottmålsprocessen, med en kraftigare ökning hos Kriminalvården. Inom kategorin är det främst bedrägerier och bidragsbrott som står för den största ökningen under prognosperioden.

När det gäller de mindre resurskrävande brotten har vi de senaste åren generellt sett en minskning i början av brottmålsprocessen (Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten) men däremot en ökning för tingsrätterna och Kriminalvården. Den här utvecklingen prognostiseras i det stora hela ske på liknande sätt, med en minskning hos Polismyndigheten, en svag och utplanande ökning hos

Åklagarmyndigheten, en svag minskning hos tingsrätterna och en stor ökning hos Kriminalvården. Det är främst övriga narkotikabrott och trafikbrott som prognostiseras öka framöver.

Sammanfattningsvis kan sägas att det har skett ökning i de flesta delarna av brottmålsprocessen oavsett brottskategori, men med kraftigare ökning mot slutet av brottmålsprocessen och särskilt för Kriminalvården. För Kriminalvården prognostiseras ökning vad det gäller antalet fängelseverkställigheter liksom medelantalet fängelseklienter respektive häktade. Även medelantalet frivårdsklienter förväntas öka, där antalet IÖV, villkorligt frigivna med övervakning, ungdomsövervakning och utökad frigång ökar, medan villkorlig dom med samhällstjänst och skyddstillsyn minskar. De stora ökningarna som Kriminalvården prognostiserar är dels ett resultat av inflödet, dels av att lagstiftningsändringar påverkar mycket i den delen av brottmålsprocessen. Här kan särskilt nämnas den pågående utredningen En översyn av straffskalorna och ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem (dir 2023:115), där syftet är att den övre delen av straffskalan ska användas oftare och normalstraffen ska hamna närmare mitten av straffskalan. Det är något som potentiellt kan ge väldigt stor effekt på Kriminalvårdens verksamhetsvolym.

6.3 Ökningen av särskilt resurskrävande brott påverkar samtliga myndigheters resursbehov

De mindre resurskrävande brotten utgör en relativt stor andel av verksamhetsvolymerna, men trots det får förändringar i volymerna inte så stor betydelse för myndigheternas resursbehov, eftersom resursåtgången för hanteringen av dessa är låg. I motsats till det får förändringar som gäller särskilt resurskrävande brott större påverkan just på grund av att de är resurskrävande för myndigheterna. Exempelvis utgör de särskilt resurskrävande brotten endast några procent av Polismyndighetens volymer, men kräver ungefär en tredjedel av myndighetens utredningsresurser. Vid Åklagarmyndigheten återfinns de särskilt resurskrävande brotten i mindre än 10 procent av alla avslutade ärenden. Enligt myndighetens beräkningar tar dessa ärenden närmare 40 procent av resursåtgången för ärendehantering i anspråk. Det här beror förstas på brottens arbetskrävande natur. Vid domstolsförhandlingar har dessa brottstyper långa genomsnittliga huvudförhandlingstider och stor andel häktade, något som påverkar både Åklagarmyndighetens och domstolarnas resursbehov. För Kriminalvården är de krävande eftersom många av de särskilt resurskrävande brotten leder till långa fängelsestraff. Det kan illustreras till exempel av brottstypen mord, dråp m.m. som inte tillhör någon av de volymmässigt större brottsgrupperna inom brottmålsprocessen, men som ofta kräver omfattande resurser av de brottsutredande och lagförande myndigheterna, och vid eventuella fängelsepåföljder är de genomsnittliga strafftiderna långa. De prognostiserade ökningarna av de särskilt resurskrävande brotten kommer att ha en stor effekt på myndigheternas arbetsbelastning och resursbehov. Sammantaget beräknas därför samtliga myndigheter i brottmålsprocessen att det totala resursbehovet kommer att öka. Det gäller trots att Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket prognostiserar för minskade volymer av den antalsmässigt stora brottskategorin mindre resurskrävande brott.

6.4 Prognoser behäftade med osäkerhet

Såsom beskrivs i rapportens inledande kapitel är det många faktorer som påverkar verksamhetsvolymerna, utöver brottslighetens omfattning även till exempel det arbete som gjorts av de föregående myndigheterna i processen och omständigheter som påverkar myndigheternas interna arbete. Flera av dessa faktorer omgärdas av stora osäkerheter, vilket gör det svårt att beräkna deras betydelse för utvecklingen. Det är svårt att dels veta vilka reformer som sjösätts, liksom vilka prioriteringar som görs inom de olika myndigheterna, dels beräkna deras eventuella effekter.

Exempelvis förväntas prioriteringar av tillväxt av uniformerad polis i yttre tjänst hos Polismyndigheten få effekten att fler narkotikabrott upptäcks, och givet att dessa brott brukar ha ett gott bevisläge hanteras de i stor utsträckning inom snabbare lagföring. Verksamhetsvolymerna för dessa brott förväntas därmed öka genom brottmålsprocessen, men eftersom dessa ärenden oftast är av enkel beskaffenhet har de inte lika stor effekt på behovet av utredningsresurser, däremot får en sådan ökning betydelse för antalet inkomna mål till tingsrätterna. Ett annat exempel på hur arbetet i tidigare led i brottmålsprocessen påverkar tingsrätternas resursbehov är i hur hög grad ärendena inom snabbare lagföring stannar hos Åklagarmyndigheten i form av strafföreläggande respektive går till åtal.

På grund av påverkansfaktorernas osäkra natur, beräknas prognoserna i det stora hela baserat på den historiska utvecklingen. Den historiska utvecklingen speglar dock inte enbart antalet brott som kommer till rättsväsendets kännedom, utan i den ligger även effekter av tidigare resursförstärkningar, interna prioriteringar som har gjorts liksom effekter av framför allt de straffrättsliga reformer som genomförts under senare tid. Kriminalvårdens prognoser justeras dock efter den förväntade effekten som lagändringar förväntas medföra, såsom Straffreformutredningen (dir 2023:115), eftersom reformer som medför att fler personer döms till fängelse och fängelsestraffen blir längre förväntas få särskilt stora effekter på Kriminalvårdens verksamhetsvolym. Enligt utredningsdirektivet kan fler fängelseverkställigheter och längre straff genom inkapacitering och avskräckning ha en förebyggande effekt, men det finns även forskning som visar att straffskärpningar inte leder till minskad brottslighet.²⁶ Mot bakgrund av den stora osäkerheten har det brottsförebyggande perspektivet av reformutredningen inte tagits hänsyn till i prognoserna. Lagförändringar kan förstås få betydelse även för andra led i brottmålsprocessen, men eftersom effekten av lagförändringar i regel har mindre inverkan på volymerna i de inledande delarna av brottmålsprocessen har dessa inte tagits hänsyn till i lika hög grad hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket. Med det sagt behöver höjd tas för att prognoserna är osäkra liksom att potentiella påverkansfaktorer ständigt behöver analyseras, men förutsatt att inte något utöver den pågående utvecklingen sker inom myndigheterna, inom lagstiftningen eller i samhället i stort, bedöms den historiska utvecklingen utgöra en pålitlig utgångspunkt för prognoserna.

6.5 Ett ökat myndighetsövergripande perspektiv är eftersträvänt

För att de insatser som görs i de olika myndigheterna ska ge maximal effekt behöver den samlade resursfördelningen till myndigheterna vara väl avvägd. Den nya brottskategoriseringen som presenteras i den här rapporten bidrar till ökad förståelse för myndigheternas resursbehov när det gäller operativ hantering av brottmålsärenden och klienter inom Kriminalvården. Dock är de mått som myndigheterna använder för att beskriva verksamhetsvolymerna inte direkt jämförbara, och det är därmed svårt att göra kopplingar mellan en myndighets utflöde och en annan myndighets inflöde. Att utreda alternativa mått för att beskriva verksamhetsvolymerna bör vara ett första steg för att förbättra förmågan att analysera sambandet mellan olika myndigheters verksamhetsvolym och därmed ytterligare öka förståelsen för hur myndigheterna utgör en del av en större helhet.

²⁶ <https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff> (per den 20 januari 2025).

Källförteckning

Litteratur:

Alonso, W. och Starr, P. (red.) (1987). *The politics of numbers*. New York: Russell Sage Foundation.

Goodwin, P. och Wright, G. (2008). *Forecasting with judgment*. Chichester: Wiley.

Kriminalvården. *Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034*. Rapport (2025:3916).

Montgomery, D., Jennings, C och Kulahci, M. (2008). *Introduction to time series analysis and forecasting*. John Wiley and Sons, inc.: New Jersey, USA.

Tetlock, P. och Gardner, D. (2016). *Konsten att förutsäga framtiden. En bok om superprognostik*. Bookwell: Borgå, Finland.

Övriga källor:

Regeringskansliet (2023), *En översyn av straffskalorna samt ett reformerat och mer rättvist påföljdssystem* (dir 2023:115).

Regeringskansliet (2023), *Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön* (SOU 2023:80).

Regeringskansliet (2024), *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* (SOU 2024:48).

Regeringskansliet (2024), *Frihetsberövande påföljder för unga* (SOU 2023:44).

Regeringskansliet (2024), *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga* (SOU 2024:39).

Regeringskansliet (2024), *Förbättrade möjligheter för polisen att använda kamerabevakning* (Ds 2024:11).

Regeringens proposition 2023/24:144 och 2024/25:31, *Ny förverkandelagstiftning*.

Regeringens proposition 2024/25:65, *Ökat informationsflöde till brottsbekämpningen*.

Regeringens proposition 2024/25:37, *Biometri i brottsbekämpningen*.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster).

<https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff> (per den 20 januari 2025).

Bilaga 1. Indelning i brottskategorier

Inför årets rapport har en ny myndighetsgemensam brottskategorisering tagits fram, något som beskrivs i det inledande kapitlet av rapporten. Här redogörs för i detalj vilka brott som ingår i de olika brottskategorierna och brottsgrupperna.

Myndighetsgemensam indelning i brottskategorier

Här redogörs för brottskategorier och brottsgrupper i den myndighetsgemensamma kategoriseringen av brott.

Särskilt resurskrävande brott

I kategorin ingår brottsgrupperna *Allmänfarliga brott*, *Allvarliga brott mot frihet och frid*, *Allvarliga narkotikabrott*, *Grov misshandel*, *Grovt vapenbrott*, *Mord, dråp m.m.*, *Rån* och *Våldtäkt*.

Ordinärt resurskrävande brott

I kategorin ingår brottsgrupperna *Bedrägerier och bidragsbrott*, *Misshandel annan än grov*, *Sexualbrott, ej våldtäkt*, *Vapenbrott, ej grovt*, *Övriga brott mot frihet och frid*, *Övriga ekonomiska brott* och *Övriga brott*.

Mindre resurskrävande brott

I kategorin ingår brottsgrupperna *Brott mot knivlagen*, *Skadegörelsebrott*, *Tillgreppsbrott*, *Trafikbrott* och *Övriga narkotikabrott*.

Brottsgrupper

Brottsgrupper inom särskilt resurskrävande brott:

Allmänfarliga brott

Brottsgruppen består av

- Allmänfarliga brott enligt 13 kap. BrB.

Allvarliga brott mot frihet och frid

Brottsgruppen består av

- Grov fridskränkning enligt 4 kap. 4 a § BrB
- Människohandel m.m. enligt 4 kap. 1 a-b och 4 c-d §§ BrB
- Olaga frihetsberövande m.m. enligt 4 kap. 1, 2 och 4 §§ BrB
- Människosmuggling enligt 20 kap. 8-9 §§ utlänningslagen (2005:716).

Allvarliga narkotikabrott

Brottsgruppen består av

- Brott mot lag om straff för smuggling (2000:1225), avseende narkotikasmuggling (grov, synnerligen grov eller annan än grov)
- Narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), avseende framställning, oaktsam medverkan till framställning (vårdslöshet med narkotika), överlåtelse; utbudande av narkotika till försäljning, förvaring eller befordran av vederlag för narkotika, förmedling av kontakter mellan säljare och köpare eller annan åtgärd ägnad att främja narkotikahandel; förvärv i överlåtelsesyfte; anskaffning, bearbetning, förpackning, transporter, förvaring eller annan befattning med narkotika som ej är avsedd för eget bruk; oaktsamma förfaranden enligt ovan (vårdslöshet med narkotika).

Grov misshandel

Brottsgruppen består av

- Grov misshandel och synnerligen grov misshandel, enligt 3 kap. 6 § BrB.

Grovt vapenbrott

Brottsgruppen består av

- Grovt vapenbrott enligt kap. 9 vapenlagen (1996:67).

Mord, dråp m.m.

Brottsgruppen består av

- Mord, dråp, barnadråp, misshandel med dödlig utgång enligt 3 kap. 1, 2, 3, 5, 6 §§ BrB.

Rån

Brottsgruppen består av

- Rån enligt 8 kap. 5, 6 §§ BrB.

Våldtäkt

Brottsgruppen består av

- Våldtäkt inkl. grov, enligt 6 kap. 1 § BrB
- Oaktsam våldtäkt, enligt 6 kap. 1 a § BrB
- Våldtäkt mot barn inkl. grov, enligt 6 kap. 4 § BrB.

Brottsgrupper inom ordinärt resurskrävande brott:*Bedrägerier och bidragsbrott*

Brottsgruppen består av

- Bedrägeri enligt 9 kap. 1–3a §§ BrB
- Brott mot bidragsbrottslagen (2007:612).

Misshandel annan än grov

Brottsgruppen består av

- Misshandel annan än grov enligt 3 kap. 5 § BrB.

Sexualbrott, ej våldtäkt

Brottsgruppen består av

- Sexuellt övergrepp inkl. grovt, oaktsamt sexuellt övergrepp, enligt 6 kap. 2, 3 §§ BrB
- Sexuellt utnyttjande av barn under 18 år, enligt 6 kap. 5 § BrB
- Sexuellt övergrepp inkl. grovt mot barn under 18 år, enligt 6 kap. 6 § BrB
- Samlag med avkomling eller syskon, enligt 6 kap. 7 § BrB
- Utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn under 18 år, enligt 6 kap. 8, 9 §§ BrB
- Sexuellt ofredande, exhibitionism, enligt 6 kap. 10 § BrB
- Kontakt för att träffa ett barn i sexuell syfte, enligt 6 kap. 10 a § BrB
- Köp av sexuell tjänst, koppleri av person 18 år och äldre, enligt 6 kap. 11, 12 §§ BrB.

Vapenbrott, ej grovt

Brottsgruppen består av

- Vapenbrott, ej grovt, enligt 9 kap. vapenlagen (1996:67).

Övriga brott mot frihet och frid

Brottsgruppen består av

- Hemfridsbrott, olovlig identitetsanvändning m. m. Enligt 4 kap. 6-6 b §§ BrB
- Olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c-d §§ BrB
- Dataintrång, olovlig avlyssning m.m. enligt 4 kap. 8-9 a och c §§ BrB
- Uppmaning till självmord m.m. enligt 4 kap. 7 a § BrB
- Barnfridsbrott enligt 4 kap. 3 § BrB
- Hedersförtryck enligt 4 kap. 4 e § BrB
- Olaga förföljelse enligt 4 kap. 4 b § BrB
- Brott enligt lag (1988:688) om kontaktförbud (ej hindrande av elektronisk övervakning)
- Brott enligt lag (2024:7) om preventiva vistelseförbud
- Ofredande enligt 4 kap. 7 § BrB
- Olaga hot enligt 4 kap. 5 § BrB
- Ärekränkingsbrott enligt 5 kap. 1-4 §§ BrB
- Vållande till annans död m.m. (ej i trafik) enligt 3 kap. 7-10 §§ BrB
- Brott mot familj enligt 7 kap. 1-4 §§ BrB.

Övriga ekonomiska brott

Brottsgruppen består av

- brott mot skattebrottslagen (1971:69)
- brott mot lagen om näringsförbud (2014:836)
- brott mot aktiebolagslagen (2005:551), 30 kap.
- brott mot lagen om straff för marknadsmissbruk på värdepappersmarknaden (2016:1307)
- brott mot lagen om straff för penningtvättsbrott (2014:307)
- övriga brott mot brottsbalken, enligt 9 kap. 3 b–10 §§ BrB
- förskingring och annan trolöshet, enligt 10 kap. 1–8 §§ BrB
- brott mot borgenärer m.m. enligt 11 kap. 1–5 §§ BrB.

Övriga brott

Brottsgruppen består av

- Brott mot jaktlagen (1987:259)
- Brott mot fiskelagen (1993:787)
- Brott mot miljöbalken (1998:808)
- Brott mot lag (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg
- Brott mot lag (2014:406) om straff för vissa internationella brott
- Brott mot arbetsmiljölagen (1977:1160)
- Brott mot lag (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang
- Hindrande av elektronisk övervakning enligt 25 § lag (1988:688) om kontaktförbud
- Brott mot läkemedelslag (2015:315), lag (2009:366) om handel med läkemedel och lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel
- Smugglingsbrott (ej narkotika) enligt lag (2000:1225) om straff för smuggling
- Brott mot utlänningslagen (2005:716) (ej människosmuggling)
- Brott mot lag (1982:316) med förbud mot könsstympning
- Brott mot kulturmiljölagen (1988:950)
- Brott mot immaterialrätten
- Brott mot folkbokföringslag (1991:481)
- Brott mot alkohollagen (2010:1622), lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter och lag (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter
- Brott mot terroristlagen (2022:666)
- Brott mot ordningslag (1993:1617)
- Förfalskningsbrott enligt 14 kap. 1-11 §§ BrB

- Mened, falskt åtal och annan osann utsaga enligt 15 kap. 1-3, 4a-13 §§ BrB
- Brott mot allmän ordning enligt 16 kap. 1-6, 8-13 och 15 §§ BrB
- Brott mot allmän verksamhet m.m. enligt 17 kap. 1-2, 4-5, 7-8, 10 §§ BrB
- Högmålsbrott enligt 18 kap. 1, 3-6 §§ BrB
- Brott mot Sveriges säkerhet enligt 19 kap. BrB
- Tjänstefel m.m. enligt 20 kap. 1, 3 §§ BrB
- Övriga brott mot specialstraffrätten och som inte förekommer i denna förteckning
- Övriga brott mot brottsbalken som inte förekommer i denna förteckning.

Brottsgrupper inom mindre resurskrävande brott:

Brott mot knivlagen

Brottsgruppen består av

- Brott mot Knivlagen (1988:254).

Skadegörelsebrott

Brottsgruppen består av

- Skadegörelsebrott enligt 12 kap. 1-4 §§ BrB.

Tillgreppsbrott

Brottsgruppen består av

- Tillgrepp/stöld av fortskaffningsmedel, enligt 8 kap. 1, 2, 4, 7, 8 §§ BrB
- Stöld (även genom inbrott), enligt 8 kap. 1, 2, 4, 4 a §§ BrB
- Stöld genom och utan inbrott, enligt 8 kap. 1, 2, 4, 4 a §§ BrB.

Trafikbrott

Brottsgruppen består av

- Brott mot trafikbrottslagen (1951:649)
- Brott mot trafikförordningen (1998:1276)
- Brott mot sjölagen (1994:1009), 20 kap.
- Brott mot sjötrafikförordningen (1986:300)
- Vållande till annans död i trafiken enligt 3 kap. 7-10 §§ BrB.

Övriga narkotikabrott

Brottsgruppen består av

- Narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen (1968:64), avseende innehav och bruk av narkotika
- Brott mot lagen om kontroll av narkotika (1992:860), 13 §
- Brott mot lagen om förbud mot vissa dopningsmedel (1991:1969), 3, 3 a §§.

Bilaga 2. Tabellunderlag

Bilaga 3. Prognosuppföljning

Eftersom projektet från och med den här rapporten använder en ny brottskategorisering saknas prognosuppföljning för de nya brottskategorierna. Uppföljningen görs i stället på de brottskategorier som användes i förra årets rapport vilket redogörs för här.

Det finns en variation i träffsäkerhet i de prognoser som gjordes för 2024 i förra årets rapport. Den brottskategori där utfallet avviker mest från prognos är *övriga brott* vilket främst kan kopplas till att fler penningtvåtsbrott hanterades i brottmålsprocessen än beräknat. Vidare underskattades prognosen Polismyndighetens utflöden för samtliga brottskategorier med 5–8 procent. Det beror främst på att Polismyndigheten hade ett förbättrat utredningsresultat under 2024 jämfört med året innan, till exempel ökade andelen avslutade ärenden som redovisas till åklagare vilket är något som har stor inverkan på utfallet.

Vid Åklagarmyndigheten varierade träffsäkerheten i prognoserna mellan de olika brottskategorierna. För särskilt resurskrävande brott återfanns en god överensstämmelse mellan det faktiska utfallet för år 2024 och prognosen för samma år, där differensen för både inflödet och utflödet var kring 1 procent. Färre brottsmisstankar än prognostiserat hanterades vid Åklagarmyndigheten under år 2024, när initialt volymstarka brott studeras. För den här brottskategorin överskattades inflödet med 4 procent och utflödet med 1 procent. En större differens mellan faktiskt och prognostiserat utfall för år 2024 kan noteras för brottskategorin *övriga brott*, där inflödet och utflödet underskattades i prognosen med 6–7 procent. Den främsta anledningen till den här differensen är att Åklagarmyndigheten under 2024 hade ett större inflöde av brottsmisstankar som avser *misshandel annan än grov, brott mot frihet och frid* samt *övriga ekonomiska, förmögenhets- och tillgreppsbrott* i förhållande till prognosen.

Domstolsverkets prognos över avgjorda mål med brottsmisstanke²⁷ för de tre brottskategorierna visade 2024 på mycket hög träffsäkerhet. För samtliga tre brottskategorier var avvikelserna mellan utfall och prognos mindre än +/- 1 procent och endast ett fåtal mål skiljde prognos från utfall.

Inom påbörjade verkställigheter hos Kriminalvården underskattades fängelseverkställigheterna medan frivårdsverkställigheterna överskattades med undantag för skyddstillsyn. För fängelseverkställigheterna underskattades *övriga brott* med 15 procent. Avvikelsen har setts under hela året och inom samtliga brottsgrupper med undantag för *övriga ekonomiska, förmögenhets- och tillgreppsbrott*. En viss avvikelse finns även inom särskilt resurskrävande brott där både den procentuella och antalsmässiga avvikelserna finns inom brottsgruppen *grov misshandel*. Störst avvikelse inom frivården ses bland påbörjade ungdomsövervakningar där volymen underskattats med 19 procent. Det här är fortfarande en relativt ny påföljd med små volymer. Avvikelsen blir därför procentuellt stor men det sker även en kraftig tillväxt, och volymerna i slutet av året ligger i nivå med prognos.

När det gäller medelantalet klienter i Kriminalvården underskattades främst både häktade och fängelseklienter. Underskattningen av häktade kopplas till viss del av ett ökat inflöde av häktade men framför allt av att häktningstiderna har fortsatt öka under året i en takt som inte förväntades. Avvikelsen av fängelseklienter kan kopplas till ett högre inflöde av fängelsedömda men även att strafftiderna under en längre period ökat. Vissa verkställigheter inom frivården har också stora avvikelser. Utslussätgårderna utökad frigång och halvvägshus har underskattats kraftigt vilket är en

²⁷ Utfallet för inkomna mål med brottsmisstanke är preliminärt då ett åtal kan inkomma efter att målet initialt registrerats. Därmed kan endast prognosuppföljning göras på avgjorda brottmål med brottsmisstanke.

effekt av satsningar som gjorts inom Kriminalvården under året för att öka antalet klienter i utsluss och på så sätt frigöra platser inom anstalt. Därtill överskattades antalet ungdomsövervakningar vilket är kopplat till underskattningen av inflödet till verkställighetsformen.

Tabell 13. Prognosuppföljning av särskilt resurskrävande brott.

Särskilt resurskrävande brott	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	29 684	28 084	28 994	-2 %	-5 %	-3 %
Redovisade ärenden till åklagare	7 396	7 609	7 207	-3 %	3 %	6 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagaryndigheten	32 331	32 237	32 300	0 %	0 %	0 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	11 066	11 349	11 200	1 %	3 %	1 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	4 152	-	4 300	4 %	-	-
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	4 326	4 408	4 400	2 %	2 %	0 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	2 663	2 861	2 704	2 %	7 %	6 %

Tabell 14. Prognosuppföljning av initialt volymstarka brott.

Initialt volymstarka brott	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	836 528	788 380	818 813	-2 %	-6 %	-4 %
Redovisade ärenden till åklagare	63 317	64 134	61 013	-4 %	1 %	5 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagaryndigheten	117 078	114 498	119 500	2 %	-2 %	-4 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	64 758	63 776	64 500	0 %	-2 %	-1 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	35 108	-	35 200	0 %	-	-
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	37 118	36 652	36 800	-1 %	-1 %	0 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	2 442	2 440	2 398	-2 %	0 %	2 %

Tabell 15. Prognosuppföljning av övriga brott.

Övriga brott	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Inkomna ärenden till Polismyndigheten	388 311	415 667	382 031	-2 %	7 %	9 %
Redovisade ärenden till åklagare	68 564	73 633	68 344	0 %	7 %	8 %
Inkomna brottsmisstankar till Åklagaryndigheten	238 972	253 759	239 000	0 %	6 %	6 %
Brottsmisstankar med åtalsbeslut	89 983	96 416	89 300	-1 %	7 %	8 %
Inkomna brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	50 711	-	52 400	3 %	-	-
Avgjorda brottmål med brottsmisstanke tingsrätt	52 139	54 900	54 700	5 %	5 %	0 %
Påbörjade fängelseverkställigheter i Kriminalvården	5 531	6 588	5 718	3 %	19 %	15 %

Tabell 16. Prognosuppföljning av Kriminalvårdens påbörjade verkställigheter.

Kategori	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Påbörjade fängelseverkställigheter	10 636	11 889	10 820	2 %	12 %	10 %
Påbörjade IÖV	1 820	1 834	1 882	3 %	1 %	-3 %
Påbörjad skyddstillsyn	6 307	6 696	6 561	4 %	6 %	2 %
Påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst	3 200	3 282	3 507	10 %	3 %	-6 %
Påbörjad ungdomsövervakning	145	212	263	81 %	46 %	-19 %
Totalt	22 108	23 913	23 033	4 %	8 %	4 %

Tabell 17. Prognosuppföljning av levererade personutredningar.

Kategori	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Levererade personutredningar	31 107	32 898	31 041	0 %	6 %	6 %

Tabell 18. Prognosuppföljning av medelantal klienter.

Kategori	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Häktade	2 643	3 057	2 939	11 %	16 %	4 %
Övriga i häkte	95	92	120	26 %	-3 %	-23 %
Fängelseklienter	6 643	7 839	7 408	12 %	18 %	6 %
Frivård	14 754	16 241	15 805	7 %	10 %	3 %
Totalt	24 135	27 229	26 272	9 %	13 %	4 %

Tabell 19. Prognosuppföljning av medelantal frivårdsverkställigheter.

Kategori	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2024	Prognos 2024 jfr utfall 2023	Utfall 2024 jfr 2023	Utfall 2024 jfr Prognos 2024
Skyddstillsyn exkl. kontraktsvård och samhällstjänst	5 129	5 605	5 378	5 %	9 %	4 %
Skyddstillsyn med kontraktsvård	610	688	664	9 %	13 %	4 %
Skyddstillsyn med samhällstjänst	1 506	1 682	1 593	6 %	12 %	6 %
Skyddstillsyn förenat med fängelse jml BrB 28:3	363	386	363	0 %	6 %	6 %
Villkorligt frigivna med övervakning	5 761	6 243	6 203	8 %	8 %	1 %
Villkorlig dom med samhällstjänst	769	827	850	11 %	8 %	-3 %
IÖV	220	236	233	6 %	7 %	1 %
Utökad frigång	181	251	200	10 %	39 %	26 %
Halvvägshus	139	203	140	1 %	46 %	45 %
Ungdomsövervakning	77	121	180	134 %	57 %	-33 %
Totalt	14 755	16 242	15 804	7 %	10 %	3 %

Prognosen för 2023 är justerad utifrån ny definition av frivårdsvolymer

Bilaga 4. Metodbilaga

Inledning

Denna bilaga innehåller en övergripande beskrivning av nyttan med att göra prognoser, och förordade prognosmetoder. Vidare presenteras fördjupande beskrivningar av hur prognoserna i denna rapport tas fram, vilka prognosmodeller och data som används för varje verksamhetsvolym som ingår i prognosframställningen och hur osäkerheten i skattningarna hanteras.

Introduktion – värdet av att göra prognoser

*All models are wrong, some are useful.*²⁸

Prognoser är utsagor om framtiden som ska reducera osäkerheten om den framtida utvecklingen. Statistiska prognoser bygger på historiska data och på antaganden om att det som påverkar historiskt kommer att fortsätta att påverka på samma sätt framåt i tiden, vilket inte är sant (Montgomery m.fl. 2008, Alonso och Starr 1987). Varför är det då ändå värdefullt att göra prognoser?

Övergripande kan man konstatera att vi behöver ha en uppfattning om framtiden för att det vi gör i dag ska vara förståeligt ("make sense", Alonso och Starr 1987). När det gäller offentlig förvaltning är prognoser bra för att

- få kunskaper om hur verksamheten kommer se ut (dimensionering och efterfrågan)
- de har bäring på finanserna (för att kontrollera eller förutse utgifter och bedöma om resurserna går till rätt saker)
- göra bedömningar av kvalitetsaspekter (Görs rätt saker och hur prioriteras till exempel verksamhetsvolymerna i relation till andra verksamhetsområden?).

Även om prognoserna över en så pass komplex verksamhet som brottmålsprocessen aldrig kan ge förutsägelser som träffar helt rätt, hur logiska och teoretiskt väl utprovade de använda modellerna än är, kan de ge en viktig vägledning om vad som kan förväntas under de närmaste åren. På grund av de osäkerheter som prognoserna är behäftade med bör dock de skenbart exakta siffror som redovisas i den här rapporten inte övertolkas.

Statistiska prognoser förordas över kvalitativa prognoser

Det finns flera olika metoder för att göra prognoser. Med stöd i tidigare forskning har det myndighetsgemensamma prognosarbetet över tid utvecklats i riktningen mot att i så hög grad som det är möjligt och lämpligt tillämpa statistiska metoder för att göra prognoserna. Här ingår tidsseriemodeller och beräkningsmodeller varav båda används i rapporten.²⁹ Statistiska prognoser ger mer träffsäkra prognoser när volymerna som ska prognostiseras inte varierar allt för mycket från år till år och de data som prognoserna bygger på håller hög kvalitet (Montgomery m.fl. 2008, Goodwin m.fl.). Montgomery m.fl. (2008) pekar därutöver på att träffsäkerheten ökar när prognoserna inom organisationer utförs av någon som har statistiska kunskaper, har tillgång till rätt information, och är insatt i hur prognoserna är tänkta att komma till användning. Två försvårande omständigheter är om

²⁸ Citat av statistikern George E. P. Box. i Montgomery m.fl. 2008.

²⁹ För en mer utförlig beskrivning av argumenten för och emot statistiska prognoser hänvisas till tidigare prognosrapporter.

prognoseerna justeras av andra än de som arbetar med prognoserna, och om de som arbetar med prognoserna gör detta som en sidouppgift eller byts ut så att ingen har kompetens att dra lärdom av tidigare erfarenheter.

Den största nackdelen med de förordade statistiska framskrivningarna är att de bygger på historiska data och därmed inte kan förutse potentiella trendbrott. Ofta finns inte möjlighet att identifiera och förutse uppkomsten av faktorer som kan orsaka trendbrott, och även om det hade varit möjligt är det inte alltid görbart att förutsäga i vilken riktning som volymerna kommer att kunna påverkas. Covid-19-pandemin hade visserligen inte så stor påverkan att den orsakade ett trendbrott, men en liknande händelse med ännu större konsekvenser hade exempelvis kunnat ge ett sådant scenario. Ett år in i pandemin var osäkerheten fortfarande stor om, och i sådant fall i vilken riktning, verksamhetsvolymerna skulle komma att påverkas.

Motsatsen till statistiska prognosmetoder kan betecknas kvalitativa prognosmetoder. Det finns olika metoder även för detta, varav Delphimetoden är en av de mer kända. Gemensamt för de kvalitativa metoderna är att de baseras på olika typer av bedömningar. Bedömningsprognoser kan vara användbara när dataunderlaget brister och när de görs av personer med mycket goda kunskaper om hur kommande förändringar kommer att påverka volymerna. Nackdelarna med bedömningar är att dessa är föremål för människors bearbetningar och därmed tenderar att vara inkonsekventa, ta mer hänsyn till det som ligger närmare i tid, sammanblanda korrelation med kausalitet, påverkas av optimistiskt tänkande och underskatta variation och osäkerheter (Montgomery m.fl. 2008). Ju närmare verksamheten man är och ju mer man har investerat i prognosen, desto lättare är det att man förblindas av irrelevanta omständigheter som man kan någonting om och låser sig vid föreställningar som man håller för sanna utan att det finns ett faktaunderlag (Tetlock och Gardner 2016). Därför är det många gånger bättre att låta utomstående göra prognoserna, alternativt att de görs tillsammans med andra som står längre ifrån verksamheten.

Inslag av bedömningsjusteringar förekommer i rapporten

Slutsatsen av det ovan nämnda är att användningen av statistiska prognoser är det bästa sättet att infria syftet med uppdraget: att myndigheterna ska ta fram ett så välgrundat underlag som möjligt över hur verksamhetsvolymerna i brottmålsprocessens centrala delar förväntas att utvecklas. Samtidigt förutsätter användningen att det finns tillgång till statistiska dataserier av hög kvalitet och att inga trendbrott kan förutses. Mot bakgrund av detta kan rena bedömningsprognoser, likväl som justeringar av de statistiska prognoserna, behöva göras i enskilda fall givet en avsaknad av data eller god insyn i kommande förändringar som tros påverka volymerna. Bedömningsjusteringar är dock också förenade med olika felkällor. Ett problem med bedömningsjusteringar som framhålls i litteraturen (utöver de nackdelar som lyfts ovan avseende kvalitativa prognosmetoder i stort) är att man riskerar att dubbelräkna en viss påverkan. Om det pågår en satsning i en viss del av rättsväsendet kan inverkan av satsningen redan ha gett utslag i den sifferserie som prognostiseras, vilket innebär att dess effekt redan finns med i prognosutfallet. Skulle man därutöver lägga till en bedömningsjustering för satsningen riskerar man att räkna effekten två gånger, vilket får till följd att prognosens träffsäkerhet minskar.³⁰

³⁰ I 2011 års prognosrapport drogs slutsatsen att inslaget av bedömningsprognoser under åren dessförinnan troligen bidragit till den systematiska överskattning i prognoserna jämfört med utfall som präglade prognoserna under de första åren av arbetet med uppdraget.

Prognosmetoder som används i rapporten

Valet av prognosmetod bygger främst på dataförutsättningarna för respektive volym som prognostiseras, och eftersom dessa skiljer sig åt används olika tillvägagångssätt vid framtagningen av prognoserna i rapporten. Prognostyperna som används i rapporten kan grovt delas in i tre grupper: tidsseriemodeller, beräkningsmodeller och bedömningsprognoser.

En tidsseriemodell är en statistisk prognosmodell som uteslutande baseras på tidsserier över hur en verksamhetsvolym historiskt har varierat. Tidsseriemodeller av olika slag används av samtliga myndigheter och är den vanligast förekommande metoden i rapporten.

En beräkningsmodell är ett sätt att prognostisera en framtida verksamhetsvolym med utgångspunkt från en prognostiserad volym i tidigare led (i föreliggande fall oftast framtagen med tidsseriemodell) och ett nyckeltal som beskriver relationen mellan den första volymen och den volym som prognostiseras. Detta är lämpligt när relationen mellan de två volymerna är känd. Detta görs till exempel av Polismyndigheten avseende ärenden redovisade till åklagare där man utgår från prognosen för inkomna ärenden och multiplicerar med en uppskattning av den framtida andelen ärenden där förundersökning inleds, och denna volym multipliceras i sin tur med en uppskattning av den framtida andelen där förundersökning redovisas.

Med bedömningsprognos menas här att en manuell bedömning görs av ett rimligt framtida värde utifrån kända omständigheter. Detta kan vara nödvändigt om det är en prognos över en volym för vilken det saknas tidigare uppgifter eller om det är fråga om en väldigt liten volym som varierar kraftigt från år till år och statistiska prognoser därför inte är meningsfulla att göra. Tidsseriemodeller och bedömningsjusteringar kan också kombineras. Detta är aktuellt i de få fall där det finns kända omständigheter eller påverkansfaktorer som bedöms leda till trendbrott eller betydande förändringar av den prognostiserade volymen, och som därmed inte ligger i den statistiska prognosen. I årets rapport har justeringar gjorts för flertalet av Kriminalvårdens volymer eftersom de trendbrott som antas ske till följd av kommande lagstiftningsförändringar inte ligger i de statistiska trenderna. För ökad transparens redovisas, i de fall det finns bedömningsinslag, både de ursprungliga och de justerade prognoserna.

Förutsättningar för goda prognoser

Vid prognosarbete är det eftersträvanvärt att ha så långa tidsserier som möjligt, förutsatt att de håller tillräckligt god kvalitet. Därför används i hög grad de längsta tidsserier som finns tillgängliga för de valda verksamhetsvolymerna. I vissa fall kan det dock vara lämpligt att använda kortare tidsserier, till exempel när något speciellt har inträffat, såsom ett trendbrott. För att ytterligare öka den statistiska kvaliteten görs också majoriteten av prognoserna på månadsdata.

I de myndighetsspecifika avsnitten nedan sammanfattas prognosmodell, startår, datanivå med mera för respektive prognosvolym i rapporten.

Vidare detaljer om Polismyndighetens prognoser

Prognosmodell över Polismyndighetens inflöde

Polismyndighetens prognoser bygger på månadsdata som kommer från myndighetens verksamhetsuppföljningssystem. För att ta fram prognoser över antal inkomna ärenden har delprognoser gjorts för samtliga brottsgrupper. Dessa delprognoser har sedan summerats för att generera prognoser som avser antal inkomna ärenden för de tre brottskategorierna särskilt resurskrävande brott, ordinärt resurskrävande brott och mindre resurskrävande brott. Totalt antal inkomna ärenden har erhållits genom att summera ärendevolymer i de tre brottskategorierna. Inflödesprognosen har gjorts genom tidsserieanalys (ARIMA-modeller och modeller för exponentiell utjämning, se tabell 1). Som huvudregel har månadsdata från och med januari 2005 använts som underlag vid framtagandet av prognosen. För vissa brottsgrupper, såsom *grovt vapenbrott*, har andra starttidpunkter använts eftersom historiska data saknats. *Skadegörelsebrott* är en svårprognostiserad brottsgrupp, eftersom antalet ärenden kan variera påtagligt mellan enstaka år. Av det här skälet har *skadegörelsebrott* prognostiserats med en konstant utveckling under prognosperioden. För vissa brottsgrupper, såsom *övriga narkotikabrott*, har tidsserieanalysen kombinerats med en bedömning av framtida volymer. Det beror på att ändrad lagstiftning och ökad prioritet till poliser i yttre tjänst bedöms leda till fler ärenden än vad tidsserieanalysen visade.

Tabell 20. Modellval för inkomna ärenden hos Polismyndigheten.

Brottsgrupp	Modell	Startår
Särskilt resurskrävande brott		
Allmänfarliga brott	ARIMA(1,0,0)(0,1,1)	2005
Allvarliga brott mot frihet och frid	Winters' Additive	2005
Allvarliga narkotikabrott	ARIMA(0,1,1)(0,1,1)	2005
Grov misshandel	ARIMA(0,1,1)(0,1,1)	2005
Grovt vapenbrott	ARIMA(2,1,0)(1,1,0)	2005
Mord, dråp m.m.	Winters' Additive	2005
Rån	Simple Seasonal	2005
Våldtäkt	Winters' Additive	2005
Ordinärt resurskrävande brott		
Bedrägerier och bidragsbrott	ARIMA(0,1,1)(1,0,1)	2005
Misshandel annan än grov	Simple Seasonal	2005
Sexualbrott, ej våldtäkt	ARIMA(0,1,1)(0,1,1)	2005
Vapenbrott, ej grovt	ARIMA(0,1,1)(0,1,0)	2018
Övriga brott mot frihet och frid	Winters' Additive	2005
Övriga ekonomiska brott	ARIMA(2,1,0)(0,1,0)	2019
Övriga brott	ARIMA(1,0,0)(0,1,1)	2005
Mindre resurskrävande brott		
Brott mot knivlagen	Simple Seasonal	2005
Skadegörelsebrott	Konstant	2005
Tillgreppsbrott	Winters' Multiplicative	2005
Trafikbrott	Winters' Additive	2005
Övriga narkotikabrott	Winters' Multiplicative och bedömning	2005

Prognosmodell för Polismyndighetens utflöde

För att ta fram prognoser över antal ärenden redovisade till åklagare har delprognoser gjorts för samtliga brottsgrupper. Dessa delprognoser har sedan summerats för att generera prognoser som avser antal ärenden redovisade till åklagare för de tre brottskategorierna särskilt resurskrävande brott, ordinarie resurskrävande brott och mindre resurskrävande brott. Totalt antal ärenden redovisade till åklagare har erhållits genom att summera ärendevolymer i de tre brottskategorierna. En beräkningsmodell har använts för att prognostisera antalet ärenden redovisade till åklagare, som baseras på den prognostiserade inflödesvolymen (se ovan). Baserat på historiskt utfall görs en uppskattning av den framtida andelen av inflödesvolymen som redovisas till åklagare. Den här andelen används som en koefficient för att räkna fram antalet redovisade ärenden per brottsgrupp. Koefficienten har i huvudsak räknats fram utifrån andelen inledda förundersökningar och andelen av dessa ärenden som redovisades till åklagare under 2024. Det här tillvägagångssättet har använts för samtliga brottsgrupper.

Vidare detaljer om Åklagarmyndighetens prognoser

I Åklagarmyndighetens interna verksamhetsuppföljning används huvudsakligen mått som baseras på brottsmisstankar. En brottsmisstanke är kopplingen mellan ett brott och en misstänkt person. Många, i uppföljningssammanhang intressanta uppgifter, exempelvis brottskoder och åtalsbeslut, registreras på brottsmisstankenivå. Eftersom varje brottsmisstanke har en brottskod gör valet av enhet att brottsmisstankarna går att gruppera på brottskategori och brottsgrupp.

Prognoserna baseras på månadsdata med utfall fram till och med december 2024 från myndighetens statistikdatalager, Cåsa. De data som används för bedömning av Åklagarmyndighetens framtida verksamhetsvolym är uppgifter som avser inkomna brottsmisstankar (inflöde) och brottsmisstankar med åtalsbeslut (utflöde). Prognoserna är huvudsakligen framtagna med tidsseriemodeller. Vissa brottsgrupper har prognostiserats med ARIMA-modeller medan andra har prognostiserats med modeller för exponentiell utjämning. Som huvudregel har månadsdata från och med januari 2008 använts som underlag. I de fall förutsättningarna för en viss brottsgrupp tydligt ändrats vid en viss tidpunkt har det varit nödvändigt att använda en annan starttidpunkt, vilket framgår av tabellerna 21 och 22.

Verksamhetsvolym i form av antal inkomna brottsmisstankar och antalet brottsmisstankar med åtalsbeslut har prognostiserats för samtliga brottsgrupper. Dessa prognoser har sedan summerats för att erhålla prognoser som avser inflöde och utflöde för de tre brottskategorierna. Totalt inflöde och utflöde baseras på de summerade volymerna för de tre brottskategorierna.

Tabell 21. Modellval för inkomna brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten.

Brottsgrupp	Modell	Startår
Särskilt resurskrävande brott		
Allmänfarliga brott	Simple seasonal	2008
Allvarliga brott mot frihet och frid	Simple seasonal	2008
Allvarliga narkotikabrott	ARIMA(1,0,1)(0,1,1)	2008
Grov misshandel	Simple seasonal	2008
Grovt vapenbrott	Winters' Additive	2018
Mord, dråp m.m.	Winters' Additive	2008
Rån	Simple seasonal	2008
Våldtäkt	Simple seasonal	2008
Ordinärt resurskrävande brott		
Bedrägerier och bidragsbrott	ARIMA(1,0,0)(1,0,1)	2008
Misshandel annan än grov	ARIMA(0,1,1)(0,1,1)	2008
Sexualbrott, ej våldtäkt	Simple seasonal	2008
Vapenbrott, ej grovt	Simple seasonal	2018
Övriga brott mot frihet och frid	Simple seasonal	2008
Övriga ekonomiska brott	Simple seasonal	2008
Övriga brott	Simple seasonal	2016
Mindre resurskrävande brott		
Brott mot knivlagen	Simple seasonal	2008
Skadegörelsebrott	Simple seasonal	2008
Tillgreppsbrott	Simple seasonal	2008
Trafikbrott	Simple seasonal	2016
Övriga narkotikabrott	Simple seasonal	2008

Tabell 22. Modellval för brottsmisstankar med åtalsbeslut hos Åklagarmyndigheten.

Brottsgrupp	Modell	Startår
Särskilt resurskrävande brott		
Allmänfarliga brott	Simple seasonal	2008
Allvarliga brott mot frihet och frid	Simple seasonal	2008
Allvarliga narkotikabrott	ARIMA(0,0,0)(0,1,1)	2008
Grov misshandel	Simple seasonal	2008
Grovt vapenbrott	Winters' Additive	2018
Mord, dråp m.m.	Beräkningsmodell	2008
Rån	ARIMA(0,0,0)(1,1,0)	2008
Våldtäkt	Simple seasonal	2008
Ordinärt resurskrävande brott		
Bedrägerier och bidragsbrott	Beräkningsmodell	2008
Misshandel annan än grov	Simple seasonal	2008
Sexualbrott, ej våldtäkt	Simple seasonal	2008
Vapenbrott, ej grovt	Simple seasonal	2018
Övriga brott mot frihet och frid	Simple seasonal	2008
Övriga ekonomiska brott	ARIMA(0,0,1)(0,0,1)	2008
Övriga brott	ARIMA(0,0,0)(1,0,0)	2016
Mindre resurskrävande brott		
Brott mot knivlagen	Simple seasonal	2008
Skadegörelsebrott	ARIMA(1,1,4)(1,0,0)	2008
Tillgreppsbrott	Simple seasonal	2008
Trafikbrott	Simple seasonal	2016
Övriga narkotikabrott	Simple seasonal	2008

Vidare detaljer om Domstolsverkets prognoser

Data som ligger till grund för Domstolsverkets prognoser hämtas ur Sveriges Domstolars statistik och uppföljningssystem (SIV) och utgör månadsdata. Domstolsverket har i årets rapport använt sig av i huvudsak statistiska modeller men för en brottskategoris inflöde kombinerat det med bedömningsjusteringar för att få fram slutlig prognos. Samtliga prognoser bygger alltså på en statistisk modell i grunden.

Prognosmodell över Sveriges Domstolars inflöde

Inkomna brottmål

För att prognostisera antalet inkomna brottmål använder Domstolsverket Holts-Winters, en modell med exponentiell utjämning och en trendkomponent och multiplikativ säsongskomponent. En bedömningsjustering har sedan gjorts för att få fram den slutliga prognosen.

Inkomna brottmål med brottsmisstanke

För att prognostisera antalet inkomna brottmål med brottsmisstanke totalt och för de tre brottskategorierna särskilt resurskrävande brott, ordinärt resurskrävande brott och mindre resurskrävande brott använder Domstolsverket Holt-Winters, en modell med exponentiell utjämning och en trendkomponent och multiplikativ säsongskomponent. En bedömningsjustering har sedan gjorts för att få fram den slutliga prognosen för inkomna brottmål med brottsmisstanke totalt och för

ordinärt resurskrävande brott. Prognoserna för de tre brottskategorierna kan inte summeras till en total prognos, eftersom de baseras på brottsmisstanke medan totalprognosen för inkomna brottmål och inkomna brottmål med brottsmisstanke utgår från mål, och olika brottsmisstankar inom de tre brottskategorierna kan förekomma i samma mål.

Eftersom en brottsmisstanke kan inkomma i efterhand är utfallet i närtid preliminärt. Domstolsverket har ändå valt att använda utfall på månadsbasis till och med 2024. För åren innan 2023 bedöms utfallet förändras marginellt medan utfallet för 2024 uppskattats utifrån nuvarande utfall samt hur stort antal eller andel åtal med brottsmisstankar som historiskt sett inkommit i efterhand. Ett alternativ hade varit att utelämna 2024 i prognoskapandet för efterföljande år men kvaliteten på prognoserna bedöms öka med den här metoden bland annat för att utvecklingen 2024 skiljer sig något från utvecklingen 2023.

Prognosmodell över Sveriges Domstolars utflöde

Avgjorda brottmål genom dom

För att prognostisera antalet avgjorda brottmål genom dom har en Holt-Winters modell med exponentiell utjämning och en trendkomponent och multiplikativ säsongskomponent använts. En bedömningsjustering har sedan gjorts för att få fram den slutliga prognosen i linje med de bedömningsjusteringar som gjorts för inkomna brottmål med brottsmisstanke och med hänsyn till antal balanserade mål i tingsrätt.

Avgjorda brottmål med brottsmisstanke

För att prognostisera antalet avgjorda brottmål med brottsmisstankar för de tre brottskategorierna särskilt resurskrävande brott, ordinärt resurskrävande brott och mindre resurskrävande brott använder Domstolsverket Holt-Winters, en modell med exponentiell utjämning och en trendkomponent och multiplikativ säsongskomponent. En bedömningsjustering har sedan gjorts för att få fram den slutliga prognosen för ordinärt resurskrävande brott i linje med de bedömningsjusteringar som gjorts för inkomna brottmål med brottsmisstanke som rör ordinärt resurskrävande brott och med hänsyn till antal balanserade mål inom brottskategorin. Prognoserna för de tre brottskategorierna kan inte summeras till en total prognos, eftersom de baseras på brottsmisstanke medan totalprognosen för avgjorda brottmål genom dom utgår från mål. Olika brottsmisstankar inom de tre brottskategorierna kan förekomma i samma mål.

Tabell 23. Modellval för Domstolsverkets prognoser över brottmål i tingsrätt.

Brottsgrupp	Modell	Startår
Inkomna brottmål	Holt-Winters multiplikativ	2000
Avgjorda brottmål genom dom	Holt-Winters multiplikativ	2004
Inkomna och avgjorda brottmål med brottsmisstanke		
Särskilt resurskrävande brott	Holt-Winters multiplikativ	2015
Ordinärt resurskrävande brott	Holt-Winters multiplikativ	2015
Mindre resurskrävande brott	Holt-Winters multiplikativ	2015
Totalt	Holt-Winters multiplikativ	2015

Osäkerhetsintervall i Domstolsverkets prognoser

Prognoserna för mål görs per månad, vilket innebär att prediktionsintervallen bara erhålls per månad, inte per år. Därför görs en ny statistisk prognos på årssiffrorna över inkomna brottmål och avgjorda brottmål genom dom, där ett prediktionsintervall erhålls. Intervallet appliceras sedan på den ursprungliga prognosen. I och med att Domstolsverket gjort en bedömningsjustering för ett antal av

prognoserna bedöms inte osäkerhetsintervall vara möjligt att ta fram för dessa. Det innebär dock inte att prognoserna skulle vara förenade med mindre osäkerheter, utan snarare tvärtom.

Vidare detaljer om Kriminalvårdens prognoser

Kriminalvårdens modellbaserade prognoser utgår från månadsdata med varierande startår från och med 1996 och hämtas ur Kriminalvårdsregistret. Tidsseriens längd anpassas utifrån tillgång till data för olika mått. Efter att ha testat olika modeller och kombinationer för att få fram de mest lämpliga prognosmodellerna, har Kriminalvården valt att använda ett antal olika prognosmodeller. För att jämföra olika modeller har, förutom relevanta plottar, också mått såsom AIC använts. Vilka statistiska modeller och startår som används för de olika prognostiserade volymerna sammanfattas i tabell 24 nedan.

Kriminalvården har i årets rapport använt sig av en kombination av statistiska modeller och bedömningsjusteringar på majoriteten av prognosvolymerna. Dessa prognoser bygger alltså på en statistisk modell i grunden. På den statistiska prognosen eller bedömningsprognosen har sedan de effekter som bedöms tillkomma utifrån de reformer som förväntas genomföras adderats. Det har gjorts för att antalet kommande lagstiftningsändringar i och med att Tidöavtalet ingåtts bedöms bli fler och få större påverkan på Kriminalvårdens prognosvolymerna än tidigare under tidsserien. Det gör att historiskt utfall lämpligen inte kan prognostisera framtiden på egen hand och därför behöver en bedömningsjustering göras. För prognoserna medelantal utökad frigång, halvvägshus, ungdomsövervakning och påbörjad ungdomsövervakning har dock en bedömningsmodell används i stället för en statistisk prognos i grunden.

Tabell 24. Modellval för Kriminalvårdens prognoser.

Prognostiserad volym	Modell	Startår
Påbörjade fängelseverkställigheter		
Särskilt resurskrävande brott	ARIMA(0,1,2)(0,1,1)s NOINT	2006
Ordinärt resurskrävande brott	Log Airline Model	2006
Mindre resurskrävande brott	Log ARIMA(0,1,2)(0,1,1)s NO	2006
Påbörjad frivårdsverkställighet		
varav påbörjad skyddstillsyn	ARIMA(0,1,2)(0,1,1)s NOINT	2003
varav påbörjad villkorlig dom med samhällstjänst	Log ARIMA(2,1,2)(0,1,1)s NO	2003
varav påbörjad IÖV	Winters Method -- Multiplicativ	2003
varav påbörjad ungdomsövervakning	Bedömningsmodell	2003
Medelantal häktade	ARIMA(2,1,0)(0,1,1)s NOINT	1996
Medelantal övriga i häkte	Bedömningsmodell	1996
Medelantal fängelseklienter	Log Airline Model	2006
Medelantal frivårdsklienter		
varav ren skyddstillsyn	ARIMA(0,1,1)(1,0,0)s NOINT	2018
varav skyddstillsyn med kontraktsvård	Log ARIMA(0,1,1)(1,0,0)s NO	2018
varav skyddstillsyn med samhällstjänst	Log Random Walk with Drift	2018
varav skyddstillsyn med fängelse	Linear Trend with Autoregres	2018
varav villkorligt frigivna med övervakning	Log Random Walk with Drift	2018
varav villkorlig dom med samhällstjänst	Winters Method -- Multiplicativ	2018
varav IÖV	ARIMA(2,1,0)(0,1,1)s NOINT	2018
varav utökad frigång	Bedömningsmodell	1996
varav halvvägshus	Bedömningsmodell	1996
varav ungdomsövervakning	Bedömningsmodell	2021
varav utvidgad ungdomsövervakning	Bedömningsmodell	-

Osäkerhetsintervall i Kriminalvårdens prognoser

I och med att Kriminalvården har gjort stora bedömningsjusteringar på samtliga prognosvolymerna, med undantag för övriga i häkte, bedöms inte osäkerhetsintervall vara möjligt att ta fram. Det innebär dock inte att prognoserna skulle vara förenade med mindre osäkerheter, utan snarare tvärtom. Att göra bedömningsjusteringar är förenat med stora osäkerheter, i synnerhet när en del av justeringarna som gjorts bygger på bedömningar om lagstiftningsförändringar som ännu inte har beslutats.